T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRETMEN-VELİ İŞBİRLİĞİ İLE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SINIF İÇİNDEKİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

SEMİH ÇAYAK

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. DEMİRALİ YAŞAR ERGİN

EDİRNE 2013

T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRETMEN-VELİ İŞBİRLİĞİ İLE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SINIF İÇİNDEKİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

SEMİH ÇAYAK

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. DEMİRALİ YAŞAR ERGİN

EDİRNE 2013

T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEMİH ÇAYAK tarafından hazırlanan **ÖĞRETMEN-VELİ İŞBİRLİĞİ İLE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SINIF İÇİNDEKİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. Maddeleri uyarınca **11.06.2013 Salı** günü saat **10.00**'da yapılmış olup, tezin * …….. **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	**KANAAT**	**İMZA**
Yrd. Doç. Dr. Demirali Yaşar ERGİN (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Kenan ÖZDİL		
Yrd. Doç. Dr. Şahin DÜNDAR		

*Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

ÖNSÖZ

Eğitim-öğretim sürecinde öğrenciler bazı olumsuz davranışlarda bulunabilmektedir. İstenmeyen öğrenci davranışları olarak nitelendirilen bu durumlar, dersin akışını bozduğu gibi hem öğretmeni hem de diğer öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu gibi durumlarda öğretmenler, çocuğun okul dışındaki vaktinin büyük bir çoğunu yanında geçirdiği ve çocuğu en yakından tanıyan kişiler olan velilerle işbirliği yaparak öğrencinin davranışlarını düzeltmeye çalışabilmektedir.

Bu gerçekten hareketle bu araştırma İstanbul ili, Zeytinburnu ilçesinde öğretmen-veli işbirliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılmıştır.

"Öğretmen-Veli İşbirliği İle İlkokul Öğrencilerinin İstenmeyen Davranışları Arasındaki İlişki" başlığını taşıyan bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümü oluşturan giriş bölümünde, araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturacak bilgiler verilerek problem durumu açıklandıktan sonra, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları ve sınırlılıkları açıklanmıştır.

İkinci bölümde, eğitimde iletişim sürecinin işleyişi, öğretmen-veli iletişim yöntemleri ile velilerin ve öğretmenlerin birbirinden beklentileri açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, istenmeyen öğrenci davranışlarının tanımı, sınıflandırılması, yol açtığı olumsuzluklar, istenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandığı yöntemler ve ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

Araştırma yönteminin ele alındığı dördüncü bölümde; evren, örneklem, verilerin toplanması ve analizi konuları açıklanmıştır.

Beşinci bölümde, araştırmanın bulguları sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Altıncı ve son bölümde, araştırma bulguları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ile bu sonuçlara göre geliştirilen öneriler belirtilmiştir.

Araştırmanın başlangıcından bitimine kadar ilgi ve desteğini gördüğüm değerli hocam ve tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Demirali Yaşar ERGİN'e ve yüksek lisans eğitimimin her aşamasında yanımda olan, desteğini ve güvenini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli eşime en içten teşekkürlerimi sunarım.

EDİRNE – 2013 Semih ÇAYAK

ÖZET

ÖĞRETMEN-VELİ İŞBİRLİĞİ İLE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SINIF İÇİNDEKİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÇAYAK, Semih

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Demirali Yaşar Ergin

Haziran 2013, XV + 120 sayfa

İstenmeyen öğrenci davranışları öğretmenleri ve okul yöneticilerini en çok uğraştıran sorunların başında gelmektedir. Öğretmenler böyle sorunları çözmede bir takım yöntemler kullanmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğretmenin veli ile işbirliği yaparak birlikte hareket etmesi bu yöntemlerden biridir.

Bu araştırmanın amacı da; öğretmen-veli işbirliğinin ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişkiyi saptamaktır.

Araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi kullanılan nicel araştırmanın hedef evrenini 2012–2013 eğitim–öğretim yılında İstanbul ili, Zeytinburnu ilçesindeki ilkokullar oluşturmaktadır. Random seçilen 5 ilkokuldan, toplam 400 veliye anket ve ölçekler uygulanmıştır.

Olgubilim deseninde yapılan nitel araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde “amaçlı örnekleme” yöntemlerinden “maksimum çeşitlilik örneklemesi”nden yararlanılmıştır. Çalışma grubu, 2012–2013 eğitim–öğretim yılında İstanbul ili, Zeytinburnu ilçesindeki değişik ilkokullarda görev yapan farklı cinsiyetlerden 13 sınıf öğretmeni, 7 okul yöneticisi ve 9 öğrenci velisi olmak üzere toplam 29 kişiden oluşmaktadır.

Nicel araştırmanın verileri; velilerin kişisel özelliklerini belirlemek için dokuz sorudan oluşan bir kişisel bilgi formu, Ergen (2008) tarafından geliştirilen “Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği” ile “Sınıfiçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını

Önlemede Veli-Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, pearson korelasyon katsayısı, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve LSD istatistik teknikleri kullanılmıştır. Analizlerin sınanmasında anlamlılık düzeyi α= .05 olarak kabul edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS-17 paket programında çözümlenmiştir.

Nitel araştırmanın verileri, katılımcılarla yapılan görüşmelerde araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu soruların katılımcılara sorulmasıyla elde edilmiştir.

Araştırmadaki bulgulara göre şu sonuçlar elde edilmiştir:

1) Veli-okul iletişimi tutumu ile istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları arasında pozitif bir ilişki vardır.

2) Veli-okul iletişimi tutumları velilerin; öğrenim durumlarına, evlerinde çalışan kişi sayısına, yaşlarına, mesleklerine, çocuklarının cinsiyetine, çocuklarının okuduğu sınıfa ve öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

3) Sınıfiçi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin cinsiyetlerine ve mesleklerine göre farklılık göstermemektedir.

4) Veli-okul iletişimi tutumları velilerin cinsiyetlerine ve sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir.

5) Sınıfiçi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin yaşlarına, öğrenim durumlarına, evlerinde çalışan kişi sayısına, sahip oldukları çocuk sayısına ve çocuklarının okuduğu sınıfa göre farklılık göstermektedir.

6) Küfür etme, kavga etme, temizlik kurallarına uymama, derste konu dışındaki şeylerle ilgili konuşma, saygısızlık, yalan söyleme ve geç kalma öğretmenler ve yöneticiler tarafından en çok karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları olarak belirtilmiştir.

7) Öğretmen ve yöneticiler, istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini; karakter, özenme, kendini yeterince ifade edememe, aile, arkadaş çevresi ve sosyal-kültürel etkinliklerin eksikliği olarak belirtmiştir.

8) Öğretmenler, yöneticiler ve veliler istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmen-veli işbirliğinin etkili olduğunu düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstenmeyen Davranış, Öğretmen-Veli İşbirliği, Okul-Veli İşbirliği

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER-PARENT COOPERATION AND PRIMARY SCHOOL STUDENTS' UNDESIRABLE BEHAVIORS IN THE CLASSROOM

ÇAYAK, Semih

Master's Programme, Department of Educational Administration, Supervision, Planning and Economics

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Demirali Yaşar Ergin

June 2013, XV + 120 pages

Undesirable student behaviors are the most challenging problems of teachers and school administrators. Teachers are using some methods to solve these problems. Teacher-parent cooparetion is one method that helps teachers reduce undesirable student behavior.

The purpose of this study is to determine the relationship between teacher-parent cooperation and primary school students' undesirable behaviors in the classroom.

In research, both quantative and qualitative methods were used. The target population of the study in which relational scanning method is used includes the primary schools in Zeytinburnu county of İstanbul province in 2012–2013 academic year. 400 parents who were selected randomly from 5 schools were surveyed.

The qualitative research was designed as phenomenological pattern, and maximum variation sampling method was used.

The study group consisted of the 13 primary school teachers, 7 school administrators and 9 parents from different primary schools and genders in Zeytinburnu county of İstanbul province in 2012–2013 academic year.

The data of quantitative study were obtained by using a personal information form including nine questions in order to determine the personal characteristics of the parents, "Parent-School Communication Attitude Scale"

and “Parent-Teacher Communication Attitude Scale to Prevent Students’ Undesirable Behaviors in the Classroom” were developed by Ergen (2008).

In the statistical analysis of the data, frequency, percentage, arithmetic average, standard deviation, pearson correlation coefficient, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA) and LSD statistical techniques were used. The significance level was regarded as $\alpha = .05$ in the test of analysis. The data obtained were analyzed through the SPSS-17 programme.

Data of qualitative research were collected by semi-structured interview forms which was prepared by the researcher.

The following results have been found at the end of the study:

1) Teacher-parent communication and primary school students’ undesirable behaviors in the classroom have positive relationship.

2) Parents’ parent-school communication attitudes do not differ according to the educational status, the number of people working at their home, ages, jobs, gender of children, children’s class and their chilren’s teachers gender.

3) Parent-teacher communication attitude to prevent students’ undesirable behaviors in the classroom do not differ according to parents’ gender and jobs.

4) Parents’ parent-school communication attitudes differ according to parents’ gender and their number of children.

5) Parent-teacher communication attitude to prevent students’ undesirable behaviors in the classroom differ according to parents’ ages, educational status, the number of people working at their home, the number of their children and children’s class.

6) Using swearwords, fighting, non-compliance with the rules of hygiene, speaking about another topics in the lesson, disrespect, telling lies and being late to lessons were defined the most undesirable student behaviors by teachers and school administrator.

7) Teachers and school administrators thought that character, emulating, inability to express himself adequately, family, friends and lack of socio-cultural activities were the cause of undesirable student behaviors.

8) Teachers, school administrators and parents thought that teacher-parent cooperation is effective on preventig undesirable student behaviors.

Key Words: Undesirable Behavior, Teacher-Parent Cooperation, School-Parent Cooperation.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **II**
ÖZET ..... **IV**
İÇİNDEKİLER ..... **X**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **XIII**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Problem 1
1.2. Amaç 3
1.3. Önem 5
1.4. Sayıltılar 5
1.5. Sınırlılıklar 6
1.6. Tanımlar 6
2. EĞİTİMDE İLETİŞİM **7**
2.1. Eğitimde İletişim Sürecinin İşleyişi 7
2.1.1. Öğretmen-Veli İletişimi 9
2.1.2. Velilerin Eğitime Katılımının Sağlanması 11
2.1.3. Öğretmen-Veli İletişimi Yöntemleri 12
2.1.3.1. Görüşme 13
2.1.3.2. Yazışma 16
2.1.3.3. Karşılıklı Ziyaretler 16
2.1.3.4. Okul Toplantıları 17
2.2. Velilerin ve Öğretmenlerin Birbirlerinden Beklentileri 18
3. İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI **21**
3.1. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Tanımı ve Sınıflandırılması 22
3.1.1. Bireysel Davranışlar 23
3.1.2. Arkadaşlarına Dönük Davranışlar 25
3.1.3. Öğretmene Dönük Davranışlar 26
3.1.4. Akademik Açıdan Problemler 27
3.1.5. Sosyal Açıdan Problemler 28
3.1.6. Fiziksel Donanıma Zarar Verme 28
3.2. İstenmeyen Davranışların Nedenleri 29
3.2.1. Öğretmenden Kaynaklanan İstenmedik Davranışlar 29
3.2.2. Öğrenciden Kaynaklanan İstenmedik Davranışlar 30

3.2.3. Ortamdan Kaynaklanan İstenmedik Davranışlar 31
3.2.4. Aile ve Özel Yaşam ile İlgili Nedenler 31
3.2.5. Okul ve Öğretmenle İlgili Nedenler 32
3.3. İstenmeyen Davranışların Yol Açtığı Olumsuzluklar ve Eğitime Olan Etkileri 33
3.4. İstenmeyen Davranışların Önlenmesine Yönelik Yaklaşımlar 34
3.5. İstenmeyen Davranışların Önlenmesinde Öğretmenlerin Kullandığı Yöntemler 35
3.5.1. Sözel Olmayan Önlemler 35
3.5.2. Sözel Olan Öneriler 37
3.6. Öğretmen-Veli İletişiminin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Önlenmesindeki Etkisi 41
3.7. İlgili Araştırmalar 43
3.7.1. Öğretmen-Veli İletişimi İle İlgili Araştırmalar 44
3.7.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışları İle İlgili Araştırmalar 49
4. YÖNTEM 56
4.1. Araştırmanın Modeli 56
4.2. Evren ve Örneklem 56
4.3. Veriler ve Toplanması 59
4.3.1. Anket 59
4.3.2. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği 59
4.3.3. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği 60
4.3.4. Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu 63
4.3.5. Veli Görüşme Formu 63
4.3.6. Uygulama 64
4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması 64
5. BULGULAR VE YORUM 66
5.1. Nicel Araştırmanın Örneklem Dağılımına İlişkin Bulgular 66
5.2. Nitel Araştırmanın Örneklem Dağılımına İlişkin Bulgular 70
5.3. Veli-Okul-Öğretmen İletişimi İçin Betimsel İstatistikler 71
5.4. Nicel Araştırma Bulguları 73
5.5. Nitel Araştırma Bulguları 84
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 106
6.1. Nicel Araştırma İle İlgili Sonuçlar 106
6.2. Nitel Araştırma İle İlgili Sonuçlar 107
6.3. Öneriler 108
KAYNAKÇA 109
EK A ANKET 116
EK B VELİ-OKUL İLETİŞİMİ TUTUM ÖLÇEĞİ 117

EK C SINIF İÇİ İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI ÖNLEMEDE VELİ–ÖĞRETMEN İLETİŞİMİ TUTUM ÖLÇEĞİ 118

EK D ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞME FORMU 119

EK E VELİ GÖRÜŞME FORMU 120

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri 57

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri 58

Tablo 3. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri..... 59

Tablo 4. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği İçin Ayırt Etme Gücü İstatistikleri 60

Tablo 5. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri 61

Tablo 6. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri 62

Tablo 7. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin Ayırt Etme Gücü İstatistikleri..... 62

Tablo 7. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin Ayırt Etme Gücü İstatistikleri (DEVAM) 63

Tablo 8. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Çocuklarının Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Dağılımı66

Tablo 9. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkeni İçin Frekans Dağılımı 66

Tablo 10. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans Dağılımı . 67

Tablo 11. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Evlerinde Çalışan Kişi Sayısı Değişkeni İçin Frekans Dağılımı 68

Tablo 12. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans Dağılımı 68

Tablo 13. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Yaş Değişkeni İçin Frekans Dağılımı..... 69

Tablo 14. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Çocuklarının Öğretmeninin Cinsiyeti Değişkeni İçin Frekans Dağılımı 69

Tablo 15. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Meslek Değişkeni İçin Frekans Dağılımı..... 70

Tablo 16. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Özellikleri 70

Tablo 17. Çalışma Grubunu Oluşturan Yöneticilerin Özellikleri 71

Tablo 18. Çalışma Grubunu Oluşturan Velilerin Özellikleri..... 71

Tablo 19. Veli-Okul İletişimi İçin Betimsel İstatistikler..... 72

Tablo 20. Veli-Öğretmen İletişimi İçin Betimsel İstatistikler 72

Tablo 20. Veli-Öğretmen İletişimi İçin Betimsel İstatistikler (DEVAM)..... 73

Tablo 21. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi 73

Tablo 22. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Çocuklarının Cinsiyeti Değişkenine Göre t-testi 74

Tablo 23-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler..... 74

Tablo 23-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Levene testi 74
Tablo 23-C. Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları 75
Tablo 23-D. Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları 75
Tablo 24-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler 76
Tablo 24-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Levene Testi 76
Tablo 24-C. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları 76
Tablo 24-D. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları 77
Tablo 25-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Evde Çalışan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler 77
Tablo 25-B. Evinizde Çalışan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları 78
Tablo 25-C. Evde Çalışan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları 78
Tablo 26-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler 79
Tablo 26-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Levene Testi 79
Tablo 26-C. Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları 79
Tablo 26-D. Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları 80
Tablo 27-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Yaş Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler 80
Tablo 27-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Yaş Değişkenine Göre Levene Testi 81
Tablo 27-C. Yaş Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları 81
Tablo 27-D. Yaş Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları 82
Tablo 28. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Çocuğunuzun Öğretmeninin Cinsiyeti Değişkenine Göre t-testi 82
Tablo 29-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Meslek Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler 83
Tablo 29-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Meslek Değişkenine Göre Levene testi 83
Tablo 29-C. Meslek Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları 83
Tablo 30. İlkokul Öğretmenlerinin ve İlkokul Yöneticilerinin En Çok Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları 84
Tablo 31. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin En Çok Karşılaştığı İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Karşılaştırılması 92

Tablo 32. İlkokul Öğretmenlerine ve İlkokul Yöneticilerine Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri 93

Tablo 33. İlkokul Öğretmenlerinin ve İlkokul Yöneticilerinin İstenmeyen Davranışlar Karşısında Kullandıkları Yöntemler 99

Tablo 34. Velilere, İlkokul Öğretmenlerine ve İlkokul Yöneticilerine Göre İstenmeyen Davranışları Önlemede Öğretmen-Veli İşbirliğinin Etkisi 101

Tablo 35. İstenmeyen Öğrenci Davranışları İle İlgili İlkokullardaki Yasal Düzenlemelerin Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri 104

1. GİRİŞ

1.1. Problem

İçinde bulunduğumuz çağda bilgi birikimi sürekli artmakta, teknoloji ise buna parelel olarak baş döndürücü hızla değişmekte ve gelişmektedir. Devletler ise bu düzene ayak uydurabilmek için yurttaşlarının eğitimine giderek daha fazla önem vermekte onları; düşünen, araştıran, üreten çağdaş bireyler olarak yetiştirmek için çaba harcamakta ve bunları gerçekleştirirken de var olan toplumsal kültürü ve değerlerini de gelecek kuşaklara aktarmak istemektedir. Bütün bunları gerçekleştirmek için ise eğitimden faydalanmaktadır. Varış (1998)'a göre eğitim, bireyin topluma, toplum dinamiklerine uyum sağlamasına yardım etme, bireyin sahip oldugu yetenekleri üst sınırına kadar geliştirmesini sağlama ve bu işlevlerin gerçekleşmesi için gerekli davranış biçimlerini kazandırma sürecidir.

Eğitim bir dizi basamaklardan oluşmaktadır, ilkokul bu basamakların adından da anlaşılacağı üzere en öncelikli olanıdır. Bireye, hayata ve topluma dair en temel bilgilerin verildiği dönem olan ilkokul gelecek eğitim kademelerinin de temelini oluşturmaktadır.

İstendik yönde davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmeye çalışıldığı eğitim süreci bazı aktörlerden oluşmaktadır. Öğretmen, öğrenci ve veli bunların başlıcalarıdır. Eğitimin gerçekleştiği ana mekanlar olarak sınıfta etkili bir eğitim-öğretim faaliyetinin olması için uyulması gereken bazı kurallar vardır. Eğitim sürecinde uzman konumunda bulunan öğretmenin akademik bilgi birikimine sahip olmasının yanında eğitim sürecini de iyi yönetmesi gerekmektedir. Bu da öğretmenin sahip olduğu sınıf yönetimi bilgisi ve anlayışı ile doğru orantılıdır.

Verimli bir öğretme-öğrenme süreci için sınıf ortamı bir dizi disiplini gerektirmektedir. Burada disiplin öğrencileri belli kurallar çerçevesinde otoriteye dahil etmek değil onların sınıf ortamında kendilerini daha iyi ifade edip gerçekleştirmeleri için gerekli olan düzeni ifade etmektedir.

Eğitim–öğretim faaliyetleri içerisinde öğrenciler bazı olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. İstenmeyen davranışlar olarak adlandırılan bu durumlara öğrencinin ders esnasında başka şeylerle ilgilenmesi, arkadaşlarını rahatsız etmesi, ödevlerini yapmaması, kavga etmesi örnek olarak verilebilir. Her ne kadar sınıf ve okul ortamında öğrencinin davranışlarından öğretmeni sorumluymuş gibi görünsede bu gibi istenmeyen davranışların engellenmesi veli ile öğretmenin işbirliğini gerektirmektedir.

Okulda bulunduğu saatlerin dışında öğrencinin kalan zamanını ebeveynlerinin yanında geçirdiği düşünülürse eğitim-öğretim sürecinde yukarıda bahsettiğimiz aktörlerden öğretmenin yanında velinin de ne kadar önemli bir role sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

İnsanın toplumsallaşması önce ailede gerçekleşir (Hoşgörür, 2005). Ailesiyle öğretmeninin işbirliği içerisinde olduğunu gören öğrenciler, daha yapıcı davranışlar gösterme eğiliminde bulunmaktadır (Celep, 2008). Bu nedenle öğretmen ile veli ne kadar çok işbirliği içerisinde olursa öğrenciye kazandırılacak olumlu davranışlar da bir o kadar artar ve aynı şekilde istenmeyen davranışlar da azalır.

Etkili bir veli-öğretmen işbirliğinin temelinde, ikili arasında kurulacak güçlü bir iletişim bulunmaktadır. Bir kişiden veya gruptan, başka kişi veya gruba bilgilerin aktarılması süreci olarak tanımlanan iletişim eğitim-öğretim sürecinde önemli bir yere sahiptir (Tutar, 2003).

Öğretmen, ailelerin öğretme-öğrenme süreci içerisinde katkıda bulunmalarını sağlamak amacıyla özendirici bazı çalışmalar yapmalı, öğrencilerin gelişimi ile ilgili ailelerle işbirliği yapabilmelidir. Konu ile ilgili yapılan birçok araştırma olumlu öğretmen-veli iletişimi ve işbirliğinin öğrencilerin akademik başarılarının yükselmesine katkı sağladığını göstermektedir (Yiğit, 2009).

Ana babalarla iyi ilişkiler kurmak için öncelikle onların okuldan istek ve beklentilerinin farkında olmak gerekmektedir (Bacanlı, 2003). Çünkü her ana babanın okuldan beklentileri farklıdır ve öğretmenin bu beklentileri bilmesi onlarla iletişime nasıl geçmesi gerektiği konusunda ona yol gösterici olacaktır.

Gökçe (1998)'ye göre hem okul yöneticileri ile öğretmenlerin hem de velilerin okul-aile işbirliğinin kurulabilmesi için, etkili bir işbirliği ve iletişimi sağlamaları gerekmektedir.

Aile desteğini sağlayabilmenin ön koşulu, iletişim sürecini başlatanın okul olması, bu ilişkinin çocuklarına ve onlara ne yarar sağlayacağının anlatılmasıdır (Celep, 2008). Veli ile öğretmen arasında kurulacak olan iletişim ikili arasındaki işbirliğini geliştirerek, öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırır. Aynı zamanda öğretmen sınıf içinde sorun yaratan durumlarla tek başına uğraşmak yerine ailenin de desteğini sağlayarak öğrenciyi çok yönlü bir şekilde tanımış olur (Sarıtaş, 2011). Bu iletişimi sağlamanın en önemli yolu da işlevsel okul-aile toplantılarıdır (Yiğit, 2009).

Sınıf içerisinde öğretme-öğrenme sürecini engelleyen istenmeyen davranışların engellenmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğretmen-veli iletişiminin sınıf içerisindeki istenmeyen öğrenci davranışlarının engellenmesindeki rolü bilinmesi gereken bir konudur. Böylece istenmeyen davranışların gösterilmediği bir öğretme-öğrenme süreci oluşturulabilecektir. Bu araştırmada da öğretmen-veli işbirliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmaktadır.

1.2. Amaç

Araştırmanın genel amacı; velilerin veli-okul iletişimi ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumlarının hangi bağımsız değişkenlere göre farklılaştığını saptamaktır.

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde, şu sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır.

1) Velilerin, veli-okul iletişimi tutumu ile sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumu arasında ilişki var mıdır?

2) Öğrenci velilerinin tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

3) Öğrenci velilerinin tutumları çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

4) Öğrenci velilerinin tutumları çocuklarının okuduğu sınıfa göre farklılık göstermekte midir?

5) Öğrenci velilerinin tutumları öğrenim durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

6) Öğrenci velilerinin tutumları evlerinde çalışan kişi sayısına göre farklılık göstermekte midir?

7) Öğrenci velilerinin tutumları çocuklarının sayısına göre farklılık göstermekte midir?

8) Öğrenci velilerinin tutumları yaşlarına göre farklılık göstermekte midir?

9) Öğrenci velilerinin tutumları çocuklarının öğretmenlerinin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?

10) Öğrenci velilerinin tutumları mesleklerine göre farklılık göstermekte midir?

11) İlkokul sınıf öğretmenlerinin ve ilkokul yöneticilerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?

12) İlkokul sınıf öğretmenlerine ve ilkokul yöneticilerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri nelerdir?

13) İlkokul sınıf öğretmenlerinin ve ilkokul yöneticilerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye yönelik olarak kullandıkları yöntemler nelerdir?

14) İlkokul sınıf öğretmenlerine, ilkokul yöneticilerine ve öğrenci velilerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmen-veli işbirliğinin etkisi nedir?

15) İlkokul sınıf öğretmenlerine ve ilkokul yöneticilerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede mevcut yasal düzenlemelerin etkililiği nedir?

1.3. Önem

İstenmeyen öğrenci davranışları öğretme-öğrenme sürecini olumsuz yönde etkileyen bir durumdur ve bu sorunların çözülmesi çok yönlü bir çalışmayı gerektirmektedir. Böyle bir durumda öğretmenin öğrencinin davranışlarıyla ilgi bilgi alışverişinde bulunacağı en önemli kişi velisidir. Bu da veli ile öğretmen arasında kurulacak etkili bir iletişime bağlıdır. Bu çalışma öğretmen-veli işbirliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişki ortaya koymaya çalışması açısından önemlidir.

Bu araştırmanın;

1) Öğretmen-veli işbirliğinin sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarının engellenmesi üzerindeki etkiyi ortaya koymasıyla öğretmenlerin ve velilerin bu konuda bilinçlenmesi,

2) Öğretmen-veli iletişimi konusunda eğitimcilerin bilinçlenmesi,

3) Bu araştırmanın bulguları ve sonuçlarıyla ilköğretimde sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarının engellenmesinde etkili olabilecek yeni önlemler geliştirilmesi,

4) Araştırmanın, teorik anlamda da diğer araştırmacılar için bir kaynak teşkil etmesi ve alanyazına katkıda bulunması, noktalarında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıltılar

1) Anket ve ölçeklere deneklerin verdikleri cevaplar onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

2) Anne-babalar, çocuklarını tüm özellikleriyle tanıdıklarını ve ona göre davrandıklarını düşünürler.

3) Araştırmada örnekleme alınan kişiler evreni yeterince temsil etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1) 2012-2013 eğitim- öğretim yılıyla,

2) İstanbul ili Zeytinburnu ilçesindeki resmi ilkokullarda öğrencisi bulunan velilerle,

3) Ankete katılan velilerin sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İstenmeyen Davranış: Öğrencilerin ve öğretmenin ortak haklarını istismar ve ihlal eden, eğitimsel amaç, plan ve etkinlikleri olumsuz etkileyen davranışlardır (Sarıtaş, 2003).

İşbirliği: Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı (TDK, 2013).

İletişim: Kaynak ve hedef arasında davranış değişikliği oluşturmak amacıyla bilgi, tutum, duygu ve becerilerin anlamlarının ortak kılınması, paylaşılması için gerçekleşen etkileşim süreci (Güçlü, 2007).

Veli: Bu araştırmada veli, ilkokullarda öğrencisi olan anneler ve babalar olarak tanımlanmıştır.

Öğrenci: Bu araştırmada öğrenci, ilkokullarda (1., 2., 3. ve 4. sınıflarda) eğitim gören bireyler olarak tanımlanmıştır.

2. EĞİTİMDE İLETİŞİM

Bu bölümde eğitimde iletişim ile ilgili kavramsal temellere ve bu temelleri oluşturan çeşitli boyutlara yer verilmiştir.

2.1. Eğitimde İletişim Sürecinin İşleyişi

Açık bir sistem olan eğitim örgütlerinin girdisi de çıktısı da insandır ve iletişim, insanlardan oluşan böyle bir örgütün kan dolaşımıdır. Eğitim örgütlerinin amaçlarını gerçekleştirmeleri öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli gibi tüm katılımcılar arasında etkili bir iletişimin kurulmasına bağlıdır (Güçlü, 2007).

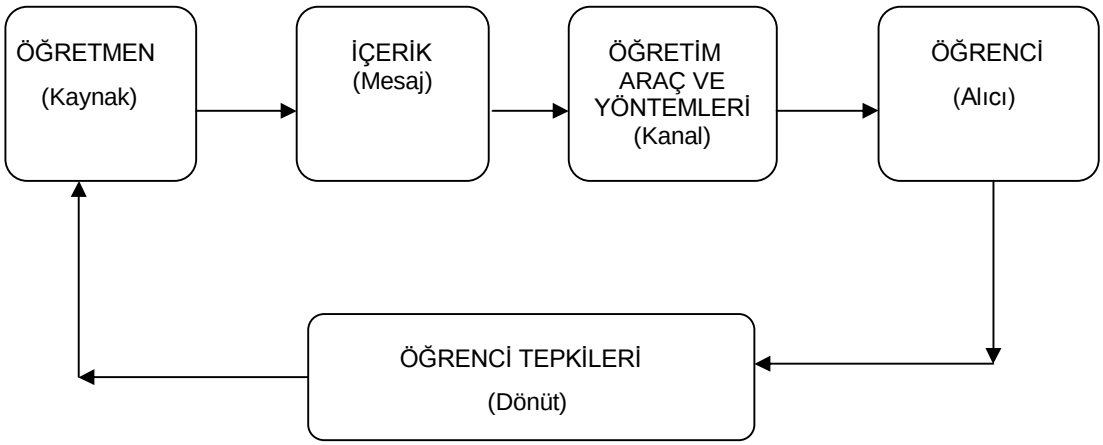
Fikirlerin ve bilgilerin herkesçe anlamlı bir şekilde ve verilmek istendiği değerde anlaşılır hale getirilmesi, paylaşılması ve karşılıklı etkinin sağlanması olarak tanımlanan iletişimin eğitimde ayrı ve özel bir yeri vardır (Özel ve Bayındır, 2008). Çünkü eğitim temelde bir iletişim etkinliğidir ve iyi bir öğrenme iyi bir iletişimin sonucunda gerçekleşir.

Öğretme-öğrenme faaliyetlerinin gerçekleştiği ana mekanlar olarak sınıflarda kurulacak olan iletişimin sorumlusu öğretmenlerdir. Bu nedenle öğretmenler temel iletişim bilgisine ve becerilerine sahip olmalı aynı zamanda kendilerini de etkili bir şekilde ifade edebilmelidir.

İyi bir öğretmen, öğrencileriyle konuşurken en uygun terim ve sözcükleri seçmeye ve bunları onların anlayabileceği bir şekilde ifade etmeye çalışmalıdır. Bunun yanında anlattıklarına uygun olarak da jest ve mimiklerini kullanmalıdır (Hesapçıoğlu, 1988).

Etkili iletişim becerilerine sahip olan öğretmenler öğrencilerle iyi bir iletişim kurabildikleri gibi kendi kişisel ihtiyaçlarını da etkili bir şekilde karşılayıp mesleki amaçlarına ulaşabilirler. Ayrıca bir öğretmenin iletişim becerilerini geliştirmesi onun öğrencileriyle doğal, samimi ve içten ilişkiler kurmasına yardımcı olur. Böylece hem sınıf içindeki ilişkiler hem de öğretme-öğrenme süreci zevkli ve doyum sağlayıcı bir hal alır (Kısaç, 2003).

Eğitimde iletişim sürecinin işleyişinde kaynak öğretmen, alıcı ise öğrencidir. Mesaj ders kitabı, programın içeriği veya öğretmenin konuşmalarıdır. Kanal ise öğretim süreçleri ya da süreçte kullanılan öğretim araç ve gereçleridir. Öğrencilerin tepkileri ise dönüttür. Şekil 2'de sınıf içindeki iletişim süreci gösterilmektedir (Güçlü, 2007).

Şekil 1. Sınıf İçinde İletişim Süreci

Kaynak: Güçlü, N. (2007). "İletişim", **Sınıf Yönetimi**, Ed: Leyla Küçükahmet, Ankara: Nobel Yayıncılık

İletişim, karşılıklı ögelerin birbirini dinlemesini ve anlamasını gerektirir. Bu nedenle sınıfta gerçekleşen her etkinlik, belli bir iletişim örüntüsü dahilinde gerçekleşir (Aydın, 2010).

Sınıf içi iletişim tanışmayla başlamalıdır. Sınıfta kaynak konumunda olan öğretmen öncelikle kendini tanıtmalı ve olumlu bir sınıf iklimi yaratarak öğrencilerin iletişime geçmesini sağlamalıdır (Dilmaç, 2004). Böylece öğrenciler hem kendilerine değer verildiğini hissedecekler hem de sınıf ortamına alışmış olacaklardır.

Sınıf içerisinde sağlıklı bir iletişim ortamının oluşturulması ve öğretmen-öğrenci çelişkisinin giderilmesi çift yönlü bir iletişim yoluyla mümkündür. Bu nedenle iletişimde her iki tarafta etkinlik göstermelidir (Güçlü, 2007).

Glasser (1990; Akt: Celep, 2008)'a göre okullardaki disiplin sorunlarının yaklaşık %95'i öğrencilerin kendilerini dinleyecek birisini bulma sürecinde ortaya

çıkmaktadır. Yani istenmeyen davranışların büyük çoğunlukla öğrencinin kendisini dinleyecek birisini bulma davranışını gösterme sürecinde görülmektedir. Bu sebeple öğretmenler öğrencileriyle yakından ilgilenmeli, herhangi bir sorunları olduğunda onlara yardımcı olmaya çalışmalıdır. Böylece öğretmenler öğrencilerinde görülebilecek istenmeyen davranışlarında önüne geçmiş olurlar.

2.1.1. Öğretmen-Veli İletişimi

Bireyin toplumsallaşması ilk önce aile içerisinde gerçekleşir. Her çocuk kendi ailesinin yetiştirme tarzına göre yetişir. Bu nedenle ailede çocuğa verilen sevgi, saygı, hoşgörü, aile içi insan ilişkileri, ailenin yaşam standartı ve yapısı gibi bir çok faktör çocuk üzerinde etkili olur. Ailede uyum ve iletişim ne kadar güçlüyse, okulda öğrencinin davranışları da buna uygun olarak olumluya dönüktür. Ailedeki uyumsuzluk ve iletişimsizlik ise öğrenci üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (Başar, 2005).

Öğrenci, öğretmen ve veliler arasında kurulacak olumlu bir iletişim, öğrencinin sınıf başarısının ve olumlu davranışlar kazanmasının temel kaynağı ve dayanağıdır. Öğrencinin gelişimini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek, bu üçlü arasında kurulacak iyi bir iletişime bağlıdır (Yiğit ve Bayrakdar, 2006).

Aileyle ilgili olarak öğretmenin yapması gerekenlerden ilki, ailenin tanınmasıdır, bu da öğretmen-veli iletişimi ile gerçekleştirilir. Bu iletişim yüz yüze olabileceği gibi, yazı ve telefonla da olabilmektedir. Öğretmen öğrencinin defterine yazdığı veya velisine iletmek için öğrenciye verdiği notlar aracılığıyla iletişimi sağlayabilir. Ayrıca haftalık, aylık okul-sınıf haber bültenleri gönderilebilir. Öğrenciler aracılığıyla kurulacak sözlü iletişim, yanlış anlamalara sebep olabileceği için gerekmedikçe kullanılmamalıdır. Bunun yerine yazılı iletişimin tercih edilmesi yanlış anlaşılmaları önlemede daha etkili olacaktır (Başar, 2005).

Eğitim-öğretim süreci içerisinde öğretmenin öğrenci hakkında gerekli bilgileri alacağı kişilerin başında öğrencinin velisi gelmektedir. Bu nedenle öğretmen veli ile sürekli iletişim içerisinde olmalı ve onu sürecin bir parçası

olarak görmelidir. Veli sadece sorun olduğunda değil, sürecin her aşamasında bilgilendirilmelidir.

Eğitim sürecinde velilerin de eğitime katılmaları hem öğrencinin başarısını artırır, hem de öğretmenin işini kolaylaştırır. Levin ve Nolan (2000; Akt: Bacanlı, 2003)'a göre öğretmenin, veli ile aşağıdaki durumlarda bağlantı kurması gerekmektedir:

1) Öğrenci bir daha yapılmasına izin verilmeyen olumsuz bir davranışta bulunduğunda, öğretmen ve diğer okul çalışanları yapılabilecek tüm işlemleri yaptıktan sonra.

2) Okul yönetimi öğrencinin sınıfını veya öğretmenini değiştirmeye karar verdiğinde.

3) Okul yönetimi öğrencinin bir süre sınıftan veya okuldan uzaklaştırılmasına karar verdiğinde.

4) Okul yönetimi öğrencinin öğrenmeyle ilgili, duygusal veya fiziksel güçlüklerinin test edilmesine ihtiyaç duyulduğuna karar verdiğinde.

5) Okul yönetimi dışarıdan gelecek psikiyatrist, uzman doktor veya sosyal çalışmacı gibi uzmanların gerekli olduğuna karar verdiğinde.

Ancak veli ile sadece bu şartlarda ve resmi olarak iletişim kurmak veliyi okula karşı soğutur. Ayrıca kimse çocuğu ile ilgili olarak kötü şeyler duymak istemez, bu yüzden öğretmen yukarıda belirtilenlerin dışında olumlu durumlarda da veli ile iletişime geçmeli, onların okula karşı olumlu duygular hissedebilmesini sağlamalıdır.

Velilerle iletişim kurulurken onların birer yetişkin oldukları ve hakkında konuşulan kişinin onların çocuğu olduğuna dikkat edilerek iletişimde buna uygun iletiler düzenlemelidir. Öğretmenin, velileri çocukları hakkında bilgilendirirken kendini onların yerine koyması ve onları anlamaya çalışması uygun bir davranıştır (Hoşgörür, 2005).

2.1.2. Velilerin Eğitime Katılımının Sağlanması

Eğitim süreci sadece okul ve öğretmen ile sınırlandırılamayacak kadar birçok öğeden oluşmaktadır. Aile bu öğelerin en önemlilerinden biridir. Çocuk okula gelinceye kadar aile denilen en küçük toplumsal yapının içinde şekillenir ve orada edindiği ön bilgilerle okula gelir. Bu nedenle aile çocuğun eğitim yaşantısında çok özel bir konuma sahiptir.

Okulda çocuğun eğitiminden sorumlu olan öğretmenler, aile ile ne kadar çok iletişim halinde olursa amaçlarına ulaşmada o kadar başarılı olur. Çünkü çocuk zamanının büyük bir kısmını ailesinin yanında geçirmektedir ve aile, çocuğun okulda öğrendiklerini destekleyici davranışlarda bulunmazsa verilen eğitimin bir anlamı kalmaz. Bu nedenle öğretmen öncelikle eğitsel hedeflerini velilere anlatmalı ve onları eğitmeyi becerebilmelidir. Bunu sağlamak da velileri eğitim sürecine dahil etmekten geçer.

Öncelikle velilerin eğitime katılımının sağlanabilmesi için, onların eğitime niçin katılmadıklarının belirlenmesi gerekir. Lemlech (1991; Akt: Bacanlı, 2003)'e göre velilerin okula gelmelerinin önündeki engeller şunlardır:

- Veliler, kapalı ve soğuk kapılar gibi fiziksel engeller nedeniyle okuldan uzak durmaktadır.
- Bazı sosyal engeller onları okuldan uzaklaştırmaktadır. Bu sosyal engeller; memurların görev yerlerinde bulunmaması, onları selamlayıp selamlamaması, konuşma ve aksanlarının düzgün olmaması, uygun giyinip giyinmemeleridir.
- Velilerin kendi işlerinde çalışma saatleri de bir engel oluşturmaktadır. Çünkü veliler okula gidebilmek için kullanacakları izin haklarını başka şeyler için kullanmayı tercih etmektedir.
- Son olarak velilerin ve öğretmenlerin birbirleri hakkındaki önyargıları da velileri okuldan soğutmaktadır.

Okula katılımı sağlanan veli, öğrenciyle ilgili kararların alınmasında ve uygulanmasında bilgi sahibi olduğu için sorumluluğu paylaşır. Öğretmen ile velinin sorumluluk paylaşımı dört evreden oluşmaktadır. Birinci evre, başlangıç

evresidir ve bu evrede veli ile öğretmen birbirlerini tanımaya, anlamaya çalışırlar. İkinci evre, bilgilenme evresidir. Bu evrede veli ne olduğunu, kendisinden ne istendiğini ve ne yapabileceklerini öğrenmeye çalışır. Üçüncü evrede birlikte çözüm önerileri geliştirilir ve bunların uygulanması durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlar tartışılır. Son evrede ise her iki tarafta nelerden sorumlu olduklarını bilirler (Sarıtaş, 2011).

Ana-baba ile işbirliği esnasında öğretmenin onların neleri yapabileceğini bilmesi ve bu doğrultuda onları motive etmesi gerekmektedir. Çünkü kendilerinden yapamayacakları şeyler istendiğinde aileler bundan hoşlanmazlar ve bu yolla kendilerinin aşağılandığı duygusunu yaşarlar (Bacanlı, 2003). Ayrıca okul ve sınıf ile ilgili alınacak kararlarda velilerin görüşlerini almak ve uygulamak da onların okula ve öğretmene karşı olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlar.

Velilerin eğitime katılımının sağlanması hususunda en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Velilerin eğitime katılımını sağlamak için öğretmenlerin velilerle iletişime geçmede ihtiyacı olacak bazı öğretmen-veli iletişimi yöntemlerini de bilmesi gerekmektedir.

2.1.3. Öğretmen-Veli İletişimi Yöntemleri

Aileler öğrencinin yaşamında önemli ve etkileyici bir role sahiptir. Aile, çocuğun toplumsal norm ve değerleri kazandığı ilk sosyal yapıdır (Celep, 2008). Ailenin çocuk üzerindeki etkisi çoğu zaman doğumdan önce başlar. Ailenin doğacak çocuğa karşı istekli ya da isteksiz oluşu, ruhsal ve kültürel, toplumsal ve ekonomik yönden çocuğun gelişimini sağlamaya hazır olup olmadığı ve çocuktan beklentileri, o çocuğun yaşantısını, ilk izlenimlerini ve çevresiyle duygusal iletişimini önemli derecede etkiler (Yiğit ve Bayrakdar, 2006). Çocuğun gelişiminde bu kadar çok etkisi olan aileyi eğitim sürecinin dışında tutmak imkansızdır, bu nedenle çocuğun okuldaki öğretmeni, onun ailesini tanımak ve onlarla gerekli konularda iş birliği yapmak zorundadır.

Bu doğrultuda öğretmen-veli ilişkilerinin gelişmesinde ilk adımı okul atmalıdır. Öğretmen-veli ilişkilerinin gelişmesi, velinin okula olan katılımını ve desteğini artıracağı gibi aynı zamanda okula karşı güvenini de yükseltir. Velinin

katılımına bağlı olarak öğrencilerde; özgüven, öğretmenine güven, sorumluluk, yardımlaşma, okula ve öğretmenine karşı olumlu tutumlar sergileme ve akademik başarıda artış gibi bir takım olumlu gelişmeler görülebilir (Sarıtaş, 2011).

Öğrencinin eğitiminde bir çok yararı bulunan öğretmen-veli ilişkilerini geliştirmede kullanılacak çok farklı iletişim teknikleri mevcuttur. Aydın (2010)'a göre bunlar; görüşme, yazışma, karşılıklı ziyaretler ve okul toplantıları ile sosyo-kültürel etkinliklerdir.

2.1.3.1. Görüşme

Öğretmen-veli iletişiminin en güvenilir bir biçimi olan görüşme tekniği yüz yüze gerçekleştiği için, hem duygusal hem de düşünsel açıdan tarafların birbirlerini anlamalarını kolaylaştırır (Aydın, 2010).

Öğretmen ile velinin en sağlıklı iletişim kurabileceği yollardan birisi olan görüşmede öğretmen öğrenci hakkındaki bilgileri veli üzerinden birinci ağızdan elde etme imkanı bulunur. Ayrıca okul ve ailenin kültür farklılıklarından kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları da ciddi boyutlara ulaşmadan engellenmiş olur (Sarıtaş, 2011).

Görüşme, önceden planlanmış (yapılandırılmış) ve planlanmamış (yapılandırılmamış) görüşme olmak üzere ikiye ayrılır. Görüşme; genel görüşme, özel görüşme, öğretmen-veli ve öğrencinin katılmasıyla gerçekleştirilen üçlü görüşme ve telefon görüşme teknikleri şeklinde uygulanmaktadır (Aydın, 2010).

Veliler bazen beklenmeyen zamanlarda öğretmenle görüşmeye gelebilirler. Bu gibi durumlarda veliler genelde kendileri için uygun zamanı seçmektedir. Bu tip görüşmelere planlanmamış (yapılandırılmamış) görüşmeler denir (Bacanlı, 2003; Sarıtaş, 2011).

Lemlech (1991; Akt: Bacanlı, 2003) plansız görüşmelerde öğretmenlere şu önerilerde bulunmaktadır:

1) Tarafsız olun, oturun ve rahatlayın.

2) Velinin ziyaret sebebini açıklamasına ve duygularını ortaya koymalarına izin verin.

3) Dinleyin, yansıtın ve bilgi edinmeye çalışın. Dinlediğinizi ve ilgilendiğinizi yorumlarınızla göstermeye çalışın.

4) Kendinize savunucu konuşma hakkı tanımayın. Ancak ayıplamaları da kabul etmeyin.

5) Bilgi edinmek için sorular sorun. Veli size soru sorarsa sinirlenmeden cevap verin.

6) Mesleki bir dil kullanmaktan kaçının.

7) Görüşme, öğrencinin bir sorunu nedeniyle gerçekleşmişse, öğrencinin sıkıntı ve güçlüklerini açıklayın.

8) Öğretim yaklaşımınızı açıklayın.

9) Velinin önerilerini sorun.

10) Veli ile bir plan geliştirin ve karar verilecekse onların da karara katılarak kararda payları olduğu duygusunu edinmelerini sağlayın.

11) Görüşme sonunda özetleyin, gelecekle ilgili hedefler ve görüşmeler için uzlaşmaya varın.

Öğretmen-veli görüşmelerinden istenilen sonucu elde edebilmek için görüşmenin iyi planlanıp yönetilmesi gerekir. Böyle önceden planlanmış ve hazırlanmış görüşmelere planlanmış (yapılandırılmış) görüşmeler denir.

Lemlech (1991; Akt: Bacanlı, 2003) planlı görüşmeler için öğretmenlere şu önerilerde bulunmaktadır:

1) Tanışın ve veliyi rahatlatın, çünkü onlar böyle bir görüşmeye gelmekten ötürü kaygılı ve huzursuz olabilirler.

2) Görüşmenin amacına odaklanın.

3) Öğretim yaklaşımınızı açıklayın. Öğrenciyi nasıl güdülediğinizi, nasıl sorunlarla başa çıktığınızı veliye anlatın.

4) Gelişimi rapor ediyorsanız, öğrencinin gelişimini ve notlarını yorumlayarak öğrencinin çalışmalarını veli ile paylaşın.

5) Velinin gözlemlerini ve sorularını dinleyin.

6) Velilerin sorularına karşılık verin.

7) Veliden ek bilgiler isteyin. Öğrencinin evdeki durum ve davranışlarını sorun.

8) Gelecek için veliye önerilerde bulunun. Verilecek kararlar varsa bunları veli ile paylaşın.

9) Görüşmeyi sonuçlandırırken, konuşulanları özetleyin ve veliye katılımlarından dolayı teşekkür edin.

Ayrıca görüşme tekniği, genel görüşme ve özel görüşme olmak üzere iki kategoride de incelenebilmektedir. Genel görüşme, bir sorun olmadan bazı konular hakkında velilerle bilgi alışverişinde bulunmak için yapılan görüşme iken; özel görüşme, veli ile belli bir durum hakkında ve genelde öğrencinin gösterdiği bir davranış bozukluğu ya da akademik başarısı ile ilgili olarak yapılan görüşmedir (Aydın, 2010).

Öğretmen-veli-öğrenci görüşmesi ise öğretmen ve velinin uygun görmesi durumunda öğrencinin de katılımı ile gerçekleştirilen görüşme türüdür. Böylece soruna taraf olan herkes bir araya gelmiş olup, sorunun çözümü için ortak çaba göstermeleri sağlanmış olur.

Üçlü görüşmenin yararlarından bazıları Sarıtaş (2011)'a göre şunlardır:

1) Taraflar sorunu veya durumu paylaşma imkanı elde ederler.

2) Taraflar arasında güven ve karşılıklı dayanışma oluşur.

3) Sorunun çözümü için taraflar arasında öneriler değerlendirilir ve ortak çaba harcanır.

4) Öğrenciye öz değerlendirme imkanı sağlar.

5) Öğrenci kendisiyle ilgili görüş, düşünce ve gelişmeleri doğrudan öğrenir.

6) Taraflar arasında duygusal yakınlık oluşur.

7) Taraflar, karşılıklı beklentilerin farkında olur.

8) Öğrenci, değer verilmenin hazzını yaşar ve başarılı olmaya güdülenir.

Velilerle iletişim kurmanın bir diğer yolu ise telefon görüşmesi yapmaktır. Veliler genellikle öğretmenleri tarafından aranmaktan mutlu olurlar. Ancak telefon görüşmesinin daha çok olumlu gelişmelerle ilgili olmasına özen göstermek gerekmektedir. Çünkü telefon görüşmesi sınırlı bir zaman içerisinde tarafların birbirlerini anlaması için gerekli iletişim türlerinden (vücut dili, jest, mimik, vb.) eksik olarak gerçekleştirilir. Başarılı bir telefon görüşmesi, veliye ve öğrenciye öğretmen tarafından önemsendikleri duygusunu yaşatır ve onları eğitsel faaliyetlere katılmayı daha çok güdüler (Aydın, 2010).

2.1.3.2. Yazışma

Öğrenci aracılığıyla bazı konularda veliyle sözlü iletişim kurma, yanlış anlaşılmalara sebep olabilir. Böyle durumlarda zorunlu olmadıkça sözlü iletişim kullanılmamalı, bunun yerine daha sağlıklı olan yazışma tekniği kullanılmalıdır. Yazışma tekniği veliyle yüz yüze iletişim kurulamayan veya mutlaka iletişim gerektiren durumlarda kullanılan bir tekniktir. Yazışma tekniği, öğrencinin akademik başarısı ve davranış bozuklukları konusunda mecbur kalmadıkça kullanılmamalıdır. Öğretmen-veli yazışmalarında Sarıtaş (2011)'a göre şu noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Veliden istenilenler kısa ve öz olarak açıklanmalı, gereksiz yere ayrıntıya girilmemelidir.
- Emredici bir üslup kullanmaktan kaçınmalı.
- Sakınca yoksa yazının içeriği konusunda öğrenciye bilgi verilmeli.
- Sakınca görüldüğü takdirde yazı, postayla gönderilmelidir.

2.1.3.3. Karşılıklı Ziyaretler

Çocuğun eğitiminden sorumlu kişiler olan öğretmen ve velilerin zaman zaman birbirlerini ziyaret ederek fikir alışverişinde bulunmaları gereklidir. Bu ziyaretler velinin okula gelerek öğretmeni ziyaret etmesi olacağı gibi, öğretmenin de evinde veliyi ziyaret etmesi şeklinde olabilir.

Ziyaretler yapılmadan önce özellikle tarafların ziyaretin ne zaman gerçekleşeceği konusunda haberdar olması ziyaretin etkililiği açısından önemlidir. Bunun yanında hazırlanacak yönergeler, gözlem listeleri ve sorularda ziyaretin amacına ulaşmasında ayrı bir öneme sahiptir (Aydın, 2010).

Öğretmen yapacağı ev ziyaretleri sayesinde veli ile açık bir iletişime geçecek ve aileler de kendi ev ortamlarında öğretmenle daha rahat bir iletişim kurabileceklerdir. Ayrıca ev ziyaretleri okuldan kaçınan velilerle iletişim kurabilmek için önemli bir iletişim tekniğidir. Veli ziyaretleri amacına uygun olarak yapılırsa okul yönetimine ve öğretmenlere büyük avantaj sağlar. Okulda tek taraflı olarak gözlenen öğrencilerin ev ortamında da gözlenmesi onlardaki saptanamayan olumsuz davranışların sabeplerini, özel ilgi ve yeteneklerin ortaya çıkarmaya yardımcı olur (Yiğit ve Bayrakdar, 2006).

2.1.3.4. Okul Toplantıları

Okul veli toplantıları önceden planlanan bir gündem dahilinde toplanarak, bu gündem çerçevesinde okulun yıllık eğitim-öğretim ve etkinlik plânında yer alan akademik, kültürel, sportif, sanatsal, vb. etkinliklerin değerlendirildiği; okulun geleceğine yönelik planların görüşüldüğü; okulun bütçesi, kaynakları, ayniyat ve donatımı ile ilgili sorunların gözden geçirilerek bu konularla ilgili ortak öneri ve çözümlerin geliştirildiği toplantılardır (Sarıtaş, 2011).

Genel olarak okul-veli toplantıları, okul aile birliği yönetmeliği çerçevesinde okulların açıldığı ilk iki ay içerisinde yapılmaktadır. Veli toplantıları yılın belli dönemlerinde önceden planlanarak yapılmalı ve her toplantıdan önce toplantı gündemini belirleyerek konuyla ilgili olarak velilere davetiye veya mektup gönderilmelidir (Yiğit ve Bayrakdar, 2006).

Okuldaki sivil örgütlerin görevi, sadece var olan eğitim sorunlarının çözümüne katkı sağlamak değil, aynı zamanda sosyo-kültürel etkinlikler düzenleyerek okul yaşamını zenginleştirmektir. Bu konuda yönetici ve öğretmenlerin birer toplumsal lider olarak hareket etmesi gerekmektedir. Zira onların liderlik davranışları velileri harekete geçirmede büyük öneme sahiptir.

Örneğin, öğretmen ve yöneticilerin hafta sonu okulun bahçesini temizlemeye geldiğini gören birçok veli de yardım etmek isteyebilir (Aydın, 2010).

Bütün bu iletişim kanallarının yanında teknolojinin gelişmesine parelel olarak daha bir çok farklı araç da (mail, telekonferans, belgegeçer, vb.) veli ile iletişime geçmek için kullanılabilir.

2.2. Velilerin ve Öğretmenlerin Birbirlerinden Beklentileri

Eğitim süreci boyunca velilerin ve öğretmenlerin birbirlerinden bazı beklentileri olmaktadır. Tarafların birbirlerinin beklentilerinin farkında olmaları ve bu doğrultuda hareket etmeleri yapacakları işlerin daha başarılı ve tatminkar olmasını sağlayacaktır. Eğitim-öğretim sürecinin başında tarafların birbirlerinden beklentilerini açık bir şekilde dile getirmeleri, süreç içerisinde karşılaşılacak sorunları engellediği gibi taraflar arasında ki amaç farklılığının da ortadan kalkmasını sağlar.

Velilerin çocuklarının eğitimleriyle ilgilenmeleri onların eğitimden ve öğretmenden beklentileriyle ilişkili olup, çocuklarının eğitimiyle ilgilenen veliler eğitimden ve öğretmenden beklentileri olan velilerdir. Onların bu beklentilerinin farkında olmak öğretmene onlarla iyi ilişkiler kurma imkanı sağlayacaktır (Bacanlı, 2003).

Velilerin öğretmenden beklentileri, Charles ve Senter (1995; Akt: Bacanlı, 2003)'a göre şunlardır:

- Çocuklarına gerekli özen ve dikkatin gösterilmesi.
- Çocukların öğrenme konusuna ve eğitime yönelik heyecan duyması.
- Çocuklarına ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerilerin öğretilmesi.
- Çocuklarının girişimleri için cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi.
- Çocuklarının iş ve davranışlarının denetlenmesi.
- Çocukları konusunda ailelerin zaman zaman bilgilendirilmesi.
- Öğretmenin kendini ve zamanını çocuklara tahsis etmesi.

Öğretmenler eğitim-öğretim süreci içerisinde velilerin okul etkinliklerine katılmalarını ve bu süreçte onlarla iş birliği içerisinde olmayı isterler, ancak bunu engelleyen bir dizi faktör bulunmaktadır. Pehlivan (2000; Akt: Yiğit ve Bayrakdar, 2006)' a göre bu faktörler şunlardır:

- Ana-babaların olumsuz okul yaşantılarına sahip olmaları, onların okula karşı olumsuz tutum içinde olmalarına sebep olur.
- Ailelerin ekonomik skıntılarının olması, onların okuldan çağrıldıklarında ekonomik katkılar isteneceğini düşünerek okula karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olur.
- Ailelerin okula ayırabilecekleri zamanlarının kısıtlı olması.
- Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması.
- Öğretmenlerin ailelerin türlü sebeplerle okula katılımının olmayacağı şeklinde ki olumsuz tutumlar. Aslında ailelerin çoğu okula nasıl katkıda bulunacaklarını bilmez, bu durumda onlara yol gösterecek olan öğretmenlerdir.
- Ev ve okul kültürünün farklı olmasıdır.

Ayrıca öğretmenler de velilerden eğitim-öğretim süreci içerisinde bir takım beklentilerde bulunmaktadır. Yiğit ve Bayrakdar (2006)' a göre bunlar:

- Evde çocukları için uygun çalışma ortamları oluşturmaları.
- Çocuklarını başarma konusunda onları cesaretlendirmeleri.
- Çocuklarını dinlemeleri ve onlara karşı tutarlı davranışlar sergilemeleri.
- Küçük yaştan itibaren çocuklarına sorumluluk vermeleri.
- Çocuklarından onların kapasitelerine uygun beklentiler içine girmeleri.
- Okul ve öğretmen ile sürekli iletişim halinde olmaları.
- Çocuklarının arkadaş ortamını ve ev dışında geçirdiği zamanı nasıl ve kimlerle geçirdiğini bilmeleri.

- Öğüt vermek yerine onlarla birer yetişkin gibi konuşmak ve iyi birer anne-baba modeli olmalarıdır.

Kısacası velilerin ve öğretmenlerin birbirlerinden çok farklı beklentileri olmakla birlikte aslında hepsinin ortak noktası öğrencidir. Zira hiçbir veli çocuğunun, hiçbir öğretmen de öğrencisinin kötülüğüne sebep olacak birşey istemez. Buradaki amaç karşılıklı beklentileri sağlayıp öğrenciye iyi bir eğitim sunabilmektir.

3. İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI

Eğitim süreci içerisinde öğretmenlerin hedefi her ne kadar öğrencilerde istenilen yönde davranış değişikliği meyda getirmek olsa da zaman zaman çeşitli sebeplerden dolayı öğrencilerde bazı olumsuz davranışlar görülebilmektedir. İstenmeyen davranışlar olarak ifade edilen bu tür durumlar öğretme-öğrenme süreci içerisinde öğretmeni olumsuz yönde etkileyebilmekte ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini engelleyebilmektedir. Bu nedenle öğretmenler bu tip can sıkıcı durumlarla her ne kadar sınıflarında karşılaşmamak için kendilerince önlemler alsalar da öğrencilerin gelişim özellikleri ve yaşı dikkate alınarak duruma bakıldığında, onların yaptığı bazı olumsuz davranışları masumane olarak nitelendirebilirlerken, bazılarını da ağır bir şekilde cezalandırabilmektedirler. Burada bu iki davranış türü arasındaki ayırımı yapmak hem öğretmenin morali, hem de vereceği tepki sonucu ondan etkilenecek olan öğrenci için çok önemlidir.

Özellikle ilkokullarda öğrenciler okula, sınıfa ve sınıf kurallarına yeni yeni alışmakta, akademik bilgi edinimiyle ve sosyal ilişkilerle ilk temaslarını gerçekleştirmektedir. Çoğunlukla birinci sınıflarda olmak üzere bu dönem öğrencilerinde sınıf içinde bazı uygunsuz ve olumsuz davranışlar görülebilmektedir. Ancak böyle bir durum karşısında öğretmenin vereceği tepkiler ve kullanacağı yöntemler öğrencinin gelecek eğitim hayatında, okula ve öğretmene karşı oluşacak tutumlarında büyük bir öneme sahiptir. Özellikle ev ortamından ve ailesinden ayrılarak okula gelen öğrencinin velisi ile iletişim halinde olmak, istenmeyen davranışları önleme konusunda öğretmene büyük yardım sağlayacaktır.

3.1. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Tanımı ve Sınıflandırılması

Sınıf ortamı sosyal bir etkileşim yeridir, bu sebeple her olayın kontrol altına alınması olanaklı değildir. Ders esnasında bir grup öğrenci, dersten olabildiğince çok şeyler öğrenme çabası içinde olabilir. Öte yandan, bazı öğrenciler ise arkadaşlarıyla ders dışı iletişim içinde olup dersin amacına göre planlanmış etkinlikleri engellemek için fırsat kollayabilir. Bunun yanında bazı öğrenciler dikkatlerini derse veremez veya öğrenme faaliyetlerine katılamazlar (Korkmaz, 2005). Sınıfta ders esnasında öğretmen bütün bunların hepsini kontrol etmek ve aynı zamanda da ders işleyişini sürdürmek zorundadır.

İstenmeyen davranış sınıfa, derse, zamana ve duruma göre değişebilmektedir. Bu nedenle her davranış mutlak istenmedik davranış olarak değerlendirilemez (Durukan ve Öztürk, 2005). Öğrencilerin sınıf içinde gösterdikleri davranışların istenmeyen davranış olarak sayılabilmesi için Korkmaz (2005)'a göre dört temel ölçüt vardır. Bunlar;

- yapılan davranışın, öğrencinin kendisinin veya sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi,
- yapılan davranışın, öğrencinin kendisini veya arkadaşlarını tehlikeye düşürmesi,
- yapılan davranışın, okulun araç ve gereçlerine veya arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi,
- ve yapılan davranışın, öğrencinin öteki öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir.

Bu ölçütler doğrultusunda istenmeyen davranış, öğretme ve öğrenme sürecini aksatan, yani sınıftaki akademik sürecin akışını olumsuz yönde etkileyen tüm davranışlar olarak tanımlanabilir (Erdoğan, 2000).

Sarıtaş (2003)'a göre istenmeyen davranış, öğrencilerin ve öğretmenin ortak haklarını istismar ve ihmal eden, eğitimsel amaç, plan, ve etkinlikleri olumsuz bir şekilde etkileyen ve engelleyen davranışlardır.

Tertemiz (2007)'e göre ise istenmeyen davranış, sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin kanuni beklenti ve kuralları ile ters düşen veya sınıfta düzensizlik yaratan davranışlardır.

Sınıfta meydana gelen istenmeyen öğrenci davranışlarına bir çok örnek verilebilir. Temizlik ve görgü kurallarına uymama, kırıcı ve küfürlü konuşma, başka öğrencileri rahatsız etme, bir işi yaparken dikkatli olmama, dersi dinlememe, başka şeylerle ilgilenme, arkadaşlarının ders dinlemesini engelleme, çevresindekilere saygısız ve kaba davranma, okulun ve sınıfın eşyalarına zarar verme sınıfta sıkça karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarından birkaçına örnektir (Başar, 2005).

İstenmeyen öğrenci davranışlarının alan yazında çok farklı sınıflaması bulunmaktadır. Yiğit (2011)'e göre öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar, bireysel davranışlar, öğrencinin arkadaşlarıyla ilişkisi ve öğrencinin öğretmeni ile ilişkisi dahilinde olmak üzere üç kategoride incelenmektedir.

3.1.1. Bireysel Davranışlar

1) **Derse Hazırlıksız Gelmek:** Yiğit (2011)'e göre derse hazırlıklı gelmek öğrencinin zihnen hazırlıklı olması ve fiziken (ders kitabı, defteri, vb.) hazırlıklı olması şeklinde iki türlüdür. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri öğretmenin öğrencilerinde en çok görmek istediği şeylerim başında gelir. Bunu sağlamak içinde öğretmenin dersin başında öğrencileri kontrol etmesi gerekir.
2) **Dersle İlgilenmemek:** Öğrencinin ders esnasında anlatılanları dinlememesi ya da dinliyormuş gibi görünmesi öğrenmesini engeller. Derste uyuması, hayal kurması veya defterini karalaması dersi dinlemediğinin göstergeleridir.
3) **Derste Söz Almadan Konuşmak:** Sınıfta dersin akışını bozan en önemli davranışlardan biri de öğretmen ders anlatırken konuşmak ya da söz hakkı almadan konuşmaya çalışmaktır.

4) **Derste Başka Derslere Çalışmak:** Bazı öğrenciler evde yapmadıkları ödevlerini sınıfta ders esnasında gizli gizli yapmaya ya da çalışmadıkları sınavlarına çalışmaya çalışırlar.

5) **Derse Geç Gelmek:** Öğrencilerin, öğretmenin derse başlamasından sonra sınıfa girmeleri hem öğretmenin hem de diğer öğrencilerin dikkatinin dağılmasına yol açar.

6) **Yalan Söylemek:** Bazı öğrencilerde yalan söyleme davranışı görülebilir, bu noktada öğretmen gerekli müdahalede bulunmalıdır, zira böyle bir durum öğrenci için toplum arasında büyük sıkıntılar yaratacaktır.

7) **Başarısızlıkları İçin Sürekli Mazeret İleri Sürmek:** Öğrenciler zaman zaman başarısızlıkları için mazeretler ileri sürebilirler. Öğretmen bunu önlemek için onlara gerçek kapasitelerinin bu olmadığı anlatmalı ve çalıştığı zaman başarabileceği konusunda güdülemelidir. Aksi halde öğrenci ileri ki yaşamı da dahil olmak üzere kendince geliştirdiği savunma mekanizmalarına sığınmak durumunda kalacaktır.

8) **Sınıfta Gereksiz Konuşmak:** Bazı öğrenciler sınıfta ders esnasında öğretmeninin ya da arkadaşalarının dikkatini çekmek amacıyla gereksiz yere konuşabilir. Böyle bir durum, öğretmenin sınıftaki otoritesini sarsabileceği gibi zaman kaybına da neden olabilmektedir.

9) **Nezaket Kurallarına Uymamak:** Öğrencilerden okulda ve sınıfta arkadaşlarına ve öğretmenlerine selam verme, saygı gösterme, kibar olma, argo konuşmama gibi toplumsal kurallara uygun bir takım davranışlar göstermesi beklenir. Bu nedenle, öğretmenin değişik aile kültürlerinden gelen öğrencilere öncelikle belli toplumsal kuralları benimsetmesi gerekmektedir.

10) **Sıralara Yazıp Çizmek:** Öğrencilerden okuldaki eşyaları koruyup kollamaları beklenmektedir. Ancak bazı öğrenciler okulun sıralarını karalayıp çizmekte, kapılarına zarar vermektedir. Bu konuda öğretmenler ve aileler daha ilköğretimin ilk yıllarında gerekli bilinci çocuklara aşılarsa bu durum önlenebilir.

11) **Argo Konuşmak:** Öğretmen sınıfta argo konuşmalara izin vermemeli ve bu konuda öğrencilerin birbirlerini denetlemeleri için gerekli yöntemleri gelişirmelidir.

12) **Kişisel Temizliğine Dikkat Etmemek:** Öğrencinin kişisel temizliği onun sağlığı açısından son derece önemlidir. Küçük yaşlarda temizlik bilincini geliştirmek ve öğrencinin sağlığını korumak için öğretmenin velilerle toplantı yapması ve onları biliçlendirmesi gerekmektedir.

13) **Kılık Kıyafetine Özen Göstermemek:** Öğrencilerin kıyafetleri konusunda okul yönetimi ve tüm öğretmenler görüşbirliği içerisinde olmalı ve kurallara uygun giyinmeyen öğrencilere hepsi gerekli aynı uyarıyı gösterebilmelidir.

14) **Okul Dışından İstenmeyen Alışkanlıkları Sınıfa Yansıtmak:** Sınıfın öğrenme için düzenlenmiş özel mekanlar olduğu ve buralarda bazı düzenleme ve kısıtlamaların olmasının yapılan işin doğası gereği kaçınılmaz olduğu velilere ve öğrencilere anlatılarak bazı alışkanlıkların sınıfa taşınması engellenebilir.

3.1.2. Arkadaşlarına Dönük Davranışlar

1) **Arkadaşlarının Başarısını Kıskanmak:** Belli bir düzeyde olan kıskançlık duygusu öğrencinin başarısını arttırıcı nitelikte olurken, aşırı olması hem kişiye hem de çevresine zarar verir. Öğretmen öğrencilerindeki bu duygunun farkında olmalı ve gerekli tedbiri almalıdır.

2) **Arkadaşlarını Öğretmene Şikayet Etmek:** Bazı öğrenciler sürekli olarak öğretmenine arkadaşlarını şikayet etmektedir. Bu durumun altında yatan neden, öğrencinin kendisine yöneltilen her hareketi, kişiliğine saldırı olarak görmesi ve çaresizlik duygusuna kapılmasıdır. Öğretmen böyle bir durumla karşılaşırsa öğrenciyi koruyucu bir yaklaşım yerine ona gerçek tepkisini ortaya koymalı ve kapalı bir tutum sergilemelidir.

3) **Arkadaşlarına Lakap Takmak:** Öğrencinin bazı belirgin özelliklerinden dolayı arkadaşları ona lakap takarak hitap edebilir. Lakap takanlar bu

durumdan hoşnut olurken, lakap takılan kişiyi ise bu durum incitir. Öğretmen böyle bir durumla karşılaşırsa derhal müdahale etmelidir.

4) **Arkadaşlarını Küçük Görmek:** Öğretmen herşeyden önce öğrencilerine bütün insanların eşit olduğu bilincini kazandırmalı, onlara insancıl duygular edindirmeye çalışmalıdır.

5) **Derste Diğer Arkadaşlarını Rahatsız Etmek:** Derste diğer arkadaşlarını rahatsız eden öğrencileri öğretmen uyarmalı ve gerekli önlemi almalıdır.

6) **El Şakası Yapmak:** Belli bir düzeye kadar yapılan şakalar normal karşılanırken, tehlikeli boyutlarda yapılması hatta kesici ve delici alet kullanılması öğrenciye zarar verebilir.

7) **Başkalarının Eşyalarını İzinsiz Almak:** Sınıfın güven ortamını zedeleyen bu durumu öğretmen görmezlikten gelmemelidir. Okul yönetimi, rehberlik servisi ve aile ile işbirliği yaparak bu durumu önlemelidir.

8) **Arkadaşlarıyla Sağlıklı İletişim Kuramamak:** Böyle bir sorunu olan öğrencilerle öğretmen özel olarak ilgilenmeli, onun sosyalleşmesini sağlayacak görev ve sorumluluklar vererek gelişimini sağlamalıdır.

3.1.3. Öğretmene Dönük Davranışlar

1) **Verilen Görevi Yapmamak:** Öğretmen böyle bir davranışın nedenini araştırmalı ve öğrenciye bu doğrultuda rehberlik yapmalıdır. Öğrenci hakkında bilgi sahibi olmadan atılacak adımlar öğrenciyi daha fazla olumsuz etkileyebilir.

2) **Verilen Ev Ödevini Yapmamak:** Öğretmen verdiği ödevleri daima kontrol etmeli ve öğrencilere gerekli geribildirimleri vermelidir. Ayrıca kısa süreli ve her öğrenci için farklı ödevler vermek birbirlerinden kopya çekmelerini de önleyecektir.

3) **Öğretmenine Karşı Gelmek:** Bu gibi durumlarla karşılaşan öğretmen öğrenciyle sınıfta tartışmaya girmemeli ve onunla daha sonra bireysel

olarak görüşmeyi tercih etmeli, ancak öğrencinin yaşı, içininde bulunduğu koşullar, vb. dikkate alınmalı.

4) **Öğretmeni Ailesine Şikayet Etmek:** Öğrencilerde öğretmenlerinin olumsuz taraflarını ailelerine ve diğer öğretmenlerine anlatmak gibi davranışlar görülebilmektedir.

5) **Sınıfta Oturma Biçimine Dikkat Etmemek:** Sınıfın düzenini bozan bu tarz davranışların neden hoş olmadığını öğretmen öncelikle açıklamalı ve kasıtlı olarak yapanlara gerekli yaptırımlarda bulunmalıdır.

6) **Öğretmenle Sağlıklı İletişim Kuramamak:** Sınıf içinde ve dışında öğrencinin kuracağı iletişim onun başarısında önemli bir yere sahiptir. Eğer öğrenci iletişim kurmada sorun yaşıyorsa öğretmen acele etmemeli ve ona bu konuda destek olmalıdır.

Öztürk (2003)'e göre ise sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlar, akademik açıdan problemler, sosyal açıdan problemler ve fiziksel donanım ile ortama zarar verme şeklinde üç başlık altında incelenmektedir.

3.1.4. Akademik Açıdan Problemler

Sınıf ortamında gerçekleştirilmeye çalışılan faaliyetlerin büyük bir kısmını akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Her ne kadar öğrenciler öğretmenin belirlediği bu faaliyetleri gerçekleştirmek için çaba harcasalarda, bir ya da bir kaç öğrenci gerekli duyarlılığı göstermeyip zıt yönde davranışlar sergileyebilir. Sınıf içerisinde görülebilecek böyle davranışlar hem o öğrencilerin hem de diğerlerinin olumsuz davranışlara yönelmesine sebep olabilmektedir. Bu tip öğrenci davranışlarından bazıları şunlardır:

1) **Derse İlgisiz Kalma:** Ders esnasında bazı öğrenciler konuya ilgisiz kalıp ortamdaki diğer şeylerle ilgilenmektedir. Böyle davranışlara, hayal kurmak, kalemi atıp tutmak, pencereden dışarı bakmak vb. örnek olarak verilebilir.

2) **Öğrenci Pasifliği:** Bazı öğrenciler aktif olarak derse katılmazlar ancak dersi dinlerler. Böyle öğrenciler anlamadığı yerleri öğretmene sormaz, ihtiyaç duyduğunda yardım almaz ve içe kapanıktır.

3) **Verilen Görevleri Yapmama:** Bazı öğrenciler öğretmenin verdiği ödevi yapmaz ya da başka bir ödevi aynen kopya etme yoluyla getirirler. Böyle davranışlar onların çalışma güdüsünün düşmesine ve başarısız olmalarına neden olur.

3.1.5. Sosyal Açıdan Problemler

Sınıf içerisinde öğrencinin akademik çalışmalar dışında arkadaşlarına vermiş olduğu zararlar ve sınıfın düzenini bozmaya yönelik davranışlar sosyal problemler olarak değerlendirilmektedir. Bu tip öğrenci davranışlarından bazıları şunlardır:

1) **Öğretmenle Çatışmaya Girme:** Gelişim dönemlerinin bir özelliği olarak genellikle ergenlik döneminde öğrencilerde bir otorite olarak kabul ettiği öğretmeni değişik şekillerde zor durumda bırakma ve kendi üstünlüğünü ona kabul ettirme davranışı görülebilmektedir.
2) **Öğrencilerin Kendi Aralarında Olumsuz İletişimi:** Özellikle ders esnasında öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları başta olmak üzere, birbirleriyle çatışmaya girmeleri, uygun olmayan dil kullanmaları ve dersle ilgili öğrenci tartışmalarında kullanılan üslubun uygun olmaması sınıfta görülen sosyal problemlerdendir.
3) **Derse Geç Gelme:** Öğretme-öğrenme faaliyetleri başladıktan sonra öğrencinin derse gelmesi hem öğretmenin hem de diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmaktadır. Bu durumun sıkça olması yapılan davranışın amaçlı bir meydan okuma ve istediği gibi davranabilme olacağı düşülürse öğretmenin en kısa sürede gerekli tedbiri alması gerekmektedir.

3.1.6. Fiziksel Donanıma Zarar Verme

Öğrencilerde görülen en önemli istenmeyen davranışlar bu kategoride yer almaktadır. Öğrenciler kasıtlı veya kasıtsız olarak okulun mallarına zarar verebilmektedir. Okulun sıralarını çizme, kapılarını kırma, duvarlarını karalama vb. bu davranışlara örnektir.

Yukarıdaki açıklamalardanda anlaşılacağı gibi istenmeyen davranışların tek bir sınıflaması yoktur. Ancak farklı sınıflamalar arasında da ortak bazı noktalar bulunmaktadır. Zira bir davranışın istenilen ya da istenmeyen olmasının ölçütü, davranana, davranışa, davranışın yapıldığı kişiye, yere ve zamana göre de değişebilmektedir.

3.2. İstenmeyen Davranışların Nedenleri

Sınıfta meydana gelen istenmeyen davranışlar, sınıf ortamında bulunan öğelerin etkileşim yapısı ve özelliklerinden oluşmaktadır. Öğretmen ve öğrenci gibi canlı öğelerin yanı sıra sıraların düzeni, görüntü, ısı, aydınlatma gibi fiziksel ortamın öğeleri de istenmeyen davranışların oluşmasında etkilidir (Öztürk, 2003).

İstenmeyen davranışların nedenleri ile ilgili alanyazında çok farklı sınıflama yapılmaktadır. Bu sınıflamalardan bazıları şunlardır:

Durukan ve Öztürk (2005)'e göre istenmeyen davranışlar; "öğretmenden kaynaklanan", "öğrenciden kaynaklanan" ve "ortamdan kaynaklanan" olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.

3.2.1. Öğretmenden Kaynaklanan İstenmedik Davranışlar

Eğitim-öğretim süreci içerisinde öğretmenlerde bazı nedenlerle öğrencilerin istenmeyen davranışlarda bulunmalarına sebep olabilmektedir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları gerçekleştirmesinde etkili olan öğretmen davranışları Durukan ve Öztürk (2005)'e göre şunlardır:

1) Öğretmenin akademik ve mesleki yetersizliği,

2) Öğrenciler üzerinde aşırı kontrol oluşturması,

3) Öğretmenin davranışlarındaki kararsızlığı ve tutarsızlığı,

4) Öğretmenin sınıf yönetimi ile ilgili bilgi ve becerilerinin yetersizliği,

5) Öğretmenin, öğrencileri için olumsuz duygular geliştirmesi,

6) Öğrencilere olumlu örnek olamaması,

7) Öğretmenin, öğrencileri ceza ile kontrol etmeye çalışması,

8) Öğretmenin, olumlu davranışları ödüllendirmemesi,

9) Öğretmenin derslerde boş zaman oluşturması,

10) Etkinliklerin öğretmen merkezli olarak yürütülmesi sonucu, öğrencilerin uzun süreli ve sessiz oturamamaları gibi birçok özellik öğrencilerin sınıf ortamında istenmedik davranışlara yönelmesinde etkili olmaktadır.

3.2.2. Öğrenciden Kaynaklanan İstenmedik Davranışlar

Sınıf ortamında meydana gelen bazı istenmedik davranışlar öğrencilerin kişiliklerinden ve çeşitli niteliklerinden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerden kaynaklanan istenmeyen davranışların nedenlerinden bazıları Durukan ve Öztürk (2005)'e göre şunlardır:

1) Öğrencinin, öğretmenine aşırı derecede bağımlı olması ve yaptığı bütün çalışmalarını öğretmenine onaylaması için göstermesi, öğretmenin dikkatini çekmeye çalışması ve arkadaşlarının dikkatini dağıtması,

2) Öğrencinin eğitim süreci içerisinde yapılan faaliyetlere karşı dikkatini yöneltmede ve yoğunlaştırmada güçlük çekmesi,

3) Öğrencinin başarısızlık hallerinde çok çabuk mutsuz olması,

4) Öğrencinin çalışmalarında planlı ve düzenli olmaması,

5) Sınıf ortamında diğer arkadaşlarını rahatsız etmesi ve onların çalışmalarını engellemesi,

6) Öğretmenlerine ve arkadaşlarına karşı olumsuz duygular ve saldırgan bir tutum içinde olması,

7) Öğrencilerin gerekli temizlik akışkanlığını ve bazı nitelikleri edinememiş olması,

8) Öğrencinin içine kapanık ve az konuşan biri olması,

9) Öğrencinin kendini derse güdüleyemiyor olması,

10) Öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanamıyor olması,

11) Öğrencinin ailesinin disiplin anlayışının yeterli olmaması,

12) Öğrencilerin gelişim özelliklerinde sapmaların olması,

13) Öğrencilerin aile içinde yetiştikleri ortamın özellikleri yeterli olmaması, gibi özellikler öğrencilerin istenmedik davranışlar göstermesinde etkili olan faktörlerdendir.

3.2.3. Ortamdan Kaynaklanan İstenmedik Davranışlar

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü yerler olan sınıflar da bazen istenmeyen öğrenci davranışlarının oluşmasına neden olabilmektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının oluşmasında neden olan ortam özelliklerinden bazıları Durukan ve Öztürk (2005)'e göre şunlardır:

1) Sınıfta ki öğrenci sayısının çok olması,

2) Sınıfın fiziki olarak ve donanım olarak yetersiz olması,

3) Sınıfın eğitsel faaliyetlere uygun olmaması,

4) Sınıfın ısı, ışık, temizlik ve havalandırma bakımından yetersiz olması,

5) Dış ortamın gürültülü olması sebebi ile öğretmen öğrenci arasında ki iletişimin olması gereken düzeyde olmaması,

6) Nöbetçi öğrencilerin, velilerin ve idarecilerin ders esnasında içeriye girmeleri ve dersi bölmeleri gibi durumlar öğrencilerde istenmedik davranışların görülmesine neden olabilmektedir.

Arıcak (2004)'a göre ise istenmeyen davranışların nedenleri "aile ve özel yaşam ile ilgili nedenler" ve "okul ve öğretmenle ilgili nedenler" olmak üzere iki bölümde incelenmektedir.

3.2.4. Aile ve Özel Yaşam ile İlgili Nedenler

Öğrencilerde görülen bazı olumsuz davranışların nedeni onların ailesi ve özel yaşamı ile ilgili olabilmektedir. Aile ve özel yaşam ile ilgili nedenler şunlardır:

1) Ailenin öğrencinin duygusal ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamaması,

2) Aile ortamında yeterli bir disiplin ortamının sağlanamamış olması ve bu nedenle özdisiplinin eksik olması,

3) Ailede öğrenciye karşı ödül ve cezanın yanlış bir şekilde verilmesi,

4) Ailenin çocuğun yaş düzeyine uygun sorumluluk almasını engellemsi,

5) Öğrencinin yanlış kişileri model olarak alması gibi nedenler öğrencinin istenmeyen davranışlar göstermesinde etkili olmaktadır.

3.2.5. Okul ve Öğretmenle İlgili Nedenler

Öğrencilerin sınıf içerisinde istenmeyen davranışlar göstermesinde bazen okul ve öğretmende etkili olabilmektedir.

Okul ve öğretmenden kaynaklanan nedenler bazıları şunlardır:

1) Yönetici ve öğretmenlerin kuralları uygulama konusunda işbirliği içinde olmamalarından kaynaklanan tutarsız davranışları,

2) Öğretmenin sınıfta ödül ve ceza yöntemlerini doğru kullanamaması,

3) Başarının sadece ders başarısı ile eşleştirilmesi sonucunda bazı öğrencilerin kendilerini anlamsız bulması,

4) Öğretmenin çeşitli şekillerde öğrencileri arasında kıyaslama yapması,

5) Öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilmemesi sonucunda herkesten aynı başarıyı beklemek,

6) Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak ders dışı sorumlulukların verilmemesi,

7) Akademik olarak başarısız olan ya da istenmeyen davranış gösteren öğrencilerin arkadaşları ve öğretmeni tarafından dışlanması,

8) Başarısız ve dışlanmış öğrencilerin bir araya gelip birbirlerini olumsuz yönde etkilemeleri gibi etmenler de öğrencilerin istenmeyen davranışları göstermesine neden olan okul ve öğretmenle ilgili faktörlerdir.

3.3. İstenmeyen Davranışların Yol Açtığı Olumsuzluklar ve Eğitime Olan Etkileri

Öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar birçok olumsuzluğa yol açmaktadır. Ayrıca sınıfta ders esnasında yapılan bazı olumsuz davranışlar sınıftaki öğretme-öğrenme sürecini kesintiye uğratarak diğer öğrencilerin öğrenmelerini de etkileyebilmektedir.

Her ne kadar istenmeyen davranışlar sınıftaki diğer bireyleri olumsuz etkilesede, böyle davranışlar en büyük etkisini davranışı gerçekleştiren üzerinde gösterir. Sınıftaki istenmeyen davranışlar, sınıfın düzenini ve faaliyetleri bozar, amaçlara ulaşmayı engeller, özellikle zamanın boşa harcanmasına sebep olur (Başar, 2005). Bu nedenle başta öğretmen olmak üzere tüm bireylerin sınıf içerisindeki istenmeyen davranışları en aza indirmek için çaba içerisinde olması gerekmektedir.

Sınıf içerisindeki istenmeyen davranışların olumsuz etkilerinden bazıları Durukan ve Öztürk (2005)'e göre şunlardır:

1) İstenmedik davranışı yapanı strese sokar,

2) İstenmedik davranışlar, öğretmeni ve diğer öğrencileri olumsuz etkiler,

3) İstenmeyen davranışlar eğitim faaliyetlerinde aksaklığa ve kopukluğa sebep olur,

4) İstenmeyen davranışlar zamanın anlamlı kullanımını zayıflatır,

5) İstenmeyen davranışlar öğrencilerin, eğitimin hedeflerine ulaşmasını engeller,

6) Sınıf ortamı olumlu bir öğrenme ortamı olmaktan uzaklaşır,

7) Öğrencilerin derse karşı olan güdüsü düşer ve dikkati dağılır,

8) Bireysel ihtiyaçların karşılanmasını engeller.

Görüldüğü gibi istenmeyen davranışlar sınıfta öğretmeni, öğrenciyi ve davranışı yapanı farklı şekillerde etkileyebilmektedir. En önemlisi de ders esnasında yapılan ve dersi dinlemek için hazır bulunan öğrencilerin

öğrenmelerini engelleyen türdeki davranışlarıdır. Bu gibi durumlarda öğretmene istenmeyen davranışları engellemek için büyük görevler düşmektedir.

3.4. İstenmeyen Davranışların Önlenmesine Yönelik Yaklaşımlar

Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik birçok model bulunmaktadır. Ancak tek ve en iyi bir modelden söz etmek doğru değildir. Kullanılacak yaklaşımın seçiminde davranışın, öğrencinin ve ortamın özellikleri gibi bir çok faktör etkilidir. Böyle bir durumda en büyük iş öğretmene düşmektedir, çünkü önemli olan problem ortaya çıktığında çözmek değil, onu daha önceden görüp engelleyebilmektedir. Bu da öğretmenin sınıf yönetimi bilgisi ve becerisi ile ilgili bir durumdur.

İstenmeyen davranışların önlenmesine yönelik farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar:

Başar (2005)'a göre; karışmacı olmayan yaklaşım, davranışçı yaklaşım ve etkileşimci yaklaşım olmak üzere üç grupta toplanmaktadır.

Karışmacı Olmayan Yaklaşım: Bu yaklaşım öğrencinin iyi niyetli ve güvenilir olduğunu, kendini kontrol etmesi gerektiğini ve sorun konusunda öğrenciye bilgi verildiğinde sorunun ona çözdürülebileceğini varsayar.

Karışmacı olmayan yaklaşımda öğretmen, öğrencinin davranışını değerlendirmez ve yargılayıcı olmayan bir güven ortamı oluşturmaya özen göstererek emir verici değil, kolaylaştırıcı bir rol üstlenmeye çalışır.

Davranışçı Yaklaşım: Bu yaklaşımda davranışın nedenleri aranmaz ve kurallara uyup uymamanın sonuçları açıkça belirlenir. Öğretmen gerektiğinde güç kullanarak öğrencinin davranışını şekillendirebilir. Davranışçı yaklaşımda kurallara uygun olan davranışlar ödüllendirilirken uygun olmayan davranışlar karşısında bazı yararlar kaldırılır veya ceza verilir.

Etkileşimci Yaklaşım: Bu yaklaşımda öğretmen yetkiyi öğrenciyle paylaşır ve öğrenciyi sorunu çözmede yeterli ancak bir uzmanın desteğine muhtaç sayar. Davranışçı ve yardım edici yaklaşımlar arasında yer alan bu

yaklaşımda, değiştirilmesi istenen davranış konusunda öğretmen bilgi verip yol gösterir ve öğrenciden de bunları uygulamasını bekler.

3.5. İstenmeyen Davranışların Önlenmesinde Öğretmenlerin Kullandığı Yöntemler

Her sınıfta önemli ya da önemsiz bir çok istenmeyen davranış meydana gelmektedir (Durukan ve Öztürk, 2005). Öğretmenlerin böyle davranışlar karşısında gösterdikleri yaklaşımlar onların eğitim felsefelerini göstermektedir. Zira bu gibi durumlar karşısında öğretmenlerin takındıkları tutum ve davranışlar onların sahip olduğu eğitim felsefesi ile öğrenme psikolojisi bilgilerinin sınıfa yansımasıdır (Korkmaz, 2005).

Sınıf ortamında istenmeyen bir davranış meydana geldiğinde öğretmenin bunu hemen farkedip kullanacağı yöntemi belirlemesi gerekir. Kullanılacak olan yöntemi belirlemede de en önemli nokta meydana gelen davranışın niteliğidir. İstenmeyen davranışlar, dikkatsizlikten kaynaklanan, geçici sonuçları olan ve farkında olmadan oluşan tarzda olabileceği gibi; öğretmene, diğer öğrencilere ve okulun eşyalarına zarar verecek şekilde ağır sonuçlar doğurabilecek türden de olabilir (Öztürk, 2003). Bu nedenle öğretmenin yapılan olumsuz davranışın düzeyine uygun tepki vermesi gerekir. Davranışa uygun verilmeyecek tepkiler istenmeyen davranışın yaratacağı sorunlardan daha büyük sorunların oluşmasına sebep olabilmektedir.

Sınıfta istenmeyen davranışların engellenmesinde öğretmenlerin en çok kullandığı yöntemler “sözel olmayan önlemler” ve “sözel olan önlemler” olmak üzere iki bölünde incelenmektedir.

3.5.1. Sözel Olmayan Önlemler

Öğretmen, sınıf ortamında istenmeyen bir davranışta bulunan öğrenciyi öncelikle öğretme-öğretme sürecini kesintiye uğratmadan ve diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmadan uyarmaya çalışmalıdır. Bunu gerçekleştirirken de sözel olmayan yöntemleri kullanmaya özen göstermelidir. Sözel olmayan yöntemler şunlardır:

1) **Görmezlikten Gelme:** Bu yöntemde öğretmen istenmeyen davranış gösteren öğrenciye herhangi bir tepki göstermez. Görmezlikten gelme daha çok şiddetli olmayan davranışlar için kullanılan bir yöntemdir (Tertemiz, 2007). Ayrıca bu yöntemi kullanırken öğrenci, öğretmenin durumu farkettiğini anlamamalıdır. Yoksa öğretmen nasıl olsa bir şey demiyor duygusuna kapılabilir, bu nedenle görmezlikten gelme yöntemini uygularken çok dikkatli olmak gerekmektedir.

2) **Göz Teması:** Dersin akışını bozmadan ya da devam bir etkinliği bölmeden istenmeyen bir davranış gösteren öğrenciyi uyarmak için kullanılacak en iyi yöntemlerden biri o öğrenciyle göz teması kurmaktır (Öztürk, 2003). Böylece öğretmen öğrenciye onu fark ettiğini ve hemen davranışını düzeltmesi gerektiği mesajını göndermiş olur. Ayrıca öğretmenin sadece istenmeyen davranışları yapanlarla değil her an sınıfın bütünüyle göz kontağı kurmayı ihmal etmemelidir.

3) **Fiziksel Yakınlık:** Öğrenci, öğretmen görmez düşüncesiyle istenmeyen bazı davranışlarda bulunabilir. Bunun için öğretmen bir yerde sabit durarak ders anlatmamalı, sınıfın her yerine hakim olmak için farklı noktalarda bulunmaya özen göstermelidir. Öğretmen eğer bir öğrenciyle göz teması kuramıyorsa ya da göz teması davranışı engellemeye yetmiyorsa, onu fiziksel yakınlıkla durdurması mümkündür. Böylece öğretmenin kendisine yöneldiğini gören öğrenci davranışlarını durduracaktır (Durukan ve Öztürk, 2005).

4) **Dokunma:** İstenmeyen davranışları önlemede dokunma fiziksel yakınlığa göre daha etkili bir yöntemdir. Bu yöntemde öğretmen istenmeyen davranışta bulunan öğrenciye ya da sırasına dokunarak davranışını düzeltmesi gerektiği mesajını verir (Öztürk, 2003). Ancak bu yöntemi uygularken öğretmenin aşırıya kaçmaması ve öğrenciye zarar verici bir şekilde gerçekleştirmemesi gerekir.

5) **Umursamama:** Öğrenciler bazen öğretmenin dikkatini çekmek için istemeyen davranışlar gösterebilirler. Bu gibi durumlarda öğretmenin olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenmemesi ve istendik

davranış gösterenlerle ilgilenmesi onların davranışlarını düzeltmesini sağlayabilir (Korkmaz, 2005). Olumsuz davranışı umursamama ve sabırlı olmak, öğrencinin bu davranışının ona bir şey kazandırmadığını anlamasına yardımcı olur (Ekşi, 2004). Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta umursamamanın görmezlikten gelme ile karıştırılmamasıdır. Görmezden gelmede öğrenci davranışı bir ihtiyacını gidermeye yönelik yaparken, umursamamada davranış sadece dikkat çekmek amacıyla yapılır (Durukan ve Öztürk, 2005).

6) **Sessiz Kalma:** Genellikle ilköğretim birinci kademede sıklıkla kullanılan bu yöntem, sınıftaki gürültüyü önlemede ve kontrolü yeniden sağlamada faydalı olmaktadır (Tertemiz, 2007). Etkinlikler sırasında sınıfta birden çok öğrencinin olumsuz davranışlar içinde olduğunu gören öğretmen, aniden ders anlatmayı bırakıp susarak öğrencilerin dikkatini toplamaya çalışır.

3.5.2. Sözel Olan Öneriler

Öğrencilerin istenmeyen davranışları sözel olmayan yöntemleri kullanarak giderilmediğinde, öğretmen sözel olan önlemleri kullanarak eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha fazla olumsuz etkilenmesine engel olmalıdır.

1) **Soru Sorma:** Öğrenme-öğretme süreci esnasında istenmeyen bir davranışta bulunan öğrenciye soru sorarak derse dönmesi sağlanabilir. Korkmaz (2005)'a göre soru iki amaçla sorulabilir. Bunlardan birincisi o an anlatılan konu ile ilgili bir soru öğrenciye yöneltilebilir. Burada sorulan sorunun ne çok rahat cevaplanabilecek nitelikte kolay, ne de cevaplanması mümkün olmayacak kadar zor olmamasına özen gösterilmelidir. İkinci olarakta öğrencinin yaptığı davranışla ilgili olarak soru sorulabilir. Böylece hem öğrenci hem de diğer öğrenciler yapılan davranışın yanlış olduğunu anlamış olurlar.

2) **Uyarma:** Bazen öğrenciler sadece yaptığı davranışın istenmezliğini değil, o anda o davranışı yaptığının da bilincinde olamayabilirler. Böyle durumlarda uyarma, hem bilmeyi hem de anlamayı sağlayıcı olarak

kullanılabilir (Başar, 2005). Durukan ve Öztürk, (2005)' e göre uyarma iki şekilde olmaktadır. Birincisi sadece istenmeyen davranışı yapan öğrencinin duyacağı şekilde, ikincisi ise istenmeyen davranışı yapan öğrenciye değil de genel olarak tüm sınıfa yapılan genel bir uyarıdır. Ancak yapılan uyarı hangi tür olursa olsun önemli olan öfkeli ya da alaylı bir üslupla yapılmamasıdır.

3) **Kuralları Hatırlatma:** Sınıf kuralları, öğrencilerin davranışlarına yön vermek amacıyla daha önceden belirlenmiş ilkelerdir. Bu kurallar sayesinde öğrenci kendisinden beklenenleri ve beklenmeyenleri önceden bilerek davranışlarını ona göre düzenlemektedir. Öğretmenin sene başında öğrencilerle birlikte belirleyeceği sınıf kuralları onu tekrar tekrar karar alma sıkıntısından kurtarır, tarafsız davranmasına yardımcı olur ve beklentilerinin benimsenmesini sağlar (Sarıtaş, 2003). Ancak kurallar oluşturulurken, kesinlikle değişmez ve mutlak doğrular şeklinde olmamalıdır. Bu durum hem işlemeyen ve hatalı kuralların değiştirilmesini engellediği gibi aynı zamanda katı kuralcılık anlayışı öğrencilerin kişilik gelişimlerini de olumsuz etkiler (Aydın, 2010).

   Sınıfta birden çok öğrencinin istenmeyen davranış göstermesi durumunda öğretmen öğrencilerin bu davranışlarını engellemek için öğretim yılının başında birlikte hazırladıkları kuralları hatırlatarak onların kurallara uygun davranmalarını sağlayabilir (Durukan ve Öztürk, 2005). Böylece hem istenmeyen davranışlar engellenmiş olur, hem de öğrencilerin kuralları hatırlamaları sağlanmış olur.

4) **Sınıf Dışında Görüşme:** Öğretmenin sınıf içerisinde aldığı bütün önlemlere rağmen öğrencinin istenmeyen davranışları devam ediyorsa öğretmen öğrenciyle sınıf dışında konuşmayı denemelidir. Böylece diğer öğrencilerin yanında alınacak olumsuz tepkilerinde önüne geçilmiş olur. Ayrıca sınıf dışında konuşmak öğretmene düşünmek ve plan yapmak için de zaman kazandırır (Başar, 2005). Görüşme sonucunda öğrenci yine aynı davranışları yapmaya devam ederse, kurallar hatırlatılarak

tercih kendisine bırakılmalı ve sorunlu davranışlarını düzeltmezse durumdan ailesinin haberdar edileceği bildirilmelidir (Öztürk, 2003).

5) **Okul Yönetimi ve Rehber Öğretmenle İşbirliği:** Sınıf içerisinde oluşabilecek ufak bazı sorunları öğretmen kendisi çözebilir. Ancak davranış problemlerinin düzeltilmesi kollektif bir çalışmayı gerektirir. Bu gibi durumlarla karşılaşan öğretmen okul yönetimi ve rehber öğretmenle işbirliği içerisine girmelidir. Özellikle okulun şartlarından kaynaklanan sorunlarda öğretmenin okul yönetimi ile işbirliği yapması gerekli önlemlerin alınması hususunda davranışın bir daha tekrarlanmaması için yararlıdır (Başar, 2005).

6) **Aile ile İşbirliği:** Aile çocuğun içinde bulunduğu ilk toplumsal yapıdır. Öğrenci, okula bu küçük toplumsal yapıda edindiği kültür ile gelmektedir. Bu nedenle okulda gösterdiği bazı olumsuz kabul edilen davranışlar belki de ailesinde normal karşılanıyor olabilir. Bu nedenle öğrencinin davranış problemlerini düzeltmek isteyen öğretmen öğrencinin ailesi ile de iletişime geçerek onların da yardımını almaya çalışmalı ve onlara davranışın okuldaki olumsuzluğu hakkında bilgi vermelidir (Başar, 2005). Ancak öğretmen veli ile görüşürken öğrencinin hep olumsuz yönlerini, değil olumlu yönlerini de göstererek velinin desteğini almayı bilmeli, onu çocuğu hakkında umutsuzluğa sürüklememelidir.

7) **Ceza:** Ceza; öğretmenin, öğrencinin istenmeyen davranışına karşılık onu hoşuna giden şeylerden alıkoyması ya da öğrencinin hoşuna gitmeyen işler yaptırmasıdır (Korkmaz, 2005). Diğer bir ifade ile ceza, istenmeyen bir davranışın ortaya çıkma olasılığını azaltan ve bireyin hoşuna gitmeyen uyaranlardır (Erden ve Akman, 1995). Verilecek cezalar mutlaka bir amaca yönelik olmalıdır ve eğitimde fiziksel cezadan kesinlikle uzak durulmalıdır. Cezanın anlamlı olabilmesi için öğrencinin psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişimine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Bununla birlikte eğer ceza verilecekse yapılan davranışla orantılı olmayan ölçüsüz ceza uygulamaları istenilen sonucu vermez (Başar, 2005). Eğitimde cezanın amacı; öğrenciye kendi davranışlarını

yönetmek için gerekli olan yeterliği edindirmektir (Durukan ve Öztürk, 2005).

Cezanın iki türlü kullanımı vardır. Bunlar birinci tür ceza ve ikinci tür ceza olarak şu şekilde incelenmektedir:

Birinci Tür Ceza: İstenmeyen uyaranın davranışı izlemesi sonucunda, davranışın gelecekte oluşumunun zayıflamasıdır. Örneğin, beden üzerinde aşırı güç kullanımı, yüksek ses ve ışık verme gibi (Yüksel, 2007).

İkinci Tür Ceza: Davranışın devam etmesini sağlayan pekiştireçlere son verilmesi sonucunda davranışın ileride oluşmasının zayıflamasıdır (Yüksel, 2007). Davranışı sürdürdüğü bilinen pekiştireçlerin geri çekilmesine bağlı olarak davranışın ileride olmasının azalmasına sönme; sahip olunan pekiştireçlerin kısmen yitirilmesine bağlı olarak davranışın ileride olmasının azalmasına tepkinin bedeli denir (Özyürek, 2008).

Ceza, öğrenci davranışlarını değiştirmede uzun sürede etkisizdir, bu nedenle öğretmenler olabildiğince cezadan çok övgü ve ödülü kullanmalıdır (Yiğit, 2011). Bu sebeple, öğretmenler öğrencilerinin olumlu davranışlarını çeşitli şekillerde ödüllendirerek bu tip davranışların devamlılığını sağlamalıdır.

İstenmeyen davranışları değiştirmede kısa sürede etkili olan cezanın Korkmaz (2005)'a göre etkileri ve sonuçları şunlardır:

- Ceza bireyin yaşamında ceza ile ilgisi olmayan istendik davranışların kazanılmasını engellemektedir.
- Öğrencisini sınıfta sert bir şekilde cezalandıran öğretmen diğer öğrenciler için iletişim ve etkileşimlerinde uygunsuz bir model oluşturur.
- Cezanın bir diğer etkisi bireye çok sık uygulanması sonucunda düzeltici etkisini giderek kaybetmesidir.

Cezanın doğrudan bir kontrol aracı olarak kullanılması durumunda Sarıtaş (2003)'a göre şu ilkelere özen gösterilmelidir:

- Ceza keyfilik arz etmemelidir.
- Ceza öğrenci tarafından anlaşılmalıdır.

- Cezai işlem gizli olarak yapılmalıdır.
- Cezanın hak edildiği düşünülmelidir.
- Cezai önlem hemen alınmalıdır.
- Cezai önlem caydırıcı olmalıdır.
- Ceza, suça uygun olmalıdır.
- Ceza suçluya da uygun olmalıdır.

Eğitim süreci içerisinde istenmeyen davranışları engellemek için öncelikle diğer yöntemler kullanılmalıdır. Eğer tüm bunlara rağmen davranış yine de devam ediyorsa ceza kullanılabilir ancak cezayı onun bir türü olan fiziksel ceza ile özdeşleştirmemek gerekir. Zira eğitimde fiziksel cezanın uygulanması istenmeyen davranışın düzeltilmesinden çok başka olumsuzlukların doğmasına sebep bile olmaktadır. Cezanın uygulanması kaçınılmaz olduğunda da bunu ceza ilkelerini göz önünde bulundurarak öğrencinin kişiliğini zedelemeden ona fayda sağlayacak bir biçimde uygulamak gerekir.

3.6. Öğretmen-Veli İletişiminin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Önlenmesindeki Etkisi

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede öğretmenin en büyük yardımcısı, öğrenciyle okul dışında en çok vakit geçiren ve onu en yakından tanıyan kişiler olan ailelerdir. Bu sebeple öğretmen gerektiğinde öğrencinin ailesiyle işbirliği yapma yoluna gitmelidir. Etkili bir iş birliğinin gerçekleşmesi için de öncelikle taraflar arasında olumlu bir iletişimin kurulması gerekir.

İletişimi başlatmada ilk adımı öğretmen atmalı, veli ile iletişim kurmak için bu ilişkinin onlara ve çocuklarına ne yarar sağlayacağını açıklamalıdır. Bunu yaparken iletişim sürecinin aile beklentilerine uygun olmasına özen göstermelidir (Celep, 2008) Aile ile işbirliğine girmeyi düşünen öğretmen, onların çekingenliğini gidermeli, onları soru sormaya ve fikirlerini söylemeye özendirmeli ve okula ilişkin sorunların çözümüne destek olmalarını sağlamalıdır (Çalık, 2007).

Öğretmen ve veli iletişimi, çocuğun akademik ve sosyal yönden gelişimi için büyük önem taşımaktadır (Yiğit ve Bayrakdar, 2006). Ayrıca disiplin konusunda eğitime ihtiyaç duyan ailelere de öğretmen yardımcı olmalıdır. Bu ihtiyacı gidermek için okul her türlü iletişim kanalını kullanarak, velileri okulun disiplin politikası ve davranış kuralları hakkında sürekli doğru bir şekilde bilgilendirmelidir. Unutulmamalıdır ki aile eğitildiğinde öğrencinin eğitimi de kolaylaşır ve bu durumdan en büyük faydayı da öğrenci sağlamış olur (Sarıtaş, 2011). Bunu gerçekleştirmenin en yaygın yolu da veli toplantıları yapmaktır.

Charles (1985; Akt: Tertemiz, 2007)'a göre öğretmenlerin disiplin konusu ile ilgili toplantı düzenlerken ailelerin şu dört temel maddeyi bilmeleri gerekmektedir:

- Öğrenciden tam olarak ne beklendiği.
- Bu beklentinin öğrenciye nasıl sunulduğu.
- Öğrencilerin ne yapacağı.
- Velilerin yardım için ne yapacağı.

Disiplinin kurulabilmesi için veli-öğretmen işbirliği kurulmalı ve bu dört kural takip edilmelidir.

Öğrencilerin okulda gösterdikleri istenmeyen davranışların birçok nedeni vardır. Bunlardan bazıları aileden de kaynaklanabilmektedir. Örneğin, öğrencinin aile ortamında normal karşılanan bir durum, sınıf ortamında hoş karşılanmayabilir (Başar, 2005). Böyle bir durumla karşılaşan öğretmen zaman kaybetmeden aile ile iletişime geçerek öğrencinin davranışı hakkında onları bilgilendirmeli ve davranışın düzeltilmesi konusunda onların da desteğini almalıdır.

Evde belli kurallar dahilinde davranan çocuklar ev ortamının dışında farklı bir ortama girdiğinde oraya ait kuralları daha kolay kabullenebilmektedir. Bu sebeple velilerle iletişime geçmek hem velilerin okul kurallarına ilişkin olumsuz algılarını düzeltmek hem de çocuklarına disiplinin önemini kavratmada öğretmene yardımcı olmaları hususunda faydalı olacaktır (Yüksel, 2007).

Ailenin ekonomik durumu, eğitim durumu, ailedeki birey sayısı, aile içerisindeki sorunlar ve aile baskısı çocuğu olumlu veya olumsuz yönlerden etkilemektedir. Aynı zamanda bu gibi durumlar öğrencinin başarısını da etkilemektedir. Bu sebeple öğretmenin aileyi çok iyi tanıması gerekmektedir. Öğretmenin ailenin çeşitli özelliklerini bilmesi, öğrencilerin sorunlarının çözümünde ona yol gösterecek önemli kaynaklardan birisidir. Öğrenciden beklenen davranışların aileye iletilmesi, öğrenmenin daha etkili olmasını ve sınıf sorunlarının azaltılmasını sağlayabilir. Bu da öğretmenin aileyi çok iyi tanımasına ve onlarla etkili bir iletişim kurabilmiş olmasına bağlıdır (Çalık, 2007).

Okullarda okul ile aile arasındaki bütünleşmeyi sağlamak, veli ve okul arasındaki iletişimi ve iş birliğini oluşturmak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, ekonomik durumu yeterli olmayan öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi destek sağlamak amacıyla okul-aile birlikleri kurulmaktadır (Sarıtaş, 2011). Böylece velinin hem okul yönetimine katılımı sağlanmış olur, hem de sürecin bir parçası haline gelmesi sağlanarak sorumluluk alma duygusu geliştirilmiş olur.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan bir çok araştırma olumlu öğretmen-veli iletişimi ve işbirliğinin öğrencilerin akademik başarılarının yükselmesine önemli katkı sağladığını göstermiştir. Bu sebeple gerek öğretmen gerekse veli, öğrenci ile ilgili noktalarda birbirleriyle açık ve samimi iletişim kurabilmelidir (Yiğit ve Bayrakdar, 2006).

Özetle; veli ile öğretmen arasında ki ilişkilerin gelişmesi, velilerin okula olan desteğini ve güvenini arttırır, bu durum öğrencilerin hem başarısını ve istenmeyen davranışlarının önlenmesini sağlar, hem de ailenin yardımını sağlayarak öğretmeni sorunlarla tek başına uğraşmaktan kurtarır.

3.7. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde araştırma konusuyla ilişkili olan araştırmalara yer verilmektedir. İlgili araştırmalar, öğretmen-veli iletişimine ve sınıf içerisindeki istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin araştırmalar olmak üzere sınıflandırılmaktadır.

3.7.1. Öğretmen-Veli İletişimi İle İlgili Araştırmalar

Aşağıda yurt içinde ve yurt dışında öğretmen-veli iletişimi ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Koçak (1991) "Okul Aile İletişiminin Engelleri" adlı araştırmasında okul ile aile arasındaki iletişim engellerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Ankara'da ki liselerde görev yapan okul yöneticisi, öğretmen ve velilerin görüşlerini içeren araştırma sonuçlarına göre iletişim engelleri açısından okul yöneticisi, öğretmen ve velilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul ile aile arasında ki başlıca iletişim engelleri şunlarıdır: Öğrenci sayılarının çokluğu, ana-babaların işlerinin çokluğu, yönetici, öğretmen ve anne-babaların birbirlerini tanımamalarıdır. Üç grup arasında anlamlı farkın bulunduğu iletişim engelleri ise; okul ve öğrenciyle ilgili bilgilerin anne babaya geç iletilmesi, evin okula olan uzaklığı, anne babaya bilgilerin öğrenciler aracılığıyla iletilmesi, anne babaların okul yönetimini kendilerinden alt seviyede görmesi ve anne babaların okuldan gönderilen yazıları anlamaması şeklinde sıralanmaktadır. Yönetici ve öğretmen grubu ile anne baba grubunun görüşleri arasında ki 22 engelden 17'sinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Belirlenen bu engelleri yönetici ve öğretmenlerin anne babalara kıyasla daha fazla gözledikleri belirlenmiştir.

Kaşıkçı (1996) "İlkögretimde Velilerle İşbirligi Kurmada Ögretmenlerin Kendi Yeterlilikleriyle İlgili Görüşleri" adlı araştırmasında; ilköğretim kurumlarında görev alan sınıf öğretmenlerinin, öğrenci başarısını artırmak amacıyla velilerle işbirliği kurmadaki yeterliliklerini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre velilerle işbirliği yapma ve iletişim kurmada öğretmenlerin %70'i kendilerini "yeterli", %26'sı ise "yetersiz" görmüşlerdir. Öğretmenlerin velilerle işbirliği yapma ve iletişim kurmalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, %52'si "öğrencinin gelişimi için veli ile ortak planlama yapmada"; %61'i "etkin ders çalışma teknikleri konusunda velileri bilgilendirmede"; %89'u "velileri daha yakından tanımak için ev ziyaretleri yapmada"; %50'si "velilerin egitim ve okula ilişkin bilgi yetersizliğini gidermede"; %50'si "yaz etkinlikleri ve gelecek yıl için velilere önerilerde bulunmada"; %60'ı "öğrencilerin boş

zamanlarını değerlendirebilmeleri için önlem almada"; %90'ı "velilerin, okul kitaplığından yararlanmalarını sağlamada"; % 82'si "velilerin kendini yetiştirmek istediği alanlarda onlara yardımcı olmada"; %56'sı da "okulun düzenleyeceği sosyal etkinliklere velilerin katkıda bulunmalarını sağlamada" kendilerini "yetersiz" görmüşlerdir. Öğretmenlerin, velilerle işbirliği kurmalarına yönelik olarak belirlenen bütün maddelere ilişkin görüşleri incelendiğinde; velilerle işbirliği kurmada, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin %67'si kendilerini "yeterli", %28'de "yetersiz görmüşlerdir.

Kaplan (2002) "İlköğretim I. Kademe Okul Aile İşbirliği Mevcut Durum ve Bir Model Önerisi" adlı araştırmasında okul ve aile iletişimine ilişkin olarak şu bulgulara ulaşmıştır: Yöneticiler, öğretmen ve veliler iletişime açıktır. Ev ziyaretlerinin iletişimin güçlenmesinde önemli bir yeri bulunmasına rağmen, yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğrencilere göre ev ziyaretleri gerçekleştirilmemektedir. Veliler ekonomik durumlarını okul etkinliklerine katılmalarında ve okulla olan iletişimlerinde engel olarak görmemesine rağmen, yönetici ve öğretmenlere göre bu durum bir engel teşkil etmektedir. Çocuklar aracılığı ile kurulan haberleşmede, grupların tamamında görüşler olumludur. Öğrencilerin çoğu kendilerine verilen bilgi ve belgeleri zamanında ailelerine iletmektedir. Ayrıca velilerin okulla olan iletişimlerinde, öğretmen veya yöneticilerle görüşme isteğini randevu ile yapmadığı da anlaşılmıştır.

Biber (2003) ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ailelerinin, sosyo-ekonomik düzeylerine göre öğretmenleriyle olan iletişimlerinin şeklini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Alt sosyo-ekonomik gruptaki aileler öğretmenleriyle çocukları aracılığı ile iletişim kurmaktadır. Bu gruptaki ailelerin büyük bir bölümü okul ziyaretlerinden çekinmektedir. Ayrıca okul ziyaretlerinde bulunan ailelerin de ziyarette bulunma sıklıkları düzensiz, ziyaretlerin süresi ve görüşmelerin yapıldığı yer belirsizdir. Bu gruptaki aileler genelde veli toplantılarına da not öğrenmek için katılmaktadır. Üst soyo-ekonomik gruptaki aileler ise öğretmenleri ile telefon ve çocukları aracılığıyla iletişim kurmakta, okul dışında karşılıklı ev ziyaretlerinde bulunmaktadırlar. Bu gruptaki aileler sosyal etkinlikleri takip etmek amacıyla okul ziyaretlerinde

bulunmakta, veli toplantılarında çocuklarının derslere katılımını ve aynı zamanda arkadaşları ile olan ilişkilerini de öğrenmek istemektedirler.

Çelik (2005) “Okul Aile İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar” adlı araştırmasında ilköğretim birinci kademe yöneticilerinin, öğretmenlerinin ve velilerinin okul aile ilişkilerinde yaşadıkları sorunları ve onların beklentilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre velilerin okul aile ilişkilerinde en çok sorun yaşadıkları konular arasında öğretmenlerin aile ziyaretleri yapmaması, okulla ilgili kararların alınmasında velilerin fikirlerinin alınmaması, velilerin okula yalnızca çocukları ile ilgili bir sorun yaşandığında çağrılması gelmektedir. Öğretmenlerin okul aile ilişkilerinde en çok sorun yaşadıkları konular arasında ise; velilerin çocuklarının sosyal ve duygusal davranışlarından çok ders başarıları ile ilgilenmeleri, velilerin çocuklarının olumsuz yönlerini kabullenmek istememeleri, velilerin okulla yalnızca çocuklarıyla ilgili bir problem olduğunda görüşmek istemeleri gelmektedir.

Kıranşal (2007) “İlköğretim Okullarında Okul ve Aile Arasındaki Etkileşim Hangi Düzeyde Gerçekleşmektedir” adlı çalışmasında, eğitim kurumlarıyla, aileler arasında sağlıklı bir etkileşim ve işbirliğinin sağlanmasına yönelik var olan durum hakkındaki öğretmenlerin görüşlerini tespit etmeye çalışmıştır. Öğretmenlerin öğretmen-veli iletişimine ilişkin görüşleri; öğretmenlerin velilerle tanışmak için çaba harcadıkları ve sıklıkla toplantı yaptıkları ancak velilerin okul etkinliklerine yeterli derecede destek vermedikleri ve okul yönetimi ile rahat iletişim kuramadıklarını düşündükleri, veli öğretmen görüşmelerinden sonra öğrenci davranışlarında değişim gözlendiği, velilerin ders dışı etkinliklere yeterince katılmadığı, öğretmenlerin velilerin okulu ziyaret etme alışkanlığını kazanmalarını sağlamak için yeterince çaba gösterdikleri görüşünü savundukları belirlenmiştir.

Gül (2007) “Eğitimde Çocuk Başarısı İçin Okul-Aile İşbirliği” adlı araştırmasında öğretmen ve ailelerin okul aile işbirliğine yönelik görüşleri belirlemiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenler; velilerin öğretmenlere karşı güven eksikliği bulunduğunu, öğretmenleri birer eğitmen olarak değil çocuklarının bakıcıları olarak gördüklerini, velilerin öğrencilerle ilgili karar alırken

öğretmenin görüşlerini almadıklarını, velilerin toplantılara sadece öğrencilerin notlarını öğrenmek için geldiklerini belirtmişlerdir.

Aydemir (2008) "İlköğretimde Öğrenci ve Öğretmen Performansını Etkileyen Veli Etkinlikleri" konulu araştırmasında velilerin öğretmenlerle olan etkinlikleri arasında; okul toplantılarına katılma, toplantılara katılmama gibi durumlarda telefon ederek haber verme, öğretmeni özel günlerde arayarak tebrik etme, toplantılar dışında okulu ziyaret etme ve öğretmeni eve çağırma gibi etkinlikler olduğunu belirlemiştir. Ayrıca araştırmada bayan velilerin öğretmenle daha çok iletişime girdiği de tespit edilmiştir.

Allen (1985; Akt: Coşkun, 2010) tarafından yapılan bir araştırmada velilerin okula dair bilgileri okul yayınlarından ve kişisel ilişkiler sonucu elde ettikleri saptanmıştır. Okula devam eden öğrenci velileri okulu, okul programları ve sportif faaliyetler için ziyaret ettikleri; okul çağında çocuğu olmayan yaşlı ve emekli veliler okul ile ilgili bilgileri iletişim araçlarından ve az bir kısmını da okul ziyaretlerinde edindikleri saptanmıştır.

Dönmez ve Yıldırım (2008), okul-aile işbirliğine yönelik öğretmen ve veli görüşlerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre okul-aile işbirliğinin öğrenci başarısı üzerinde rol oynadığı, velilerle iletişim kurmanın değişik yollarının olduğu, en iyi yolun duruma göre değişebileceğinin belirtildiği, velilerin yeterince okula uğramama nedenleri arasında okulun para isteyeceği kaygısının ve öğretmenlerin sert tutumlarının olduğu, ailelerin ayrıca desteğe ihtiyaç duyduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Adams, Caldarella, Shatzer ve Womack (2010; Akt: Binicioğlu, 2010), sosyal becerilerin ve okul-aile arasındaki iletişimin bir program dahilinde okuldan eve düzenli notlar gönderilmesiyle yaygınlaştırılmasını amaçladıkları araştırmada bir ilköğretim okulundan 20 öğretmene, 107 veliye ve 383 öğrenciye ulaşarak okuldan eve gönderilen notlar hakkında görüşlerini almıştır. Araştırmada eve gönderilen notlar hakkında öğrenciler ve öğretmenler biraz olumlu puanlama verirken, ailelerin programla düzenli olarak gönderilen notlara yönelik son derece olumlu algılamalarına rastlanmıştır. Öğrenciler ve aileler eve gönderilen bu notların sosyal becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğunu

bildirirken, ankete katılanların büyük bir kısmı eve gönderilen notların, uygulanmasının çok kolay olduğu ve kullanılmaya devam edilmesi gerektiği konusunda hem fikir olmuşlarıdır.

Coşkun (2010) "İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerinin Velilerle İletişim Kurma Yolları" konulu araştırması ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin velilerle iletişim kurma yollarını belirlemek ve bu iletişim yollarının kullanılmasına ilişkin önemseme ve gerçekleştirme düzeylerini tespit etmeye yönelik bir çalışmadır. Araştırma sonucunda; ilköğretim okulu sınıf öğretmenlerinin velilerle iletişim kurma yollarını önemli düzeyde önemserken, gerçekleştirme düzeyleri kısmen düzeyinde belirlenmiştir. İlköğretim okulu öğretmenleri en çok "veli ziyaretleri" ve "ev ziyaretleri" boyutlarını "çok önemli" düzeyde önemserken, gerçekleştirme düzeyi açısından en çok "yüz yüze görüşme", "veli ziyaretleri" ve "ev ziyaretleri" boyutlarını gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Binicioğlu (2010) "İlköğretimde Okul-Aile İletişim Etkinlikleri: Öğretmen ve Veli Görüşleri" konulu araştırmasında ilköğretimde aile katılım etkinliklerinden biri olan okul-aile iletişim etkinliklerinin veli ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modelinde nitel yöntemle gerçekleştirilen araştırmada verilerin toplanmasında görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

Manisa ili Soma ilçesinde farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan 11 öğretmenle ve çocukları bu okullara devam eden 31 veli ile yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenler aile katılımını; çocuğun eğitiminde veli desteği, ailenin öğretmene ve çocuğa yardımcı olması, çocukla ilgili bilgi paylaşımı, ailenin çocuğu ile her konuda yeterince ilgilenmesi ve ailenin okulda öğrenilenleri evde desteklemesi olarak tanımlamıştır. Aileler ise aile katılımını; çocukla bire bir ilgilenmek, öğretmen ve aile ilişkisi, çocuğa yardımcı olmak için yapılan çalışmalar, öğretmene yardımcı olmak, velinin bire bir çocuğunun eğitimi içinde varolması olarak tanımlamışlardır. Aile iletişimini öğretmenler; eğitim-öğretimle ilgili sorunların öğretmen-veli işbirliği ile çözülmesi, velinin sürekli okulla diyalog halinde olması, ailenin çocuğuyla ilgilenmesi, çocukla ilgili

bilgi paylaşımı olarak tanımlamışlarıdır. Aileler ise; çocuklarla ilgili iletişim kurmak, öğretmenle yakın olmak, her türlü konuda diyalog, okulla arasında süreklü ilişki, çocukla ilgili karşılıklı bilgi alışverişi ve bire bir öğretmen-veli görüşmesi şeklinde tanımlamışlarıdır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin genellikle ailelerle iletişim kurmada toplantı düzenleme, yüz yüze görüşme, telefonla görüşme, eve not gönderme ve ev ziyareti yapma yollarını kullandıkları görülmüştür.

Öğretmenlerin ailelerle iletişim kurma nedenleri genellikle çocukların olumsuz davranışları, başarı durumu, sorunları, çocuğun dersle ilgili ihtiyaçları ve çocukları evde nasıl destekleyebilecekleri konusunda bilgilendirmedir. Ailelerin ise daha çok çocuğun derslerdeki durumu, çocukla ilgili özel problemler, çocuğun davranışları, arkadaşlarıyla ilişkileri, çocuğun nasıl yönlendirilebileceği, ilgi alanları ile ilgili iletişim kurdukları ortaya çıkmıştır.

3.7.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışları İle İlgili Araştırmalar

Aşağıda yurt içinde ve yurt dışında istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili olarak yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Oktay (1976; Akt: Eripek, 1980) İstanbul ve Konya'da 26 ortaöğretim kurumunda yürüttüğü çalışmasında, öğretmene saygısızlık, okuldan kaçma, okul ya da sınıf disiplinini bozma, kopya çekme davranışlarının en sık gözlenen disiplin kurallarına aykırı ve cezalandırılan davranışlar olduğunu tespit etmiştir.

Eripek (1980) "Ankara İl Merkezinde Bulunan Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları ve Bu Uygulamaların Öğrencilerin Uyum Sorunları Yönünden Değerlendirilmesi" adlı araştırmasında araştırmaya katılan öğrencilerin %5,7'sinin en az bir defa disiplin kurallarına aykırı davranışta bulunduğunu, ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla disiplin kurallarına aykırı davranışta bulunduğunu belirlemiştir. Öte yandan yaş büyüdükçe disipline aykırı davranışta bulunma oranı da artmakta ve en fazla disilin sorunu 18-19 yaşlarında yoğunlaşmaktadır. Okulların bulunduğu çevreye göre disiplin sorunlarına bakıldığında ise en fazla disiplin sorunları alt sosyoekonomik düzeydeki okullarda görülmektedir. Ayrıca öğrenci sayısı fazla

olan okullarda az olan okullara göre, meslek liselerinde genel liselere oranla, karma eğitim yapan okullarda yalnız erkek ya da yalnız kız eğitim yapan okullara kıyasla daha fazla disiplin kurallaraına aykırı davranış gözlenmektedir.

Dağdelen (1999) "İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf İçi Olumsuz Davranışlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Karşılaştırılması" konulu araştırmasında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin sınıf içindeki olumsuz davranışların çok düşük düzeyde gösterildiğini ifade ettiklerini saptamıştır. Fakat öğretmenler öğrencilere kıyasla olumsuz davranışların daha yüksek düzeyde gösterildiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, öğretmenine küsme, arkadaşlarıyla kavga etme ve argo konuşma davranışlarını en fazla gösterilen olumsuz davranışlar olarak belirtirken, öğretmenler ise bu davranışlarla az karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan arkadaşının eşyalarına zarar verme, hırsızlık yapma ve öğretmenine fiziksel olarak saldırma davranışları ise en az gösterilen olumsuz davranışlar olarak belirlenmiştir.

Sadık (2000) "İlköğretim I. Kademe Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar" adlı araştırmasında ilköğretim 1-5. sınıflar arasında görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları olarak nitelendirdikleri davranışları kişiye ve eşyalara zarar veren davranışlar olarak belirlemiştir. Öğrencilerin çalışma becerilerinden kaynaklanan davranışlar ise "kısmen" istenmeyen öğrenci davranışı olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre "en sık" karşılaşılan problem davranışlar verilen görevi yapmamak ve ders dışı işlerle uğraşmaktır. Sınıfta problem davranış gösteren öğrencilerin genellikle erkek öğrenciler olduğu, öğretmenlerin problem davranışların nedeni olarak da aileyi, öğrencinin okul dışındaki arkadaş çevresini ve kalabalık sınıfları göstermesi de araştırmanın sonuçları arasındadır.

Öztürk (2001) "Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında öğretme-öğrenme süreçlerini olumsuz etkileyen öğrenci davranışlarını belirlemiştir. Bu davranışlar, sürekli şikayette bulunmak, gereksiz soru sormak, sürekli tuvalet izni istemek, sürekli konuşmak gibi dersin akışını engelleyici davranışlar; arkadaşına vurup

kaçmak, onun canını acıtmak, ona şiddet içeren şakalar yapmak, sorunlarını kavga ederek çözmek gibi kişilere ve çevreye zarar verici davranışlar; söz almadan konuşmak gibi toplumsal kurallara uygun olmayan; ev ödevlerini yapmamak, sınıf içindeki görevlerini yerine getirmemek, dersin gerekli materyalleri getirmemek gibi sorumluluklarını yerine getirmeme davranışları; derste dalıp gitmek, dinliyor gibi görünmek, konuyu ya da soruyu bilmesine rağmen derse katılmamak, ders dışı şeylerle ilgilenmek gibi derse ilgi eksikliği davranışları olarak sıralanmıştır. Öğretmenler tüm bu olumsuz davranışlarla baş etmede daha çok davranışın olumsuz etkilerini sınıfta açıklama, öğrencinin dikkat çekmeye çalıştığını düşünerek ona daha yakın davranma, sözlü uyarılarda bulunma, öğrenciyle bireysel görüşme ve ailesiyle bağlantı kurma yöntemlerini kullanmaktadır.

Çetin (2002) "İlköğretim Birinci Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Disiplin Problemleri" konulu araştırmasında ilköğretim 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin sınıf içerisinde karşılaştıkları disiplin problemlerinin büyük bir kısmının ciddi ve şiddetli olmaktan çok dersin akışını engelleyici nitelikte sorunlar olduğunu saptamıştır. Sınıfta en sık karşılaşılan disiplin problemleri kavga etme, izinsiz konuşma, sözlü saldırıda bulunma, ödev yapmama, öğretmenin derse yönelik beklentilerini yerine getirmeme ve rahatsız edici bir biçimde konuşmadır. Öğretmenler disiplin problemleriyle baş etmede sözlü uyarı ve vücut dilini kullanmayı gerektiren sözsüz uyarıları da kullanmaktadır. Ayrıca öğretmenler disiplin sorunlarının başlıca sebebi olarak aileden kaynaklanan olumsuzlukları, kalabalık sınıfları ve medya araçlarını göstermektedir.

Keskin (2002) "Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıklar Baş Etme Yolları" adlı araştırmasında sınıf içerisinde meydana gelen istenmeyen öğrenci davranışlarından sınıfta söz almadan konuşma davranışının "sık sık", sürekli arkadaşlarını şikayet etme, sınıfa gürültüyle girip çıkma, diğer öğrencilerle girişte ve çıkışta itişme, ders için gerekli materyalleri getirmeme, dersi dinlememe, ev ödevlerini yapmama, diğre öğrencilere sataşma ve onları kızdırma ve çevresini temiz kullanmama davranışlarınında "bazen" seviyesinde gözlemlediğini ve bu davranışların

zaman zaman eğitim öğretim ortamını zorlaştırıcı niteliğe ulaştığını belirlemiştir. Yapılan araştırmada elde edilen bir diğer bulguda, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı sınıf öğretmenlerinin öncelikle sözel uyarıcıları tercih ettikleri, en az da fiziksel ceza verme, okul yönetimi ile görüşme ve istemediği görevleri verme olarak belirlenmiştir.

Atıcı (2002) tarafından yapılan "İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etmede Türk ve İngiliz Öğretmenlerin Kullandıkları Yönetemlerin Karşılaştırılması" konulu araştırmasında Türk öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede en çok işaretlerin kullanımı, öğrenciye bakma ve bağırma gibi yönetemleri tercih ettiği; İngiliz öğretmenlerin ise öğrencinin yerini değiştirme, uyarma ve teşvik etme gibi yöntemleri kullandığını saptamıştır. Okuldaki öğretmenlerin tamamı tarafından aktif olarak kullanılan bir davranış yönetimi stratejisinin olmasının İngiliz öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla daha sistematik ve duyarlı bir şekilde başetmesine yardımcı olurken Türkiye'de ki öğretmenlerin daha çok deneyimle kendi kendilerine buldukları yöntemleri kullanma eğiliminde olması bu yöntemsel farkın sebebi olarak değerlendirilmiştir.

Fred Johens (1997; Akt: Özden, 2003: 58) yapmış olduğu araştırmalarda karşılaşılan disiplin problemlerinin %99'unun söz almadan konuşma,dalıp gitme, sınıfta dolaşma veya kendisinden istenileni yapmama gibi davranışlar olduğunu ortaya koymuştur. Arştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin sınıfları için bir disiplin planı geliştirmeleri, problemli davranışları nasıl belirleyeceklerini bilmeleri ve değişen durumlara göre planda uygun değişiklikler yapmları gerekmektedir.

Ataman (2003) "Sınıf İçi İletişimde Karşılaşılan Davranış Problemleri" konulu çalışmasında sınıfta karşılaşılan davranış problemlerine öğretmenin istendik davranışları ödüllendirmekten çok istenmeyen davranışları cezalandırma yoluna gitmesi, yeterli hoş görüye sahip olmaması, istenilen davranışlar için model olamaması, beklentilerini öğrencilerin gelişim seviyelerinin çok üstünde belirlemesi ve onların bireysel özelliklerini göz ardı etmesi gibi davranışlarının sebep olduğunu belirtmiştir.

Lewis ve diğerlerinin (2005) “Avustralya, Çin ve İsrail’de Öğretmenlerin Sınıf İçindeki Disiplin Uygulamaları ve Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları” konulu araştırmalarında; öğrencilerin sınıf içeirisinde gösterdiği ve öğretmenler tarafından “kışkırtıcı” olarak nitelendirilen ciddi problem davranışlarının öğretmenleri öfkelendirip daha saldırgan tutumlar sergilemelerine sebep olduğunu saptamıştır. Araştırma sonuçlarına göre bu tür öğrenciler doğru davranışlar segilediklerinde de öğretmenler önceki algılarından kaynaklanan sebeplerle onları kabullenme sorunu yaşamaktadır. Öğretmenler bu tip öğrencilerin yaptıklarının yanlış olduğunu öğrenciye anlatmayı gereksiz bulmakta, bu da zaman zaman öğretmen ile öğrenciyi karşı karşıya getirmektedir.

Karataş (2005) “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeyen Davranışlar ve Öğretmenlerin Bunlarla Başa Çıkma Yöntemleri” konulu araştırmasında sınıf öğretmenlerinin en çok arkadaşlarının sözünü kesme, ön planda olmayı isteme, derse hazırlıksız gelme, arkadaşlarını öğretmenine sürekli şikayet etme ve söz almadan konuşma gibi istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştıklarını, bu gibi davranışlarla başa çıkmak için en çok birebir konuşma, öğrenciye yaptığı davranışından dolayı üzüldüğünü söyleme, ailesiyle görüşme, sınıf kurallarını hatırlatma, sorumluluk verme ve öğrenciyi sözsüz uyarma gibi başa çıkma yöntemlerini kullandıklarını saptamıştır.

Necessary ve Parish (1994; Akt: Mursal, 2005; 25) öğretmenlerin tutum ve davranışlarının, öğrencilerinin davranışları ile ilişkili olup olmadığı konusunda yaptıkları araştırmaya göre öğrencilerine dostça, arkadaşça, saygılı, sevimli, ilgili, ılımlı ve şefkatli olan öğretmenlerin öğrencilerinden de aynı davranışların gösterilmesini bekledikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin davranışlarının öğretmenlerinin davranışlarından önemli ölçüde etkilendiğinin belirtildiği araştırmada, öğretmenlerin sınıfta başarılarını arttırmak için tutum ve davranışlarında öğrencileriyle olan ilişkilerinde olumlu olmaları gerektiği belirtilmiştir.

Gökduman (2007) “Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Resmi ve Özel İlköğretim Okullarında Mukayeseli İncelemesi” adlı araştırmasında en sık gözlenen ve en az gözlenen istenmeyen öğrenci davranışları bakımından resmi ve özel ilköğretim okulları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Algozzine ve diğerlerinin (2008) “İlköğretim Okularında Problem Davranışların Demografik Özelliklerinin İncelenmesi” adlı araştırmasında son on yılda okullardaki öğrenci profilinin değişmesine parelel olarak sergilenen davranış türlerininde değiştiğini vurgulamaktadır. İnsanlar okulda ve okul dışında okul güvenliği ve disiplin konusunda kaygı duymaktadır. Araştırmada öğrencilerin gösterdiği olumsuz davranışların birçoğunun sıradan sınıf ortamlarında çıktığı ve bu tip davranışların öğrencilerin akranları tarafından sebep olduğu belirlenmiştir.

Sınıflarda karşılaşılan davranış problemleri ile baş etme konusunda zaman zaman öğretmenler zorluklar yaşayabilmektedir. Bu durum öğretmen yetiştirme programlarının sınıf yönetimi ile ilgili yeterli bilgi ve tecrübeyi sağlayacak yeterlilikte olmamasına bağlanmıştır. Öte yandan öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki eksiklikleri okullardaki personel yetersizliği gibi sorunlarla birleşince problem davranışların ortaya çıkması ve akademik başarının düşmesi kaçınılmazdır. Gelecek eğitim dönemlerinde çocuklarda davranış problemlerinin ortaya çıkmaması için okul öncesi dönem ve birinci sınıf çocuklarının doğru davranışları kazanmaları önemlidir. Bu sebeple okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin bu alanda yeterli bilgi ve beceriyle donatılması önemlidir.

Elban (2009) “İlköğretimdeki Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşma ve Çözüm Bulma Durumlarının İncelenmesi” konulu araştırmasında ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin sınıflarında en sık karşılaştıkları istenmeyen davranışları “İzinsiz konuşmak”, “Sınıfta izinsiz dolaşmak”, “Arkadaşlarını şikayet etmek”, “Küfür etmek”, “Kavga etmek” ve “Yalan söylemek” olarak belirtmektedir. İkinci kademe öğretmenlerinin en sık karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ise “Ders esnasında ders dışı etkinliklerle

ilgilenmek", "Dersi dinlememek", "İzin almadan konuşmak", "Derse hazırlıksız gelmek" ve "Kavga etmek" olarak belirtmektedir. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen davranışlara karşı ise en çok "Öğrenci ile konuşmak", "Dersi öğrencinin dikkatini çekecek şekilde işlemek", "Aile ile iletişim kurmak" ve "Yapmaktan hoşlandığı etkinlikten öğrenciyi mahrum bırakmak" gibi yöntemleri kullandığı açıklanmaktadır. Ayrıca istenmeyen davranışların tekrarlanma durumu da her öğrencide farklılık göstermektedir.

Özer (2009) "Öğretmen Adaylarının Sınıf İçinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejilere İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında öğretmen adaylarının sınıf içerisinde en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını "Komik olmaya çalışmak", "Sınıfta izin almadan konuşmak" ve "Yüksek sesle konuşmak" olarak belirlemiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları adayların cinsiyetlerine göre farklılaşırken, öğretmenlik uygulamasını gerçekleştirdikleri sınıfların mevcutlarına göre herhangi bir farklılaşma gözlenmemiştir. Kız öğretmen adayları "kavga etmek" davranışını erkek öğretmen adaylarına göre daha sık gözlemlerken, erkek öğretmen adayları da "derslere geç gelmek davranışını" kız öğretmen adaylarına göre daha sık gözlemlemektedir. Araştırmada öğretmen adaylarının istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandıkları stratejiler "sözlü uyarma", "sınıf kurallarının hatırlatılması", "öğrencinin yerinin değiştirilmesi", "dersin işlenişinde değişiklik yapma" ve "göz teması" olarak belirtilmektedir.

Şentürk (2010) "İlköğretim Okullarında Sınıf İçinde Gözlenen İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumlarını çalışılan okulun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik düzeyi, cinsiyet, kıdem, branş, medeni hal ve mezun olunan fakülte değişkenleri bakımından incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre bu değişkenlerden sadece cinsiyetin öğretmenlerin tutumları arasında anlamlı bir farklılığa yol açtığı görülmüştür.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Öğretmen-veli işbirliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişki betimlenmiş ve diğer bağımsız değişkenlere göre farklılaşması araştırılmıştır.

Nitel araştırma olgu bilim deseninde yapılmıştır. Bu araştırmada incelenecek olan olgu, istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesinde öğretmen-veli işbirliğinin önemidir. Yapılan araştırmanın içeriğini oluşturan veriler de, olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı olan görüşme tekniği ile elde edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

4.2. Evren ve Örneklem

Nicel araştırmanın evreni 2012-2013 öğretim yılında İstanbul ili Zeytinburnu ilçesinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 14 resmi ilkokulunda öğrencisi öğrenim gören 16800 öğrenci velisinden oluşmaktadır.

Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında;

h: hata payı =0.05

k: tutum ölçerdeki item sayısı= 25

max: herbir itemden alınabilecek maksimum puan =4

min: herbir itemden alınabilecek minumum puan =1

$\varepsilon = h \times (k \times (\max - \min)) = 0.05 \times (25 \times (4-1)) = 3.75$

ancak ε=3.75 bu manidarlık düzeyi için alınabilecek maksimum kabul edilebilir hata miktarı olduğundan araştırmacı tarafından daha duyarlı sonuç elde edilmek istendiğinden 3 olarak kabul edilmiştir.

$$s = \frac{k \times (\max - \min)}{6} = \frac{25 \times (4-1)}{6} = 12.5$$

olarak alındığında herbir hücre için istatistik işlemlere girmesi gereken minumum örneklem büyüklüğü

$$n_m = \frac{s^2 \times z^2}{\varepsilon^2} = \frac{12.5^2 \times 1.96^2}{3^2} = 66.69 \approx 67$$

olarak bulunmuştur. Ancak geri dönüş kayıpları (%70) da dikkate alınarak herbir hücre için uygulanacak örneklem büyüklüğü $= \frac{67 \times 100}{70} = 95.71$ ≈ 100 olarak uygulanacaktır.

Öğrencilerin okudukları sınıf (tabakalı örnekleme) esas alınarak başlangıçta 4 sınıf düzeyinden 100'er öğrenciye yapılması planlanan örnekleme dağılımı çerçevesinde, random seçilen 5 okulun herbirinden 2'şer şube, bu şubelerin sınıf listelerinden random olarak seçilen $= \frac{100}{5okul \times 2sınıf} \approx 10$ 5 kız 5 erkek öğrencinin velisine hazırlanan anket ve tutum ölçekleri uygulanmıştır.

Tablo 1'de araştırma örneklemine ait 395 velinin cinsiyet ve yaşlarına göre dağılımları ile ilgili betimsel bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%
Kadın	262	66,3%
Erkek	133	33,7%
Yaş		
30 ve altı	85	21,5%
31-35	144	36,4%
36-40	99	25,1%
41 ve üzeri	67	17,0%

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %66.3'ünü (262) kadın velilerin, %33.7'sini (133) erkek velilerin oluşturduğu; velilerin %21.5'inin (85) 30 ve altı yaş grubunda, %36.4'ünün (144) 31-35 yaş grubunda, %25.1'inin (99) 36-40 yaş grubunda, %17.0'si (67) 41 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Nitel araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde “amaçlı örnekleme” yöntemlerinden “maksimum çeşitlilik örneklemesi”nden yararlanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinin amacı, genelleme yapmak için çeşitliliğin sağlanması olmadığı, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymak olduğu belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın örneklem büyüklüğünü belirlemede “kuramsal örnekleme” ilkesi kullanılmıştır. Kuramsal örnekleme ilkesinde görüşme yapılacak bireylerin sayısını, ortaya çıkacak kavramlar ve süreçlerin tekrarlanması belirlemektedir. Bu örnekleme yaklaşımı, araştırma sorusunun yanıtı olabilecek kavramların ve süreçlerin tekrar etmeye başladığı aşamaya kadar veri toplamaya devam edilmesini gerektiren bir örnekleme yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın problemi çerçevesinde İstanbul ili Zeytinburnu ilçesinde değişik ilkokullarda görev yapan ve farklı cinsiyetlerden 13 sınıf öğretmeni, 7 okul yöneticisi ve 9 öğrenci velisi olmak üzere toplam 29 kişi ile görüşülmüştür. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü nicel araştırmalara göre daha az sayıda olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Tablo 2’de araştırma örneklemine ait 29 yönetici, öğretmen ve velinin cinsiyetlerine göre dağılımları ile ilgili betimsel bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Cinsiyet			Toplam
		Yönetici	Öğretmen	Veli	
Kadın	f	3	5	4	13
	%	42,8%	38,5%	44,4%	44,8%
Erkek	f	4	8	5	7
	%	57,2%	61,5%	55,6%	24,1%
Toplam	f	7	13	9	29
	%	100%	100%	100%	100%

Tablo 2 incelendiğinde yöneticilerin %42.8’inin (3) kadın, %57.2’sinin (4) erkek; öğretmenlerin %38.5’inin (5) kadın, %61.5’inin (8) erkek; velilerin %44.4’ünün (4) kadın, %55.6’sının (5) erkek olduğu görülmektedir.

4.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 1 anket ve 2 ölçek ile 2 görüşme formu kullanılmıştır. Bunlar:

4.3.1. Anket

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket 1 bölümden oluşmaktadır. Ankette velilerin kişisel bilgilerine ilişkin sorular yer almaktadır. Bu sorular cinsiyet, çocuklarının cinsiyeti, çocuklarının okuduğu sınıf, öğrenim durumu, evde çalışan kişi sayısı, çocuk sayısı, yaş, çocuklarının öğretmeninin cinsiyeti ve meslek soruları olmak üzere toplam 9 sorudur. (EK-A)

4.3.2. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği

İlkokullarda veli-okul iletişiminin belirlenmesinde Ergen (2008) tarafından geliştirilen ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması araştırmacı tarafından yeniden hesaplanarak son hali verilen "Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 4'lü likert dereceleme ölçeği türünde 10 maddeden oluşmaktadır. (EK-B)

Veli-okul iletişimi tutum ölçeği için soruların rit (item total korelasyon) katsayıları 0.240 ile 0.651 arasında, rir (item remainder korelasyon) katsayıları 0.082 ile 0.494 arasında değişmektedir. Veli-okul iletişimi tutum ölçeği için croanbach α katsayısı 0.654, rulon katsayısı=0.695'dir. 8. ve 9. soruların item remainder korelasyon katsayıları manidar çıkmamakla beraber tüm soruların item total korelasyon) katsayıları manidar olduğundan ölçekteki tüm soruların içtutarlığının olduğuna karar verilmiştir. (Tablo 3)

Tablo 3. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri

soru		rit	sd	p	rir	sd	p
1	Okulunuzda Veli - Öğretmen işbirliği yeterli düzeydedir	0,574	393	p<.01	0,409	393	p<.01
2	Okul toplantılarına düzenli olarak katılırım	0,415	393	p<.01	0,263	393	p<.01
3	Sıkça çocuğumun öğretmeni ile görüşmeye giderim	0,617	393	p<.01	0,469	393	p<.01
4	Bir veli olarak okula gittiğimde kendimi rahat bir ortamda hissederim	0,462	393	p<.01	0,271	393	p<.01
5	Okula gittiğimde kolaylıkla çocuğumun öğretmeni ile görüşme imkanı bulabiliyorum	0,564	393	p<.01	0,403	393	p<.01

Tablo 3. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri (DEVAM)

soru		rit	sd	p	rir	sd	p
6	Çocuğumun dersine giren bütün öğretmenleri tanırım	0,572	393	p<.01	0,378	393	p<.01
7	Veli toplantısı dışında da zaman zaman çocuğumun öğretmenleriyle görüşmeye giderim	0,651	393	p<.01	0,494	393	p<.01
8	Sıkça çocuğumun okulunun müdürü ile konuşmaya giderim	0,240	393	p<.05	0,082	393	*
9	Gerektiğinde çocuğumun okulundaki faaliyetlerinde görev almak isterim	0,407	393	p<.01	0,160	393	*
10	Çocuğumun öğretmeniyle olan görüşmelerimizde öğretmenin tutumu, yaklaşımı iyidir	0,404	393	p<.01	0,282	393	p<.01
		rulon			croanbach		
		0,695			0,654		

Veli-okul iletişimi tutum ölçeği için soruların üst ve alt çeyrekler arasındaki ayırt etme gücünü belirlemek için yapılan t testleri sonucunda tüm sorular olumlu tutumla olumsuz tutumu ayırt edebilmektedir. (Tablo 4)

Tablo 4. Veli-Okul İletişimi Tutum Ölçeği İçin Ayırt Etme Gücü İstatistikleri

		Üst çeyrek			Alt çeyrek			Karşılaştırma			
soru		n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	P	
1	Okulunuzda Veli - Öğretmen işbirliği yeterli düzeydedir	107	3,729	0,542	107	2,477	0,851	12,784	212	p<.01	0,0000
2	Okul toplantılarına düzenli olarak katılırım	107	3,804	0,522	107	3,121	0,866	6,949	212	p<.01	0,0000
3	Sıkça çocuğumun öğretmeni ile görüşmeye giderim	107	3,327	0,774	107	2,065	0,554	13,643	212	p<.01	0,0000
4	Bir veli olarak okula gittiğimde kendimi rahat bir ortamda hissederim	107	3,598	0,685	107	2,654	0,859	8,846	212	p<.01	0,0000
5	Okula gittiğimde kolaylıkla çocuğumun öğretmeni ile görüşme imkanı bulabiliyorum	107	3,879	0,381	107	2,654	0,825	13,864	212	p<.01	0,0000
6	Çocuğumun dersine giren bütün öğretmenleri tanırım	107	3,636	0,605	107	2,271	1,015	11,892	212	p<.01	0,0000
7	Veli toplantısı dışında da zaman zaman çocuğumun öğretmenleriyle görüşmeye giderim	107	3,346	0,778	107	1,841	0,601	15,753	212	p<.01	0,0000
8	Sıkça çocuğumun okulunun müdürü ile konuşmaya giderim	107	1,682	0,747	107	1,383	0,709	2,989	212	p<.01	0,0000
9	Gerektiğinde çocuğumun okulundaki faaliyetlerinde görev almak isterim	107	3,168	0,995	107	1,963	0,921	9,156	212	p<.01	0,0000
10	Çocuğumun öğretmeniyle olan görüşmelerimizde öğretmenin tutumu, yaklaşımı iyidir	107	3,935	0,284	107	3,355	0,717	7,735	212	p<.01	0,0000

4.3.3. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği

İlkokullarda sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişiminin belirlenmesinde Ergen (2008) tarafından geliştirilen ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması araştırmacı tarafından yeniden hesaplanarak son

hali verilen “Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli-Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 4'lü likert dereceleme ölçeği türünde 15 maddeden oluşmaktadır. (EK-C)

Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutum ölçeği için soruların rit (item total korelasyon) katsayıları ve rir (item remainder korelasyon) katsayıları hesaplanmış, 3. ve 14. sorunun her iki tür katsayıya göre de manidar çıkmaması sonucu ölçekten atılmasına karar verilmiştir. (Tablo 5)

Tablo 5. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri

soru		rit	sd	p	rir	Sd	p
1	Çocuğumda gördüğüm problemleri çözmek için öğretmenine başvururum.	0,561	393	p<.01	0,441	393	p<.01
2	Çocuğumun öğretmeniyle iletişimini öğrenmek için öğretmenle görüşürüm.	0,611	393	p<.01	0,500	393	p<.01
3	Öğretmen çocuğum hakkında bir problem bildirdiğinde çocuğumu cezalandırırım.	-0,003	393	*	-0,169	393	*
4	Öğretmenin çocuğumda gözlemlediği davranış bozuklukları hakkında veli olarak bizi bilgilendirmesini isterim.	0,411	393	p<.01	0,327	393	p<.01
5	Çocuğumun özel ilgilerini , yeteneklerini öğretmene açıklayarak , bunları geliştirmesini isterim.	0,431	393	p<.01	0,306	393	p<.01
6	Çocuğumu olumsuz davranışlardan vazgeçirmek amacıyla , öğretmen ile ortak hareket etmek isterim.	0,568	393	p<.01	0,473	393	p<.01
7	Çocuğumda bir davranış problemi gördüğümde öğretmeni ile paylaşırım	0,584	393	p<.01	0,476	393	p<.01
8	Öğretmen çocuğunuzla ilgili sınıf içinde sorunlarla karşılaştığında velisini çağırarak bu sorunlara çözüm aramaktadır.	0,591	393	p<.01	0,481	393	p<.01
9	Öğretmen çocuğun başarısının veli – öğretmen işbirliğini gerektirdiğini sık sık vurgulamaktadır.	0,658	393	p<.01	0,569	393	p<.01
10	Öğretmen, gördüğü davranış bozuklukları hakkında toplantı yaparak velileri bilgilendirir.	0,529	393	p<.01	0,429	393	p<.01
11	Öğretmen velilerle ortak hareket edecekleri bir çalışma planı hazırlayarak davranış bozukluklarını çözmeye çalışır.	0,627	393	p<.01	0,524	393	p<.01
12	Çocuğumun okul kurallarına uyup uymadığını takip ederim.	0,604	393	p<.01	0,518	393	p<.01
13	Çocuğum eve geldiğinde o gün okulda neler yaptığını, derslerinin nasıl geçtiğini sorarım.	0,475	393	p<.01	0,397	393	p<.01
14	Çocuğumun kişisel gelişimi, sorunları, eğitimi ile yeterince ilgilenemiyorum.	0,190	393	*	0,002	393	*
15	Öğretmen çocuğunuzla ilgili olumsuzlukları düzeltebilmek için yeterince zaman ayırmaktadır.	0,541	393	p<.01	0,433	393	p<.01
		rulon			croanbach		
		0,792			0,753		

3. ve 4 soru çıkarıldıktan sonra yeniden rit (item total korelasyon) katsayıları ve rir (item remainder korelasyon) katsayıları hesaplanmış, tüm soruların her ikisinde de manidar olduğu görülmüştür. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutum ölçeği için

croanbach α katsayısı 0.829, rulon katsayısı= 0.874'dür. Tüm soruların içtutarlığının olduğuna karar verilmiştir. (Tablo 6)

Tablo 6. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin İçtutarlık İstatistikleri

soru		rit	sd	p	rir	Sd	P
1	Çocuğumda gördüğüm problemleri çözmek için öğretmenine başvururum.	0,594	393	p<.01	0,479	393	p<.01
2	Çocuğumun öğretmeniyle iletişimini öğrenmek için öğretmenle görüşürüm.	0,636	393	p<.01	0,530	393	p<.01
4	Öğretmenin çocuğumda gözlemlediği davranış bozuklukları hakkında veli olarak bizi bilgilendirmesini isterim.	0,418	393	p<.01	0,334	393	p<.01
5	Çocuğumun özel ilgilerini , yeteneklerini öğretmene açıklayarak , bunları geliştirmesini isterim.	0,468	393	p<.01	0,346	393	p<.01
6	Çocuğumu olumsuz davranışlardan vazgeçirmek amacıyla , öğretmen ile ortak hareket etmek isterim.	0,584	393	p<.01	0,491	393	p<.01
7	Çocuğumda bir davranış problemi gördüğümde öğretmeni ile paylaşırım	0,608	393	p<.01	0,504	393	p<.01
8	Öğretmen çocuğunuzla ilgili sınıf içinde sorunlarla karşılaştığında velisini çağırarak bu sorunlara çözüm aramaktadır.	0,608	393	p<.01	0,501	393	p<.01
9	Öğretmen çocuğun başarısının veli – öğretmen işbirliğini gerektirdiğini sık sık vurgulamaktadır.	0,663	393	p<.01	0,575	393	p<.01
10	Öğretmen, gördüğü davranış bozuklukları hakkında toplantı yaparak velileri bilgilendirir.	0,546	393	p<.01	0,448	393	p<.01
11	Öğretmen velilerle ortak hareket edecekleri bir çalışma planı hazırlayarak davranış bozukluklarını çözmeye çalışır.	0,649	393	p<.01	0,551	393	p<.01
12	Çocuğumun okul kurallarına uyup uymadığını takip ederim.	0,610	393	p<.01	0,525	393	p<.01
13	Çocuğum eve geldiğinde o gün okulda neler yaptığını, derslerinin nasıl geçtiğini sorarım.	0,472	393	p<.01	0,393	393	p<.01
15	Öğretmen çocuğunuzla ilgili olumsuzlukları düzeltebilmek için yeterince zaman ayırmaktadır.	0,559	393	p<.01	0,454	393	p<.01
		rulon			Croanbach		
		0,874			0,829		

Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutum ölçeği için soruların üst ve alt çeyrekler arasındaki ayırt etme gücünü belirlemek için yapılan t testleri sonucunda tüm sorular olumlu tutumla olumsuz tutumu ayırt edebilmektedir. (Tablo 7)

Tablo 7. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin Ayırt Etme Gücü İstatistikleri

		Üst çeyrek			Alt çeyrek			Karşılaştırma			
soru		n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	P	
1	Çocuğumda gördüğüm problemleri çözmek için öğretmenine başvururum.	107	3,738	0,634	107	2,355	0,850	13,430	212	p<.01	0,0000
2	Çocuğumun öğretmeniyle iletişimini öğrenmek için öğretmenle görüşürüm.	107	3,822	0,472	107	2,308	0,794	16,875	212	p<.01	0,0000
4	Öğretmenin çocuğumda gözlemlediği davranış bozuklukları hakkında veli olarak bizi bilgilendirmesini isterim.	107	3,991	0,097	107	3,439	0,881	6,402	212	p<.01	0,0000
5	Çocuğumun özel ilgilerini , yeteneklerini öğretmene açıklayarak , bunları geliştirmesini isterim.	107	3,850	0,451	107	2,981	1,064	7,743	212	p<.01	0,0000

Tablo 7. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi Tutum Ölçeği İçin Ayırt Etme Gücü İstatistikleri (DEVAM)

		Üst çeyrek			Alt çeyrek			Karşılaştırma			
soru		n	$\overline{x}$	ss	n	$\overline{x}$	ss	t	sd	P	
6	Çocuğumu olumsuz davranışlardan vazgeçirmek amacıyla , öğretmen ile ortak hareket etmek isterim.	107	3,944	0,269	107	2,972	1,068	9,086	212	p<.01	0,0000
7	Çocuğumda bir davranış problemi gördüğümde öğretmeni ile paylaşırım	107	3,813	0,498	107	2,505	0,905	13,046	212	p<.01	0,0000
8	Öğretmen çocuğunuzla ilgili sınıf içinde sorunlarla karşılaştığında velisini çağırarak bu sorunlara çözüm aramaktadır.	107	3,916	0,367	107	2,551	1,012	13,057	212	p<.01	0,0000
9	Öğretmen çocuğun başarısının veli – öğretmen işbirliğini gerektirdiğini sık sık vurgulamaktadır.	107	3,953	0,319	107	2,617	0,876	14,765	212	p<.01	0,0000
10	Öğretmen, gördüğü davranış bozuklukları hakkında toplantı yaparak velileri bilgilendirir.	107	3,925	0,298	107	2,916	0,933	10,612	212	p<.01	0,0000
11	Öğretmen velilerle ortak hareket edecekleri bir çalışma planı hazırlayarak davranış bozukluklarını çözmeye çalışır.	107	3,869	0,366	107	2,411	0,921	15,149	212	p<.01	0,0000
12	Çocuğumun okul kurallarına uyup uymadığını takip ederim.	107	3,944	0,231	107	2,888	0,894	11,779	212	p<.01	0,0000
13	Çocuğum eve geldiğinde o gün okulda neler yaptığını, derslerinin nasıl geçtiğini sorarım.	107	3,963	0,191	107	3,355	0,827	7,369	212	p<.01	0,0000
15	Öğretmen çocuğunuzla ilgili olumsuzlukları düzeltebilmek için yeterince zaman ayırmaktadır.	107	3,804	0,444	107	2,589	0,900	12,463	212	p<.01	0,0000

4.3.4. Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu

Öğretmen ve yönetici görüşme formunda, katılımcıların cinsiyetlerini, yaşlarını, görevlerini ve hizmet yıllarını belirlemeye ilişkin sorularla öğretmen-veli işbirliği ile istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin 5 tane açık uçlu sorudan oluşan araştırmacı tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. (EK-D)

4.3.5. Veli Görüşme Formu

Veli görüşme formunda, velilerin cinsiyetlerini, yaşlarını, çocuklarının okudukları sınıfları ve mesleklerini belirlemeye ilişkin sorularla öğretmen-veli işbirliği ile istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin 1 tane açık uçlu sorudan oluşan araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı-yapılandırlımış görüşme formu kullanılmıştır. (EK-E)

4.3.6. Uygulama

Veri toplama araçları araştırmacı tarafından sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapılarak velilere gönüllülük esasına göre verilmiş, yanıtlamaları istenmiştir. Gönüllü olan velilerden toplam 400 adet anket ve ölçek araştırmacı tarafından toplanmıştır. Geri dönüşü sağlanan bu anket ve ölçekler üzerinde yapılan incelemeyle eksiksiz doldurulmuş olan 395 adet form istatistiksel değerlendirmelere alınmıştır.

Ayrıca görüşme formlarındaki soruların cevapları da gönüllülük esasına dayanarak 7 okul yöneticisi, 13 sınıf öğretmeni ve 9 veli ile yapılan görüşmeler sonucunda ses kayıt cihazına kaydedilerek elde edilmiştir.

4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Nicel araştırmada analizler 0.05 manidarlık düzeyinde sınanmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bilgiler SPSS paket programı yardımı ile çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır. İki tutum arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. Bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerle etkileşimi analiz edilirken ise t testi, varyans analizi, LSD istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Yarı-yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla elde edilen nitel araştırma verileri içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır, ayrıca içerik analizinde fikir, konu ve kavramları belirtmek üzere alıntılara da yer verilir (Yıldırm ve Şimşek, 2006).

Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, dinlendikten sonra yazıya aktarılmış ve benzer konu başlıkları altında gruplandırılmıştır. Daha sonra görüşler kodlanarak analiz işlemi sonucunda temalar ve alt temalar altına yerleştirilmiştir.

Kodlamalar yapıldıktan sonra elde edilen temalar ve alt temalar uzman öğretim üyelerinin görüşlerine sunularak temalar üzerinde kodlayıcılar arası

güvenirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemde Kodlayıcılar Arası Güvenirlik Yüzdesi = [Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)] X 100 formülünden (Miles & Huberman, 1994) yararlanılmış ve kodlayıcılar arası güvenirlik yüzdesi % 82 olarak hesaplanmıştır.

Belirli temalar altında mantıklı ve anlaşılır bir biçimde düzenlenen veriler yorumlanarak birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Görüşülen kişilerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak için de sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir (Bilgin, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2000; Akt: Şahin, 2006).

5. BULGULAR VE YORUM

5.1. Nicel Araştırmanın Örneklem Dağılımına İlişkin Bulgular

Örneklemi oluşturan 395 velinin çocuklarının %44.8'i erkek, %55.2'si kızdır. (Tablo 8)

Tablo 8. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Çocuklarının Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Çocuğunuzun cinsiyeti?	Erkek	f	68	109	177
		%	51,1%	41,6%	44,8%
	Kız	f	65	153	218
		%	48,9%	58,4%	55,2%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Örneklemi oluşturan 395 velinin çocuklarının %20.3'ü birinci sınıf, %16.7'si ikinci sınıf, %27.6'sı üçüncü sınıf, %35.4'ü de dördüncü sınıf öğrencisidir. (Tablo 9)

Tablo 9. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Çocuğunuzun okuduğu sınıf?	1. sınıf	f	30	50	80
		%	22,6%	19,1%	20,3%
	2. sınıf	f	25	41	66
		%	18,8%	15,6%	16,7%
	3. sınıf	f	25	84	109
		%	18,8%	32,1%	27,6%
	4. sınıf	f	53	87	140
		%	39,8%	33,2%	35,4%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrenim durumu ile velinin cinsiyeti arasında ilişki vardır. (χ^2=17,804, sd=6, p=0,007) Anne ve babaların okuryazar değil ve okuryazar oranları birbirine yakın olmakla beraber annelerin %47.3'ü ilkokul mezunu iken babalarda bu oran %35.3'dür. Annelerin %14.9'u ortaokul mezunu iken babaların %27.1'i ortaokul mezunudur. Annelerin %14.5'i lise mezunu iken babaların %9.8'i lise mezunudur. Annelerin %2.3'ü yüksek okul mezunu iken babaların %4.5'i yüksek okul mezunudur. Annelerin %1.5'i fakülte mezunu iken bu oran babalarda %5.3 olarak görülmektedir.

Babaların öğrenim düzeyinin annelerden daha yüksek olduğu görülmektedir. (Tablo 10)

Tablo 10. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Öğrenim Durumunuz?	Okur – Yazar Değil	f	12	21	33
		%	9,0%	8,0%	8,4%
	Okur – Yazar	f	12	30	42
		%	9,0%	11,5%	10,6%
	İlkokul Mezunu	f	47	124	171
		%	35,3%	47,3%	43,3%
	Ortaokul Mezunu	f	36	39	75
		%	27,1%	14,9%	19,0%
	Lise Mezunu	f	13	38	51
		%	9,8%	14,5%	12,9%
	Yüksek Okul	f	6	6	12
		%	4,5%	2,3%	3,0%
	Fakülte Mezunu	f	7	4	11
		%	5,3%	1,5%	2,8%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Kaykare		sd	P		
17,804[a]		6	,007		

Örneklemi oluşturan 395 velinin %15.9'unun evinde hem anne hem de baba, %69.6'sının evinde sadece baba, %4.6'sının evinde sadece anne, %6.3'ünün evinde hem anne hem baba hem de çocuklar çalışmaktadır. %3.6'sının evinde ise hiç çalışan yoktur.

Araştırmaya katılan velilerin evlerinde %69.6'lık bir oran ile en çok baba çalışmaktadır. (Tablo 11)

Tablo 11. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Evlerinde Çalışan Kişi Sayısı Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Evde çalışan kişi sayısı?	Anne-Baba	f	24	39	63
		%	18,0%	14,9%	15,9%
	Baba	f	95	180	275
		%	71,4%	68,7%	69,6%
	Anne	f	2	16	18
		%	1,5%	6,1%	4,6%
	Anne- Baba- Çocuklar	f	8	17	25
		%	6,0%	6,5%	6,3%
	Çalışan yok	f	4	10	14
		%	3,0%	3,8%	3,6%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Örneklemi oluşturan 395 velinin %8.9' unun bir çocuğu, %36.2' sinin iki çocuğu, %24.1' inin üç çocuğu, %30.9'unun da dört ve daha fazla çocuğu vardır. (Tablo12)

Tablo 12. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Kaç çocuğunuz var?	Bir	f	11	24	35
		%	8,3%	9,2%	8,9%
	İki	f	39	104	143
		%	29,3%	39,7%	36,2%
	Üç	f	33	62	95
		%	24,8%	23,7%	24,1%
	Dört ve daha fazla	f	50	72	122
		%	37,6%	27,5%	30,9%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Yaş değişkeni ile cinsiyet arasında ilişki vardır. (χ^2=39,486, sd=3, p=0,000) Örneklemi oluşturan 395 velinin 262'si kadın, 133'ü erkektir (%66,3 kadın, %33,7 erkek). Kadınların %26.7'si 30 ve altı yaşlarda, %42'si 31-35 yaşları arasındadır. Erkeklerin %34.6'sı 36-40 yaşları arasında, %28.6'sı da 41ve üzeri yaşlardadır.

Araştırmaya katılan kadın ve erkek veliler %36.5'lik bir oran ile en çok 31-35 yaşları arasında yer almaktadır. (Tablo13)

Tablo 13. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Yaş Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Kaç yaşındasınız?	30 ve altı	f	15	70	85
		%	11,3%	26,7%	21,5%
	31- 35	f	34	110	144
		%	25,6%	42,0%	36,5%
	36-40	f	46	53	99
		%	34,6%	20,2%	25,1%
	41 ve üzeri	f	38	29	67
		%	28,6%	11,1%	17,0%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Kaykare	sd	p
39,486[a]	3	,000

Velilerin çocuklarının öğretmenlerinin %51.6'sı kadın, %48.4'ü erkektir. (Tablo14)

Tablo 14. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Çocuklarının Öğretmeninin Cinsiyeti Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Çocuğunuzun öğretmeninin cinsiyeti ?	Kadın	f	62	142	204
		%	46,6%	54,2%	51,6%
	Erkek	f	71	120	191
		%	53,4%	45,8%	48,4%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Meslek değişkeni ile cinsiyet arasında ilişki vardır. (χ^2=123,283, sd=6, p=0,000) (Kadın velilerin %29.4'ü, erkek velilerin ise %7.5'i işsizdir. Buna karşılık erkek velilerden işçi (%43.6-%19.1), serbest meslek (%30.8-%11.1), ticaret (%8.3-%0.8) ve memur (%6.8-%2.3) olanlar kadınlara göre daha yüksek orandadır. Öte yandan kadın velilerin %35.9'luk bir oranı ev hanımıdır. (Tablo 15)

Tablo 15. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Meslek Değişkeni İçin Frekans Dağılımı

			Cinsiyetiniz?		
			Baba	Anne	Toplam
Mesleğiniz?	İşsiz	f	10	77	87
		%	7,5%	29,4%	22,0%
	İşçi	f	58	50	108
		%	43,6%	19,1%	27,3%
	Serbest Meslek	f	41	29	70
		%	30,8%	11,1%	17,7%
	Ticaret	f	11	2	13
		%	8,3%	,8%	3,3%
	Memur	f	9	6	15
		%	6,8%	2,3%	3,8%
	Emekli	f	3	4	7
		%	2,3%	1,5%	1,8%
	Ev Hanımı/Diğer	f	1	94	95
		%	,8%	35,9%	24,1%
Toplam		f	133	262	395
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Kaykare	sd	p
123,283[a]	6	,000

5.2. Nitel Araştırmanın Örneklem Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 16'ya göre araştırmaya katılan 13 sınıf öğretmeninin 8'i erkek, 5'i kadındır. Sınıf öğretmenlerinin, yaşları 26 ile 58 arasında, öğretmenlikteki hizmet süreleri ise 5 yıl ile 33 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 16. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Özellikleri

Görüşme No	Cinsiyet	Yaş	Hizmet Süresi
1	Erkek	26	5
2	Erkek	56	33
3	Erkek	58	20
4	Kadın	32	7
5	Erkek	37	14
6	Erkek	30	7
7	Kadın	29	5
8	Erkek	40	16
9	Kadın	35	9
10	Kadın	52	28
11	Erkek	29	5
12	Kadın	26	5
13	Erkek	27	6

Tablo 17'ye göre araştırmaya katılan 7 ilkokul yöneticisinin 4'ü erkek, 3'ü kadındır. Erkek yöneticilerin 3'ü müdür, 2'si müdür yardımcısı, kadın yöneticilerin ise tamamı müdür yardımcısıdır. Yöneticilerin, yaşları 27 ile 59

arasında, yöneticilikteki hizmet süreleri ise 2 yıl ile 19 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 17. Çalışma Grubunu Oluşturan Yöneticilerin Özellikleri

Görüşme No	Cinsiyet	Görevi	Yaş	Yöneticilik Hizmet Süresi
1	Kadın	Müd.Yar	36	3
2	Erkek	Müd.Yar	27	2
3	Erkek	Müdür	40	12
4	Kadın	Müd.Yar	38	10
5	Erkek	Müdür	41	13
6	Erkek	Müdür	59	19
7	Kadın	Müd.Yar	35	4

Tablo 18'e göre araştırmaya katılan 9 öğrenci velisinin 5'i erkek, 4'ü kadındır. Yaşları 28 ile 43 arasında değişen ve farklı meslek gruplarına mensup olan velilerin 1 tanesinin çocuğu 1. sınıfa, 2 tanesinin çocuğu 2. sınıfa, 4 tanesinin çocuğu 3. sınıfa ve 2 tanesinin çocuğuda 4. sınıfa gitmektedir

Tablo 18. Çalışma Grubunu Oluşturan Velilerin Özellikleri

Görüşme No	Cinsiyet	Meslek	Yaş	Çocuğunun Okuduğu Sınıf
1	Erkek	Esnaf	36	3
2	Erkek	Öğretmen	43	4
3	Erkek	İşçi	31	1
4	Kadın	Ev Hanımı	28	3
5	Kadın	Memur	37	2
6	Erkek	İşçi	32	2
7	Kadın	Ev Hanımı	29	3
8	Kadın	Hemşire	40	4
9	Erkek	Öğretmen	41	3

5.3. Veli-Okul-Öğretmen İletişimi İçin Betimsel İstatistikler

- Veli-okul iletişimi için en yüksek düzeyde benimsenen tutum ifadeleri;
  - 10. Çocuğumun öğretmeniyle olan görüşmelerimizde öğretmenin tutumu, yaklaşımı iyidir ($\bar{x}$ =3,658)
  - 2. Okul toplantılarına düzenli olarak katılırım ($\bar{x}$ =3,565)
- Veli-okul iletişimi için en düşük düzeyde benimsenen tutum ifadesi;
  - 8. Sıkça çocuğumun okulunun müdürü ile konuşmaya giderim ($\bar{x}$ =1,489).

Genel olarak velilerin okulla iletişimlerine ilişkin ortanın üstünde olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. (Tablo 19)

Tablo 19. Veli-Okul İletişimi İçin Betimsel İstatistikler

soru		n	$\bar{x}$	ss
1	Okulunuzda Veli - Öğretmen işbirliği yeterli düzeydedir	395	3,208	0,883
2	Okul toplantılarına düzenli olarak katılırım	395	3,565	0,711
3	Sıkça çocuğumun öğretmeni ile görüşmeye giderim	395	2,641	0,844
4	Bir veli olarak okula gittiğimde kendimi rahat bir ortamda hissederim	395	3,134	0,904
5	Okula gittiğimde kolaylıkla çocuğumun öğretmeni ile görüşme imkanı bulabiliyorum	395	3,294	0,852
6	Çocuğumun dersine giren bütün öğretmenleri tanırım	395	2,944	1,009
7	Veli toplantısı dışında da zaman zaman çocuğumun öğretmenleriyle görüşmeye giderim	395	2,559	0,934
8	Sıkça çocuğumun okulunun müdürü ile konuşmaya giderim	395	1,489	0,681
9	Gerektiğinde çocuğumun okulundaki faaliyetlerinde görev almak isterim	395	2,506	1,098
10	Çocuğumun öğretmeniyle olan görüşmelerimizde öğretmenin tutumu, yaklaşımı iyidir	395	3,658	0,572

- Veli-öğretmen iletişimi için en yüksek düzeyde benimsenen tutum ifadeleri;
  - 4. Öğretmenin çocuğumda gözlemlediği davranış bozuklukları hakkında veli olarak bizi bilgilendirmesini isterim ($\bar{x}$ =3,770)
  - 13. Çocuğum eve geldiğinde o gün okulda neler yaptığını, derslerinin nasıl geçtiğini sorarım. ($\bar{x}$ =3,727)
- Veli-Öğretmen İletişimi için en düşük düzeyde benimsenen tutum ifadesi;
  - 1. Çocuğumda gördüğüm problemleri çözmek için öğretmenine başvururum ($\bar{x}$ =2,939).

Genel olarak velilerin öğretmenle iletişimlerine ilişkin ortanın üstünde olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. (Tablo 20)

Tablo 20. Veli-Öğretmen İletişimi İçin Betimsel İstatistikler

soru		n	$\bar{x}$	ss
1	Çocuğumda gördüğüm problemleri çözmek için öğretmenine başvururum.	395	2,939	0,957
2	Çocuğumun öğretmeniyle iletişimini öğrenmek için öğretmenle görüşürüm.	395	3,043	0,954
4	Öğretmenin çocuğumda gözlemlediği davranış bozuklukları hakkında veli olarak bizi bilgilendirmesini isterim.	395	3,770	0,592
5	Çocuğumun özel ilgilerini , yeteneklerini öğretmene açıklayarak , bunları geliştirmesini isterim.	395	3,420	0,873
6	Çocuğumu olumsuz davranışlardan vazgeçirmek amacıyla , öğretmen ile ortak hareket etmek isterim.	395	3,587	0,777
7	Çocuğumda bir davranış problemi gördüğümde öğretmeni ile paylaşırım	395	3,230	0,893

Tablo 20. Veli-Öğretmen İletişimi İçin Betimsel İstatistikler (DEVAM)

soru		n	$\bar{x}$	ss
8	Öğretmen çocuğunuzla ilgili sınıf içinde sorunlarla karşılaştığında velisini çağırarak bu sorunlara çözüm aramaktadır.	395	3,370	0,918
9	Öğretmen çocuğun başarısının veli – öğretmen işbirliğini gerektirdiğini sık sık vurgulamaktadır.	395	3,430	0,844
10	Öğretmen, gördüğü davranış bozuklukları hakkında toplantı yaparak velileri bilgilendirir.	395	3,473	0,778
11	Öğretmen velilerle ortak hareket edecekleri bir çalışma planı hazırlayarak davranış bozukluklarını çözmeye çalışır.	395	3,203	0,907
12	Çocuğumun okul kurallarına uyup uymadığını takip ederim.	395	3,534	0,751
13	Çocuğum eve geldiğinde o gün okulda neler yaptığını, derslerinin nasıl geçtiğini sorarım.	395	3,727	0,584
15	Öğretmen çocuğunuzla ilgili olumsuzlukları düzeltebilmek için yeterince zaman ayırmaktadır.	395	3,223	0,844

5.4. Nicel Araştırma Bulguları

Veli-okul iletişimi tutumu ile sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen İletişimi tutumu arasında pozitif ilişki vardır (r=0,520 sd:393, p=0,0000). Veli-okul iletişimi tutumu olumlulaştıkca veli-öğretmen iletişimi tutumu da olumlaşmaktadır.

Veli-okul iletişimi tutumları anne-babalar arasında farklılık göstermektedir (t=-2,336, sd: 393, p<0.05). Annelerin veli-okul iletişimine yönelik tutumları ($\bar{x}$ =2,935) babaların tutumlarına ($\bar{x}$ =2,830) göre daha olumludur. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları anne-babalar arasında farklılık göstermemektedir. (t=-1,138, sd: 393, p>0.05) (Tablo 21)

Tablo 21. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Veli-Okul İletişimi	Baba	133	2,830	0,432	-2,336	393	0,020
	Anne	262	2,935	0,418			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Baba	133	3,343	0,489	-1,138	393	0,256
	Anne	262	3,400	0,467			

Veli-okul iletişimi tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir (t=-0,584, sd: 393, p>0.05). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir. (t=0,843, sd: 393, p>0.05) (Tablo 22)

Tablo 22. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Çocuklarının Cinsiyeti Değişkenine Göre t-testi

	Çocuğunuzun cinsiyeti?	n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Veli-Okul İletişimi	Erkek	177	2,886	0,427	-0,584	393,000	0,559
	Kız	218	2,911	0,423			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Erkek	177	3,403	0,447	0,843	393,000	0,400
	Kız	218	3,363	0,496			

Çocuğun okuduğu sınıf değişkenine göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için betimsel istatistikler Tablo 23-A'da gösterilmiştir.

Tablo 23-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler

		n	$\bar{X}$	ss
Veli-Okul İletişimi	1. sınıf	80	2,948	0,494
	2. sınıf	66	2,964	0,410
	3. sınıf	109	2,918	0,388
	4. sınıf	140	2,828	0,411
	Toplam	395	2,900	0,425
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	1. sınıf	80	3,517	0,407
	2. sınıf	66	3,331	0,497
	3. sınıf	109	3,362	0,441
	4. sınıf	140	3,342	0,513
	Toplam	395	3,381	0,474

Veli-okul ve veli-öğretmen İletişimi için varyansların homojenliğini test etmek için Levene istatistiği uygulanmış ve homojen olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi ilgili karşılaştırma istatistiklerinde parametrik teknikler kullanılmıştır. (Tablo 23-B)

Tablo 23-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Levene testi

	Levene	sd1	sd2	p
Veli-Okul İletişimi	1,595	3	391	0,190
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	1,889	3	391	0,131

Veli-okul iletişimi tutumları velilerin çocuklarının okuduğu sınıf değişkenine göre farklılık göstermemektedir (F=2,263, sd: 3-391, p>0.05). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin çocuklarının okuduğu sınıf değişkenine göre farklılık göstermektedir. (F=2,840, sd: 3-391, p<0.05) (Tablo 23-C)

Tablo 23-C. Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Veli-Okul İletişimi	Gruplar arası	1,213	3	,404	2,263	,081
	Gruplariçi	69,857	391	,179		
	Toplam	71,070	394			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Gruplar arası	1,889	3	,630	2,840	,038
	Gruplariçi	86,708	391	,222		
	Toplam	88,597	394			

Çocuğu 1. sınıf öğrencisi olan velilerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumları ($\bar{x}$ =3,517), 2. sınıf ($\bar{x}$ =3,331), 3. sınıf ($\bar{x}$ =3,362) ve 4. sınıf ($\bar{x}$ =3,342) öğrencisi velilerin tutumlarına göre daha olumludur. Çocuğu 3. sınıf öğrencisi olan velilerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumları ($\bar{x}$ =3,362), 2. Sınıf ($\bar{x}$ =3,331) öğrencisi velilerin tutumlarına göre daha olumludur. Tablo (23-D)

Tablo 23-D. Velilerin Çocuklarının Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocuğunuzun okuduğu sınıf?	(J) Çocuğunuzun okuduğu sınıf?	Ortalamalar Farkı (I-J)	p
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	1. sınıf	2. sınıf	0,185*	0,018
		3. sınıf	0,155*	0,026
		4. sınıf	0,175*	0,008
	3. sınıf	1. sınıf	-0,155*	0,026
		2. sınıf	0,031*	0,676
		4. sınıf	0,020	0,740

Bu farklılık çocuğu 1. sınıfa giden velilerin çocuklarının eğitim hayatının ilk yılında olmalarından dolayı daha istekli olmaları, çocuklarının okula uyum sağlamada güçlük çekmemelerini sağlamak istemeleri ve çocuklarının öğretmenleri olumlu bir diyalog kurma çabası içinde olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Öğrenim durumu değişkenine göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için betimsel istatistikler Tablo 24-A'da gösterilmiştir.

Tablo 24-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler

		n	$\overline{x}$	ss
Veli-Okul İletişimi	Okur – Yazar Değil	33	2,794	0,398
	Okur – Yazar	42	2,857	0,498
	İlkokul Mezunu	171	2,941	0,420
	Ortaokul Mezunu	75	2,813	0,384
	Lise Mezunu	51	2,996	0,405
	Yüksek Okul	12	2,983	0,465
	Fakülte Mezunu	11	2,791	0,483
	Toplam	395	2,900	0,425
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Okur – Yazar Değil	33	3,082	0,573
	Okur – Yazar	42	3,242	0,534
	İlkokul Mezunu	171	3,450	0,432
	Ortaokul Mezunu	75	3,354	0,466
	Lise Mezunu	51	3,514	0,401
	Yüksek Okul	12	3,455	0,493
	Fakülte Mezunu	11	3,225	0,450
	Toplam	395	3,381	0,474

Veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için varyansların homojenliğini test etmek için Levene istatistiği uygulanmış ve homojen olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi ilgili karşılaştırma istatistiklerinde parametrik teknikler kullanılmıştır. (Tablo 24-B)

Tablo 24-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Levene Testi

	Levene	sd1	sd2	p
Veli-Okul İletişimi	,393	6	388	0,883
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	1,646	6	388	0,133

Veli-okul iletişimi tutumları velilerin öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir (F=1,856, sd: 6-388, p>0.05). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları öğrenim durumunuz değişkenine göre farklılık göstermektedir. (F=4,587, sd: 6-388, p<0.05) (Tablo 24-C)

Tablo 24-C. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Veli-Okul İletişimi	Gruplar arası	1,983	6	0,331	1,856	0,087
	Gruplariçi	69,087	388	0,178		
	Toplam	71,070	394			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Gruplar arası	5,868	6	0,978	4,587	0,000
	Gruplariçi	82,729	388	0,213		
	Toplam	88,597	394			

Okur-yazar olmayan velilerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumları ($\bar{x}$ =3,082); ilkokul ($\bar{x}$ =3,450), ortaokul ($\bar{x}$ =3,354), lise ($\bar{x}$ =3,514) ve yüksek okul ($\bar{x}$ =3,455) mezunu velilerin tutumlarına göre daha az olumludur. Okur-yazar velilerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumları ($\bar{x}$ =3,242); ilkokul ($\bar{x}$ =3,450) ve lise ($\bar{x}$ =3,514) mezunu velilerin tutumlarına göre daha az olumludur. Tablo (24-D)

Tablo 24-D. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumunuz?	(J) Öğrenim Durumunuz?	Ortalamalar Farkı (I-J)	p
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Okur – Yazar Değil	Okur – Yazar	-0,160	0,137
		İlkokul Mezunu	-0,368*	0,000
		Ortaokul Mezunu	-0,272*	0,005
		Lise Mezunu	-0,432*	0,000
		Yüksek Okul	-0,373*	0,017
		Fakülte Mezunu	-0,143	0,375
	Okur – Yazar	Okur – Yazar Değil	0,160	0,137
		İlkokul Mezunu	-0,208*	0,009
		Ortaokul Mezunu	-0,112	0,210
		Lise Mezunu	-0,272*	0,005
		Yüksek Okul	-0,213	0,159
		Fakülte Mezunu	0,017	0,912

Bu farklılıklar belirli bir eğitim seviyesinde olan velilerin öğretmenle daha iyi bir iletişim kurabildikleri, öte yandan okur-yazar olmayanların da okuldan ve öğretmenden çekindikleri için böyle bir iletişim kurmaktan uzak durdukları için olabilir.

Evlerinde çalışan kişi sayısı değişkenine göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için betimsel istatistikler Tablo 25-A'da gösterilmiştir.

Tablo 25-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Evde Çalışan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler

		n	$\bar{x}$	ss
Veli-Okul İletişimi	Anne-Baba	63	2,921	0,396
	Baba	275	2,913	0,424
	Anne	19	2,884	0,409
	Anne- Baba- Çocuklar	25	2,772	0,483
	Çalışan yok	13	2,785	0,488
	Toplam	395	2,900	0,425
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Anne-Baba	63	3,493	0,431
	Baba	275	3,393	0,448
	Anne	19	3,256	0,640
	Anne- Baba- Çocuklar	25	3,136	0,537
	Çalışan yok	13	3,225	0,638
	Toplam	395	3,381	0,474

Veli-okul iletişimi tutumları evde çalışan kişi sayısı değişkenine göre farklılık göstermemektedir (F=0,916, sd: 4-390, p>0.05). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları evde çalışan kişi sayısı değişkenine göre farklılık göstermektedir. (F=3,360, sd: 4-390, p<0.05) (Tablo 25-B)

Tablo 25-B. Evinizde Çalışan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Veli-Okul İletişimi	Gruplar arası	,661	4	0,165	0,916	0,455
	Gruplariçi	70,409	390	0,181		
	Toplam	71,070	394			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Gruplar arası	2,951	4	0,738	3,360	0,010
	Gruplariçi	85,646	390	0,220		
	Toplam	88,597	394			

Evlerinde sadece babanın çalıştığı aileler ($\bar{x}$ =3,493) ile hem annenin hem de babanın birlikte çalıştığı ailelerin ($\bar{x}$ =3,393) sınıfiçi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumları, anne-baba ve çocuğun üçününde birlikte çalıştığı ailelere ($\bar{x}$ =3,136) göre daha göre daha olumludur. Tablo (25-C)

Tablo 25-C. Evde Çalışan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları

	(I) Evde çalışan kişi sayısı?	(J) Evde çalışan kişi sayısı?	Ortalamalar Farkı (I-J)	P
Bağımlı Değişken	Anne- Baba- Çocuklar	Anne-Baba	-0,357*	0,001
		Baba	-0,257*	0,009
		Anne	-0,120	0,399
		Çalışan yok	-0,089	0,581

Bu farklılıkların nedeni olarak çocuğun da çalışmak zorunda kaldığı ailelerin sosyo-ekonomik yönden düşük bir yaşantıya sahip oldukları ve ek gelir elde etmek için daha çok çalışmak zorunda kaldıklarından çocuklarını da çalıştırdıkları ve çocuklarının okulla ilgili işlerine ve öğretmenlerine hem yeteri kadar vakit ayıramadıkları hem de bu tip ailelerin okuldan ve öğretmenden çekindikleri düşünülebilir.

Velilerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkenine göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için betimsel istatistikler Tablo 26-A'da gösterilmiştir.

Tablo 26-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler

		n	$\bar{x}$	ss
Veli-Okul İletişimi	Bir	35	2,991	0,400
	İki	143	2,980	0,388
	Üç	95	2,911	0,413
	Dört ve daha fazla	122	2,770	0,454
	Toplam	395	2,900	0,425
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Bir	35	3,400	0,449
	İki	143	3,481	0,451
	Üç	95	3,414	0,429
	Dört ve daha fazla	122	3,232	0,509
	Toplam	395	3,381	0,474

Veli-okul ve veli-öğretmen İletişimi için varyansların homojenliğini test etmek için Levene istatistiği uygulanmış ve homojen olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi ilgili karşılaştırma istatistiklerinde parametrik teknikler kullanılmıştır. (Tablo 26-B)

Tablo 26-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Levene Testi

	Levene	sd1	sd2	P
Veli-Okul İletişimi	,529	3	391	0,663
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	2,008	3	391	0,112

Veli-okul iletişimi tutumları (F=6,294, sd: 3-391, p<0.05) ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları (f=6,568, sd: 3-391, p<0.05) velilerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkenine göre farklılık göstermektedir. (Tablo 26-C)

Tablo 26-C. Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Veli-Okul İletişimi	Gruplar arası	3,274	3	1,091	6,294	0,000
	Gruplariçi	67,796	391	0,173		
	Toplam	71,070	394			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Gruplar arası	4,250	3	1,417	6,568	0,000
	Gruplariçi	84,346	391	0,216		
	Toplam	88,597	394			

Bir çocuğu ($\bar{x}$=2,991), iki çocuğu ($\bar{x}$=2,980) ve üç çocuğu ($\bar{x}$=2,991) olan velilerin veli - okul iletişimi tutumları dört ve daha fazla çocuğu olan velilerin ($\bar{x}$=2,770) tutumlarına göre daha olumludur. İki çocuğu ($\bar{x}$=3,481) ve üç çocuğu ($\bar{x}$=3,414) olan velilerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını

önlemede veli – öğretmen iletişimi tutumları, dört ve daha fazla çocuğu olan velilerin tutumlarına ($\bar{x}$ =3,232) göre daha göre daha olumludur. Tablo (26-D)

Tablo 26-D. Velilerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Kaç çocuğunuz var?	(J) Kaç çocuğunuz var?	Ortalamalar Farkı (I-J)	P
Veli-Okul İletişimi	Bir	İki	0,011	0,889
		Üç	0,081	0,326
		Dört ve daha fazla	,2209*	0,006
	İki	Bir	-0,011	0,889
		Üç	0,070	0,206
		Dört ve daha fazla	,2099*	0,000
	Üç	Bir	-0,081	0,326
		İki	-0,070	0,206
		Dört ve daha fazla	,1400*	0,014
	Dört ve daha fazla	Bir	-,2209*	0,006
		İki	-,2099*	0,000
		Üç	-,1400*	0,014
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Bir	İki	-0,082	0,352
		Üç	-0,014	0,880
		Dört ve daha fazla	0,167	0,061
	İki	Bir	0,082	0,352
		Üç	0,068	0,271
		Dört ve daha fazla	0,249*	0,000
	Üç	Bir	0,014	0,880
		İki	-0,068	0,271
		Dört ve daha fazla	0,181*	0,005
	Dört ve daha fazla	Bir	-0,167	0,061
		İki	-0,249*	0,000
		Üç	-0,181*	0,005

Bu farklılıkların nedeni olarak velilerin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça -ve özellikle dört çocuktan sonra- herbirine yeteri kadar vakit ayıramadığı ve bu nedenle onların okulları ile de yeteri kadar iletişim kuramadığı düşünülebilir.

Velilerin yaşları değişkenine göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için betimsel istatistikler Tablo 27-A'da gösterilmiştir.

Tablo 27-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Yaş Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler

		n	$\bar{x}$	Ss
Veli-Okul İletişimi	30 ve altı	85	2,955	0,448
	31- 35	144	2,920	0,414
	36-40	99	2,898	0,439
	41 ve üzeri	67	2,788	0,381
	Toplam	395	2,900	0,425
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	30 ve altı	85	3,427	0,440
	31- 35	144	3,424	0,439
	36-40	99	3,392	0,487
	41 ve üzeri	67	3,215	0,540
	Toplam	395	3,381	0,474

Veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için varyansların homojenliğini test etmek için Levene istatistiği uygulanmış ve homojen olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi ilgili karşılaştırma istatistiklerinde parametrik teknikler kullanılmıştır. (Tablo 27-B)

Tablo 27-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Yaş Değişkenine Göre Levene Testi

	Levene	sd1	sd2	P
Veli-Okul İletişimi	,406	3	391	0,748
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	1,675	3	391	0,172

Veli-okul iletişimi tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermemektedir (F=2,159, sd: 3-391, p>0.05). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir (F=3,476, sd: 3-391, p<0.05) (Tablo 27-C)

Tablo 27-C. Yaş Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Veli-Okul İletişimi	Gruplar arası	1,158	3	0,386	2,159	0,092
	Gruplariçi	69,912	391	0,179		
	Toplam	71,070	394			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Gruplar arası	2,302	3	0,767	3,476	0,016
	Gruplariçi	86,295	391	0,221		
	Toplam	88,597	394			

30 ve altı yaşlardaki veliler ($\bar{x}$ =3,427), 31-35 yaşlardaki veliler ($\bar{x}$ =3,424) ve 36-40 yaş aralıklarındaki velilerde ($\bar{x}$ =3,392) sınıfiçi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları, 41 ve üzeri yaşlardaki velilerin tutumlarına ($\bar{x}$ =3,215) göre daha göre daha olumludur. Tablo (27-D)

Tablo 27-D. Yaş Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin LSD Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Kaç yaşındasınız?	(J) Kaç yaşındasınız?	Ortalamalar Farkı (I-J)	P
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	30 ve altı	31- 35	0,003	0,964
		36-40	0,035	0,617
		41 ve üzeri	0,212*	0,006
	31- 35	30 ve altı	-0,003	0,964
		36-40	0,032	0,604
		41 ve üzeri	0,209*	0,003
	36-40	30 ve altı	-0,035	0,617
		31- 35	-0,032	0,604
		41 ve üzeri	0,177*	0,018
	41 ve üzeri	30 ve altı	-0,212*	0,006
		31- 35	-0,209*	0,003
		36-40	-0,177*	0,018

Bu farklılık gelişen teknolojiyle birlikte genç anne ve babaların çocuklarının eğitimi konusunda daha bilinçli olması, ayrıca genç yaşlardaki anne ve babaların okul geçmişinin daha yakın olması, okulu ve okul düzenini daha iyi bilmeleri ve öğretmenle daha rahat iletişim kurmaları; ancak belirli bir yaşın üzerinde olan velilerin okula gelmekten çekinmesi ve dolayısıyla öğretmenle iletişim kurmaktan uzak durmasından kaynaklanıyor olabilir.

Veli-okul iletişimi tutumları (t=0,723, sd: 393, p>0.05) ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları (t=1,561, sd: 393, p>0.05) çocuğun öğretmeninin cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 28)

Tablo 28. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Çocuğunuzun Öğretmeninin Cinsiyeti Değişkenine Göre t-testi

	Çocuğunuzun öğretmeninin cinsiyeti ?	n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Veli-Okul İletişimi	Kadın	204	2,915	0,430	0,723	393,000	0,470
	Erkek	191	2,884	0,419			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Kadın	204	3,417	0,471	1,561	393,000	0,119
	Erkek	191	3,342	0,476			

Velinin mesleği değişkenine göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için betimsel istatistikler Tablo 29-A'da gösterilmiştir.

Tablo 29-A. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Meslek Değişkenine Göre Betimsel İstatistikler

		n	$\overline{X}$	Ss
Veli-Okul İletişimi	İşsiz	87	2,902	0,417
	İşçi	108	2,876	0,421
	Serbest Meslek	70	2,899	0,474
	Ticaret	13	2,815	0,393
	Memur	15	2,927	0,390
	Emekli	7	2,671	0,390
	Ev Hanımı	95	2,949	0,412
	Toplam	395	2,900	0,425
Sınıfiçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	İşsiz	87	3,280	0,505
	İşçi	108	3,358	0,489
	Serbest Meslek	70	3,441	0,465
	Ticaret	13	3,390	0,372
	Memur	15	3,389	0,521
	Emekli	7	3,320	0,294
	Ev Hanımı	95	3,457	0,443
	Toplam	395	3,381	0,474

Veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi için varyansların homojenliğini test etmek için levene istatistiği uygulanmış ve homojen olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre veli-okul ve veli-öğretmen iletişimi ilgili karşılaştırma istatistiklerinde parametrik teknikler kullanılmıştır. (Tablo 29-B)

Tablo 29-B. Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Meslek Değişkenine Göre Levene testi

	Levene	sd1	sd2	P
Veli-Okul İletişimi	,183	6	388	0,982
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	1,747	6	388	0,109

Veli-okul iletişimi tutumları (F=0,704, sd: 6-388, p>0.05) ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları (F=1,309, sd: 6-388, p>0.05) meslek değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 29-C)

Tablo 29-C. Meslek Değişkenine Göre Veli-Okul ve Veli-Öğretmen İletişimi İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Veli-Okul İletişimi	Gruplar arası	,765	6	0,128	0,704	0,647
	Gruplariçi	70,305	388	0,181		
	Toplam	71,070	394			
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Veli – Öğretmen İletişimi	Gruplar arası	1,758	6	0,293	1,309	0,252
	Gruplariçi	86,839	388	0,224		
	Toplam	88,597	394			

5.5. Nitel Araştırma Bulguları

Araştırma kapsamında ilk olarak ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerine ve okul yöneticilerine en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğu sorulmuştur. Bu konudaki görüşler "En Çok Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlar" teması altında on iki alt temada gruplandırılmıştır. Bu temalar Tablo 30' da yer almaktadır.

Tablo 30. İlkokul Öğretmenlerinin ve İlkokul Yöneticilerinin En Çok Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Tema	Alt Temalar	f	%
En Çok Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlar	küfür etme	8	18,2%
	kavga etme	7	15,9%
	temizlik kurallarına uymama	6	13,7%
	derste konu dışındaki şeylerle ilgili konuşma	4	9,1%
	Saygısızlık	4	9,1%
	yalan söyleme	3	6,8%
	geç kalma	3	6,8%
	kılık kıyafetteki uygunsuzluk	3	6,8%
	madde kullanımı	2	4,5%
	Tükürme	2	4,5%
	başkalarının eşyalarını izinsiz kullanma	1	2,3%
	okulun malına zarar verme	1	2,3%

Öğretmenler ve yöneticiler öğrencilerin birbirlerine karşı çok sık küfür ettiklerini belirtmişlerdir. Küfür etmeyle ilgili olarak 4 erkek, 2 kadın öğretmen ve 1 erkek, 1 kadın yönetici görüşlerini belirtmiştir.

- *… Öğrencilerin birbirleriyle konuşurken kurdukları cümlelerin içerisinde çoğunlukla küfür var (ÖĞR 1, E).*
- *… Bazen koridorda istemeden küfürlü konuşmalarını duyuyorum ve hayretler içinde kalıyorum. Müdahale edip etmemekte kararsız kalıyorum (ÖĞR 4, K).*
- *… Öğretmen arakadaşlar küfür eden çocuğu idareye getiriyor, bakıyoruz 8-9 yaşında daha, nereden öğrendi bu küfürleri bu yaştaki çocuk diye düşünmeden edemiyorum ve bir daha bu davranışı yapmaması için uyarıyorum (YÖN 2, E).*
- *… Küfür çok yaygın, özellikle erkek öğrenciler çok küfür ediyor (ÖĞR 3, E).*

- *… Mahallelerinin sosyo-ekonomik özelliklerine göre özellikle alt gruptan gelen öğrenciler küfür etmeyi normal bir davranışmış gibi görüyorlar çünkü bu çocuklar mahallelerindeki sosyal çevrelerinde bu gibi davranışlarla çok sık karşılaşıyorlar ve bunu normal buluyorlar (YÖN 1, K).*
- *… Benim en çok karşılaştığım istenmeyen davranışlardan birisi küfür. Birbirleriyle konuşurken özellikle erkek öğrenciler sürekli küfür ediyor (ÖĞR 11, E).*
- *… Çocuklar çok sık küfür ediyor, her ne kadar onları uyarsamda çevrelerindeki kişilerden –sanırım- böyle görüyorlar (ÖĞR 6, E).*
- *… Küfürle ilgili şikayetleri duymaktan bıktım, bazen ailelerine durumu bildiriyorum ama yinede etkili olmuyor (ÖĞR 12, K).*

Yöneticiler ve öğretmenler, öğrencilerin çok sık küfür ettiğini bu durumun özellikle erkek öğrencilerde yaygın olduğunu ve okul dışındaki sosyal çevrelerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Öğretmenler ve yöneticiler öğrencilerin birbirleriyle kavga ettiklerini ve en ufak bir anlaşmazlıkta kavgaya başvurarak çözüm aradıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili olarak 1 erkek, 3 kadın öğretmen ve 3 erkek yönetici görüşlerini belirtmiştir.

- *… Çocuklar özellikle teneffüste birbirleriyle çok kavga ediyorlar, zaman zaman gözlerime inanamıyorum, sanki düşmanıymışçasına hiç acımadan arkadaşına vurabiliyorlar (YÖN 6, E).*
- *… Ders zili çalıp sınıfa girdiğimde çoğu zaman kavga yapmış birkaç öğrencinin şikayetini dinliyorum. Bazen bu durum birbirlerini incitecek ve yaralanmasına sebep olabilecek durumlara ulaşmış oluyor (ÖĞR 10, K).*
- *… Okul bahçesinde futbol oynarken bile en ufak bir anlaşmazlıkta kavga yapabiliyorlar sebebini sorduğumda ya bana küfür etti ya da vurdu diyor çocuk. Yani olumsuzluklar zinciri birbirini izliyor anlayacağınız (YÖN 3, E).*
- *… Şimdi ki çocuklarda şiddet eğilimi sanki biraz daha fazla, eskiden bu kadar yoktu. Herhalde medyada şiddet içerikli filmlerin ve sosyal çevreninde etkisi var bu konuda (ÖĞR 9, K).*

- *… Özellikle kantin sırasında büyük öğrenciler küçük çocukların önüne geçmek istiyor ve çoğu zaman onları dövüyorlar. Küçük çocuklar hakkını aramak için öğretmene ya da idareye geldiğinde büyük çocuklar onları okul çıkışında da dövmekle tehdit ediyormuş. Biz her ne kadar okul içerisinde onları korumaya çalışsakta dışarıda yine istediklerini yapabiliyorlar. Bu nedenle çok küçük yaşta küçüklerine sevgi duymayı aşılamalıyız (YÖN 4, E).*
- *... Yaşadıkları anlaşmazlıkları hemen kavga ederek ilkel bir şekilde çözmeye çalışıyorlar (ÖĞR 2, E).*
- *… Kavga sınıfta karşılaştığım istenmeyen davranışlardan birisi, şiddete başvurmayı çocuklar tek çözüm yolu sanıyor (ÖĞR 8, K).*

Öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilerin karşılaştıkları en ufak sorunları dahi kavga ederek çözmeye çalıştıklarını ve şiddetin çok sık karşılaşılan istenmeyen davranış olduğunu belirtmişlerdir.

1 erkek, 3 kadın öğretmen ve 2 erkek yönetici öğrencilerin temizlik kurallarına uygun davranmadığını, yerlere çöp attıklarını ve aynı zamanda kişisel temizliklerine de özen göstermediklerini bildirmişlerdir. Bu konudaki öğretmen görüşleri şunlardır:

- *… Öğrenciler teneffüste bahçede okul kıyafetleri ile top oynuyor, yerlerde sürünüyor ve kıyafetlerini kirletiyor, dahası ter içinde derse giriyor. Her zaman uyarıyorum, eve gittiğinde ailesi görmüyor mu acaba halini diye düşünüyorum (ÖĞR 12, K).*
- *… Özellikle kışın yağmurlu çamurlu günlerde bahçeye çıkıp üstlerini kirletiyorlar ve sınıfa giriyorlar. Bu halde ders yapmaya çalışıyorlar ne kadar verimli olabilir bu durumda ki bir öğrenci (ÖĞR 1, K)*
- *…Saçları uzamış ya da taranmamış, tırnakları kesilmemiş öğrencilerle karşılaşıyoruz, onlara durumu izah etmeye çalışıyoruz ama bu çocukları aileleri görmüyor mu, nasıl bu şekilde okula gönderebiliyorlar anlamıyorum (YÖN 2, E).*

- *… Temizlik konusu en çok dikkat ettiğim noktalardan birisi, çocuklar bırakın diş fırçalamayı ellerini sabunla yıkama davranışını bile daha kazanamamış. Sınıfa sıvı sabun aldım ve her beslenme saatinden önce ve sonra ellerini sabunla yıkattırıyorum. Böylece bu davranışı kazanmalarını istiyorum (ÖĞR 4, K).*
- *… Bir gün yolda öğrencimin birini, yediği dondurmanın kağıdını yere atarken gördüm. Ertesi gün sınıfta temizlik konusunu anlatmaya başladım ve içlerinden birini dün tarif ettiğim bir yerde gördüğümü ve yere dondurma kağıdını attığını söyledim. O öğrenci gülerek o kişinin kendisi olduğunu söyledi. Neden çöpü yere attığını sorduğumda ise köylerinde hep öyle yaptıklarını ve çöpün kendiliğinden kaybolduğundan ilginç bir şekilde bahsetti. Daha sonra ona durumu anlattım ve çöplerimizi çöp kutusuna atmamız gerektiğine inandırdım (ÖĞR 11, E).*
- *… Öğrencilerin okul bahçesine çöplerini atmaları ve pet şişeleri top gibi kullanarak oyun oynamaları en çok karşılaştığım istenmeyen davranışlarından birisi (YÖN 13, E).*

Öğretmenler ve yöneticiler bir çok öğrencinin temizlik alışkanlığı kazanmadığını, yerlere çöp attığını ve sınıfını, okul bahçesini, elbiselerini kirlettiğini, kişsel bakımına gerekli özeni göstermediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bunun aileden ve sosyal çevreden kaynaklandığını da belirtmişlerdir.

Görüşlerini belirten 2 erkek ve 2 kadın öğretmen öğrencilerin derslerde konu dışında kendi aralarında konuşmalarının çok fazla olduğunu ve bu durumun dersin akışını engelleyen büyük bir sorun olduğunu bildirmişlerdir.

- *… Özellikle sınıf seviyesi arttıkça öğrenciler derste başka şeylerle ilgilenip konuşmaya başlıyorlar ve bu hem benim hem de diğer öğrencilerin dikkatini dağıtıyor (ÖĞR 3, E).*
- *… Öğrencilerin ders esnasında başka şeyler hakkında konuşması karşılaştığım istenmeyen davranışlardan birisi. Her ne kadar derste onları aktif tutmaya çalışsamda zaman zaman bazı öğrenciler kendi aralarında konuşuyor (ÖĞR 12, K).*

- *… Ders esnasında söz hakkı almadan konuşmaları dersin akışını bozmakta. Bu konuda sürekli uyarı yapmak zorunda kalıyorum (ÖĞR 5, E).*
- *… Öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları beni çok rahatsız ediyor. Özellikle tahtaya bir şeyler yazmak için sınıfa arkamı döndüğümde fısıltılar hemen başlıyor ve uyarmazsam giderek artıyor (ÖĞR 4, K).*

Öğretmenler öğrencilerin derste konu dışında kendi aralarında konuşmalarının rahatsızlık verici istenmeyen bir davranış olduğunu bildirmişlerdir.

Öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilerin öğretmenlerine ve birbirlerine saygısızlık yaptıklarını, zaman zaman özrü ile ilgili olarak arkadaşlarına lakap takarak onları kırdıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda 1 erkek, 1 kadın öğretmen ve 2 erkek yöneticinin görüşleri şunlardır:

- *… Öğrenciler öğretmenlerine karşı çok saygısız davranıyor. Özellikle üst sınıflarda bu durum ciddi bir hal alıyor (YÖN 4, E).*
- *… Bazen özürlü bir arkadaşına özrüyle ilgili olarak lakap takıyorlar. Ayağından rahatsızlığı olan bir öğrencim vardı, bir gün ağlayarak yanıma geldi ve ona bazı arkadaşlarının topal dediğini söyledi. Çok üzüldüm ve o çocukları bir kenara çekerek böyle yapmamaları ve arkadaşlarından özür dilemeleri konusunda uyardım (ÖĞR 8, E).*
- *… Bazı öğrenciler bizlere ve öğretmenlerine karşı saygısız davranıyor. Konuşurken ve karşımızda dururken sanki arkadaşıyla konuşuyormuş gibi davranıyor (YÖN 2, E).*
- *… 28 yıllık öğretmenim eskiden öğrenciler öğretmenlerine karşı daha saygılıydı, hele bizim öğrenciliğimizde öğretmeni yolda görünce oyunu bırakır hazırola geçerdik. Şimdi çocuk bahçede top oynarken bize çarpıyor, dönüp bakmıyor bile (ÖĞR 10, K).*

Yönetici ve öğretmenler öğrencilerin birbirlerine ve öğretmenlerine saygısız davrandıkları, bu davranışın üst sınıflarda daha ciddi bir sorun olduğu ve günümüzde geçmişe oranla daha fazla olduğu belirtmişlerdir.

Görüş bildiren 1 erkek, 2 kadın öğretmen öğrencilerin zaman zaman yalan söylediğini bildirmiş olup bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Görüş bildiren bayan öğretmenlerden ikisi öğrencilerin öğretmenin gözüne girebilmek için yalan söylediğini bildirmiştir.

- *… Çevreci bir birinci sınıf olarak atık pil toplama kampanyası başlattığımız ve en az üç pil getirene bir artı verdiğimiz bir dönemdeydik. O gün 40-50 pil getiren bir öğrencim bu pilleri arkadaşlarına üçer üçer dağıtmış. Sınıfa girdiğimde masamın önünde uzun bir kuyruk gördüm. Hepsinin elinde üçer pil vardı. Sırayla herbirine artısını verdim. Öylesine inandırıcı yalanlarla beni ikna ediyorlardı ki asla şüphe etmiyordum. Yalan hikayelerle beni kandıranların yanı sıra, dürüst olup pillere elini sürmeyenlerde vardı. Ikinci ders bunlardan biri dayanamadı ve bana oynanan oyunu anlattı, şok olmuştum (ÖĞR 7, K).*
- *… Ödev kontrolü yaptığım bir gün öğrencim defterini evde unuttuğunu söyledi. O an cep telefonumdan annesini defteri getirmesi için arayacağımı söylüyorum ve telefonumu elime alır almaz öğrenci ağlayarak yalan söylediğini defterin yanında olduğunu ancak ödevini yapmadığını söylüyor (ÖĞR 10, K).*
- *Görüş bildiren erkek öğretmenlerden birisi öğrencilerin öğretmenlerden ve idarecilerden korktuğu için yalan söylediğini bildirmiştir.*
- *… Öğrenciler zaman zaman öğretmenlerinden ve idareden korktukları içinde yalan söylemektedir. Örneğin maddi durumu iyi olmayan bir öğrenci öğretmeni tarafından istenilen bir ders materyalini o gün için alamayınca unuttum diyebilmektedir (ÖĞR 7, E).*

Öğretmenler istenmeyen bir davranış olan yalanı, öğrencilerin bazen çok farklı nedenlerle söylediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin okula geç kalmaları konusuyla ilgili olarak 1 erkek, 1 kadın öğretmen ve 1 erkek yönetici görüşlerini bildirmiştir.

- *… Özellikle sabahçı öğrencilerin büyük bir kısmı ilk derse geç kalıyor. Öğretmen arkadaşlar geç kaldı kağıdı almak için hele bir de idareye yolladıklarında kapımızın önünde kuyruk oluşuyor. Ne yaptıysak buna kesin bir çözüm bulamadık, aileye bu konuda büyük iş düşüyor (YÖN 6, E).*
- *… Derse başladıktan 10-15 dakika sonra hatta ikinci ders gelen öğrenciler var. Sınıf tam derse motive olmuşken kapının zaman zaman çalınıp içeriye öğrencilerin girmesi herkesin dikkatini dağıtıyor, bu benim hiç istemediğim bir durum (ÖĞR 9, K).*
- *… Öğrencilerin geç kalmaları en çok karşılaştığım istenmeyen davranışlarından birisi. Ne kadar uyarsam da bazı öğrenciler hep geç kalıyor, sanıyorum bu durum ailenin ilgsizliğinden kaynaklanıyor (ÖĞR 11, E).*

Öğretmenler ve yöneticiler okula ve derse geç kalmayı istenmeyen bir davranış olarak belirtmişler ve bunun en önemli nedenleri arasında ailenin ilgisizliğini ile okulların sabah çok erken saatte eğitime başlamasını göstermişleridir.

Madde kullanımı ile ilgili olarak 1 kadın öğretmen ve 1 erkek yönetici görüşlerini bildirmiştir.

- *… Bazı öğrencilerin sigara içtiğini duydum, her ne kadar benim sınıfımdan olmasada bu yaşta ki çocukların bunu yapması gerçekten çok kötü (ÖĞR 10, K).*
- *… Okulun bulunduğu çevrede madde kullanan kişilere gündüz bile yolda rastlamak mümkün. Okulda yaptığımız aramalarda da bazı öğrencilerde sigara bulduk. Onlara bunun ne kadar yanlış olduğunu anlatarak uyarıyoruz, önemli olan onları kazanmak, ceza vererek korkutmakla pek bir şey elde edemiyoruz. Çünkü okul dışında yine bu davranışı yapabilirler (YÖN 12, E).*

Öğretmenlere ve yöneticilere göre madde kullanımına öğrencilerde az da olsa rastlanmaktadır. Bunda sosyal çevrenin de etkisi olduğunu bildiren eğitimciler, cezadan çok öğrenciyi bilgilendirerek vazgeçirmenin daha etkili olcağını ifade etmişlerdir.

2 erkek ve 1 kadın yönetici birçok öğrencinin kıyafet kurallarına uygun davranmadığını belirtmişlerdir. Bu konudaki yönetici görüşleri şunlarıdır:

- *… Öğrenciler okul gömlekleri dışına çıkarıyor ve çok dağınık bir görüntü sergiliyorlar. Her zaman uyarıyorum bazen odama bile bu şekilde geldikleri oluyor (YÖN 1, K).*
- *… Öğrenciler okula rengarenk farklı türde spor ayakkabı ile geliyorlar ve birbirlerinden görerek bu durum yaygınlaşıyor bu beni çok rahatsız ediyor (YÖN 3, E).*
- *… Öğrencilerin özellikle de kışın okul hırkalarının yerine farklı farklı hırkalar giyerek okula gelmeleri ve böylece kurallara aykırı davranmaları beni çok rahatsız ediyor. Bunu, onlara her gördüğümde söylüyorum (YÖN 5, E).*

Yöneticiler, bazı öğrencilerin okulun belirlenen kıyafetlerinin dışında kıyafet giyerek okula geldiğini ve öğrenciler arasında birbirlerinden de görerek böyle davranışların arttığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin tükürmeleri konusunda sadece 2 erkek öğretmen görüş bildirmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşleri şunlardır:

- *… Öğrencilerin birbirlerine tükürmeleri beni en çok rahatsız eden davranışlarından birisi. Bu konuda sadece kendi öğrencilerimi değil bu davranışı yaparken gördüğüm tüm öğrencileri çok ciddi bir şekilde uyarıyorum (ÖĞR 1, E).*
- *… Koridorlarda, sınıfta ve bahçede yerlere tüküren öğrenciler var. Onlardan görerek bu davranışı diğerleri öğrencilerde yapıyor (ÖĞR 13, E).*

Sadece öğretmenlerin görüş bildirdiği tükürme davranışına öğrenciler arasında rastlanmaktadır ve bu davranış öğrencilerin birbirlerini örnek almasıyla diğerleri tarafındanda sergilenebilmektedir.

Görüş bildiren 1 kadın yönetici bazı öğrencilerin arkadaşlarına ait eşyaları izinsiz kullandıklarını bildirmiştir. Bu konudaki yönetici görüşü şudur:

- *… Bazı öğrenciler arkadaşlarından izin almadan onların kalemini, silgisini ya da başka eşyalarını kullanabilmekte. Her ne kadar bu duruma hırsızlık*

demesemde öğrencilerde başkalarına ait eşyaları izin alarak kullanma bilincini yerleştirmeliyiz (YÖN 1, K).

Yönetici görüşüne göre öğrenciler başkalarına ait eşyaları izin almadan kullanabilmektidir. Bunu önlemek için öğretmenlerin öğrencilerine izin almadan başkalarının eşyalarını kullanmamaları gerektiğini öğretmeleri gerekmektedir.

1 erkek yönetici, öğrencilerin okulun mallarına zarar verdiğini, bahçe duvarlarını karaladıklarını, lavabolara zarar verdiklerini bildirmiştir.

- *… Bazı öğrenciler okuldaki eşyalara zarar veriyor. Tuvaletlerdeki muslukları koparıyorlar, okulun duvarlarını gece karalıyorlar, kapı kollarını koparıyorlar v.s. Bu çocuklara bu okulun onlara ait olduğunu hissettirmeliyiz, yoksa zorla birşeyler yaptıramayız (YÖN 3, E).*

Yönetici görüşüne göre bazı öğrenciler okulun mallarına zarar vermektedir. Bunu önlemek için onlara okulun gerçek sahiplerinin kendileri olduğu, onu korumaları gerektiği bilinci kazandırılmalıdır.

Öğretmenlerin ve yöneticilerin okullarında en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları Tablo 31'de karşılaştırılmaktadır.

Tablo 31. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin En Çok Karşılaştığı İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Karşılaştırılması

Öğretmen Görüşleri	Yönetici Görüşleri
Küfür etmek	Kavga etmek
Kavga etmek	Kılık kıyafetteki uygunsuzluk
Temizlik kurallarına uymamak	Temizlik kurallarına uymamak
Derste konu dışındaki şeylerle ilgili konuşmak	Saygısızlık
Yalan söylemek	Küfür etmek
Geç kalmak	Geç kalmak
Saygısızlık	Başkasının eşyalarını izinsiz kullanmak
Tükürmek	Madde kullanımı
Madde kullanımı	Okul eşyalarına zarar vermek

Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre küfür etme öğretmenlerin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışı iken kavga etme ve kılık kıyafetteki uygunsuzluk yöneticilerin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarıdır. Küfür etme, kavga etme, temizlik kurallarına uymama, geç kalma, saygısızlık ve madde kullanımı hem öğretmenler hem de yöneticiler tarafından karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları olarak belirlenmiştir. Derste konu dışındaki şeylerle ilgi konuşmak, yalan söylemek ve tükürmek

sadece öğretmenler tarafından en çok karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları olarak belirtilirken; kılık kıyafetteki uygunsuzluk, başkalarının eşyalarını izinsiz kullanmak ve okul eşyalarına zarar vermek ise sadece yöneticiler tarafından en çok karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları olarak ifade edilmiştir.

Araştırmada ilkokullarda çalışan öğretmenlere ve yöneticilere istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki öğretmen ve yönetici görüşleri "İstenmeyen Davranışların Nedenleri" teması altında dokuz alt temada gruplandırılmıştır. Bu temalar Tablo 32'de yer almaktadır.

Tablo 32. İlkokul Öğretmenlerine ve İlkokul Yöneticilerine Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri

Tema	Alt Temalar	f	%
İstenmeyen Davranışların Nedenleri	Aile	9	33,3%
	Arkadaş çevresi	4	14,9%
	Sosyal ve kültürel etkinliklerin eksikliği	3	11,1%
	Karakter	2	7,4%
	Kültür farklılığı	2	7,4%
	Özenme	2	7,4%
	Kendini yeterince ifade edememe	2	7,4%
	Zihinsel nedenler	2	7,4%
	Öğrencinin okula ilgisizliği	1	3,7%

Görüş bildiren 4 erkek, 3 kadın öğretmen ile 2 erkek yönetici öğrencilerin sergiledikleri istenmeyen davranışların nedeni olarak ailelerini göstermişlerdi. Bu konudaki yönetici ve öğretmen görüşleri şunlardır:

- *… Bazı aileler çocukları ile neredeyse hiç ilgilenmiyor, çocuklar okula sadece gelip gidiyor. Veli toplantılarına aileleri katılmıyor bile. Genelde problem çıkaran öğrenciler bu tip ailelerin çocukları (ÖĞR 4, K).*
- *... Ana-babası belli bir eğitim seviyesinde olan çocuklar diğerlerine göre daha iyi. Böyle veliler daha okul öncesinden çocuklarını diğerlerine göre daha iyi eğitiyor (YÖN 4, E).*
- *… Çocuk herşeyi ilk önce aile içerisinde görüyor ve öğreniyor. Eğer ailede şiddet varsa çocuk okulda arkadaşlarına da şiddet uygulama eğiliminde oluyor ve sorunlarını bu şekilde çözme arayışı içine giriyor (ÖĞR 5, E).*

- *… Çocuk okul dışındaki zamanının tamamına yakınını ailesinin yanında geçiriyor, bu nedenle ailenin vereceği terbiye ve eğitim de çok önemli. Eğer aile çocuğa değer vermezse ve onunla ilgilenmezse doğal olarak çocukta istenmeyen davranışlar yapabilir (ÖĞR 12, K).*
- *… Aile çocuğun içinde bulunduğu ilk sosyal yapı, çocuk orada ne görürse ve kendisine nasıl davranılırsa çevresindekilere de o şekilde davranıyor. İstenmeyen davranışlar sergileyen çocukların büyük bir kısmı aile içerisinde ya şiddet gören ya da ilgilenilmeyen çocuklar (ÖĞR 2, E).*
- *… Çocuk sayısı çok fazla olan ve sosyo-ekonomik durumu düşük olan aileler genelde çocuklarına daha az zaman ayırıyor (ÖĞR 7, K).*
- *… Öğrencilerin sergilediği bazı olumsuz davranışları aileleri ile paylaşmak istiyorum ve onları okula davet ediyorum ancak veli okula gelmiyor. Telefon ediyorum siz onu korkutun bir daha yapmasın diyor. İşte çocuğun bu duruma gelmesinde asıl sorumlu çocuğu ile ilgilenmeyen bu ana-babadır (ÖĞR 8, E).*
- *… Aileler çocuklarının yanlış davranışlarının sonuçlarını onlara açıklamıyor, gerekli değeri verip onlarla karşılıklı konuşmuyor. Böylece sorunların köküne inilemiyor, sonucunda da kısa süreli yüzeysel çözümlere başvuruluyor (YÖN 6, E).*
- *… Aileler çocuklarını çok fazla şımartıyor, çocuk okulda öğretmeninden ve arkadaşlarından da aynı ilgiyi ve ayrıcalığı bekliyor. Bunu göremeyince de farklı istenmeyen davranışlar sergileyerek ön plana çıkmaya çalışıyor (ÖĞR 3, E).*

Öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşlerine göre ailelerin okula ve çocuklarının eğitimlerine karşı ilgisizliği, aile içi şiddet, kardeş sayısının çok olması ve çocuklara yeterli zamanın ayırılmaması, çocuğa yaptığı yanlış davanışların sonuçlarının açıklanmaması, çocukla onu bir birey olarak görüp karşılıklı konuşulmaması gibi nedenlerden dolayı çocuklar okulda istenmeyen davranışlar sergilemektedir.

Görüş bildiren 1 erkek, 2 kadın öğretmen ve 1 erkek yönetici öğrencilerin arkadaş çevresinden etkilenerek istenmeyen davranışlarda bulunduğunu belirtmiştir.

- *... Öğrenciler birbirlerinden çok çabuk etkilenebiliyor. Örneğin sınıfta birisi değişik bir ses çıkarıp diğerlerinin ilgisini çekince öteki öğrencilerden de bazıları hemen onun yaptığını tekrar etmeye başlıyor (ÖĞR 10, K).*
- *… Çocukların arkadaşlık kurduğu kişiler çok önemli, çünkü birbirlerinden görerek zaman zaman olumsuz davranışlar yapabilmekteler (ÖĞR 11, E).*
- *… Öğrencilerin birbirleri üzerindeki etkileri çok büyük. Birinin yaptığı yanlış davranışı ötekiler devam ettirebiliyor (ÖĞR 4, K).*
- *… Arkadaş çevresine özenerek öğrenciler istenmeyen davranışlarda bulunabiliyor. Çok yaygın bir örnek olan sigara içmek gibi (YÖN 4, E).*

Öğretmenlere ve yöneticilere göre öğrenciler arkadaş çevresinden görerek ve onlardan etkilenerek istenmeyen davranışlar sergilemektedir.

Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre öğrenciler okulda sosyal ve kültürel etkinlilerin az ya da hiç olmamasından dolayı istenmeyen davranışlar göstermektedir. Bu konuda görüş bildiren 1 kadın öğretmen ile 1 erkek, 1 kadın yöneticinin görüşleri şöyledir:

- *… Okullarda sosyal faaliyetler yapılmıyor ya da yetersiz. Tiyatro, koro ve geziler düzenlense çocuklar boş zamanlarında buralarda bir uğraş içinde olur. Böylece sorumluluk bilinçleri gelişir ve daha olumlu davranışlar sergilerler ama okulların kalabalıklığından ve imkanların yetersizliğinden bunlar yapılamıyor (ÖĞR 7, K).*
- *… Öğrenciler özellikle kentlerdeki okullarda enerjilerini boşaltacak yer bulamıyor bunu ya koridorda koşarak ya da sınıfta hoplayıp zıplayarak gidermeye çalışıyor. Bu nedenle çocukları spora ve sosyal faaliyetlere yönlendirerek hem sağlıklı ve hem de disiplinli bir yaşam sürmelerini sağlamalıyız. Ayrıca düzenlenecek gezi gibi kültürel etkinliklere olumlu davranışlar sergileyenlerin katılabileceğini söylersek istenmeyen davranışta*

bulunan öğrencilerde bu davranışlarından kendiliğinden vazgeçebilir (YÖN 2, E).

- *… Öğrencilerin ders dışı sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi ve buralarda görevler alarak sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi onlarda olumlu tutum ve davranışların gelişmesinde büyük rol oynamaktadır (YÖN 7, K).*

Öğretmenlere ve yöneticilere göre okullarda yapılacak olan sosyal ve kültürel etkinlikler öğrencilerin enerjilerini boşaltmalarında, disiplinli yaşamayı öğrenmelerinde, sorumluluk bilinçlerinin gelişmesinde ve sosyalleşmeleri konusunda son derece önemlidir.

Görüş bildiren 1 erkek öğretmen ve 1 erkek yönetici istenmeyen davranışların nedeninin öğrencilerin karakterlerinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Karakter, bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013).

- *… Bazı öğrencilere ne yaptıysam davranışları tam olarak düzelmiyor. Zaman zaman sorun benim uygulamalarımdan mı kaynaklanıyor diye başka arkadaşlarla da görüş alışverişinde bulunuyorum. Galiba bu çocukların karakteri bu şekilde diye düşünüyorum (ÖĞR 6, E).*
- *… Herkesin kendine göre bir karakteri var işte. Her öğrenci istenmeyen davranış sergileyebiliyor, ama o davranışın yanlış olduğunu söyleyince çoğu bir daha yapmıyor. Ancak bazıları sanki hiç uyarmamışsın gibi hala devam ediyor (YÖN 2, E).*

Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre öğrencilerin sergiledikleri davranışlarda onların karakteri temel belirleyici unsurlardan biridir.

Araştırmaya katılan sadece 2 erkek öğretmen kültür farklılılığı hakkında görüş bildirmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşleri şunlardır:

- *… Okulda çok farklı bölgelerden ve çok farklı kültürlerden gelen öğrenciler var. Bu farklılık öğrenciler arasında zaman zaman çatışma yaratıyor ve istenmeyen davranışların oluşmasında kaynak teşkil diyor (ÖĞR 13, E).*

- *… Özellikle köyden kente yeni taşınan ailelerin çocukları şehir kültürüne alışmakta zorlanıyor ve istenmeyen bazı davranışlarda bulunabiliyor (ÖĞR 1, E).*

Öğretmenlere göre öğrencilerin yaşadıkları yer ile kültür farklılığı içerisinde olmaları istenmeyen davranışlar göstermelerine neden olmaktadır.

Görüş bildiren 1 kadın ve 1 erkek yönetici istenmeyen davranışların nedeni olarak öğrencilerin birbirlerine özenmelerini göstermiştir.

- *… Öğrencilere okul bahçesinde pet şişelerle futbol oynamamalarını söylüyorum. Bir kaç gün sonra bakıyorum yine oynamaya başlamışlar, soruyorum niye oynuyorsun, hani ben size oynamayın demiştim diye, öğrenci "ama başkaları da oynunuyor" diye cevap veriyor (YÖN 5, E).*
- *… Öğrencileri kılık kıyafet kurallarına uygun davranmaları konusunda her zaman uyarıyorum, özellikle gömleklerinin düğmelerini iliklemeleri ve okul armalarını takmaları konusunda. Ancak bu uyarıların üstünden biraz zaman geçince kurallara uygun davranmayanları uyarmak için yanıma çağırdığımda hep başka öğrencilerinde bu şekilde olduklarını sadece kendilerinin olmadıklarını söylüyorlar (YÖN 6, E).*

Yöneticilere göre öğrencileri istenmeyen davranışları sergileme konusunda birbirlerini etkileyebilmekte ve özenerek istenmeyen bazı davranışları sergileyebilmektedirler.

1 erkek öğretmen ve 1 kadın yönetici öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilemelerinin nedenini öğrencilerin kendilerini yeterince ifade edememeleri olarak belirtmişlerdir.

- *… Bazı öğrenciler sağlıklı iletişim kuramıyor ve kendini yeterince karşısındakine anlatamıyor. Özellikle arkadaşları ile olan ilişkilerinde hemen kavga etmeye ve sorunlara bu şekilde çözüm bulmaya çalışıyorlar (YÖN 1, E).*
- *… Bazı öğrenciler sınıfta hiç kendini gösteremiyor, çalışkan olmasına rağmen derse aktif olarak katılmıyor. Bu tip çocuklar zaman zaman*

istenmeyen bazı davranışlar serileyerek dikkat çekmeye çalışıyorlar (ÖĞR 13, E).

Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre öğrenciler karşılarındaki kişilerle sağlıklı bir iletişim kuramadığında ve insanlarla ilişkileri zayıf olduğunda zaman zaman istenmeyen davranışlar segileyebilmekte ve böylece kendini göstermeye çalışmaktadır.

2 erkek öğretmen öğrencilerin bazı zihinsel nedenlerden dolayı istenmeyen davranışlar sergilediklerini belirtmiştir.

- *… Bazı öğrencilerin zihinsel gelişimi yetersiz olabiliyor ve öğrenciler bazı davranışların doğru ya da yanlış olduğunu ayırt edemiyor (ÖĞR 1, E).*
- *… Sınıfımda bir tane kaynaştırma öğrencim var. Zihinsel gelişim olarak akranlarının biraz gerisinde, ben ders anlatırken zaman zaman herkesin dikkatini dağıtacak şeyler yapabiliyor (ÖĞR 3, E).*

Zihinsel nedenleri sadece 2 öğretmen istenmeyen davranışların nedenleri arasında bildirmiştir. Öğretmenlere göre zihinsel olarak akranlarına oranlara geride olan öğrenciler istenmeyen davranışlar gösterebilmektedir.

1 kadın öğretmen öğrencilerin okula karşı ilgisinin az olmasını istenmeyen davranışların oluşmasında etkili olduğunu bildirmiştir.

- *… Okumaya hevesli ve okula ilgisi olan öğrenciler herhangi bir sorun çıkarmıyor, asıl sorun çıkaranlar okula zorla gelenler ve dersleri zayıf olanlar (ÖĞR 9, K).*

Öğretmen görüşüne göre öğrencinin okula karşı ilgisi ya da ilgisizliği istenmeyen davranışlar sergilemesinde son derece önemlidir.

Araştırmada ilkokullarda çalışan öğretmenlere ve yöneticilere istenmeyen öğrenci davranışları karşısında kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki öğretmen ve yönetici görüşleri “İstenmeyen Davranışlar Karşısında Kullanılan Yöntemler” teması altında 6 alt temada gruplandırılmıştır. Bu temalar Tablo 33’te yer almaktadır.

Tablo 33. İlkokul Öğretmenlerinin ve İlkokul Yöneticilerinin İstenmeyen Davranışlar Karşısında Kullandıkları Yöntemler

Tema	Alt Temalar	f	%
İstenmeyen Davranışlar Karşısında Kullanılan Yönetemler	Birebir görüşme	6	35,3
	Aile ile görüşme	4	23,5
	Rehberliğe yönlendirme	4	23,5
	Arkadaşları ile görüşme	1	5,9
	Görev verme	1	5,9
	İstenilen davranışı ödüllendirme	1	5,9

1 kadın, 1 erkek öğretmen ile 3 erkek yönetici istenmeyen öğrenci davranışları karşısında öncelikle öğrenciyle bireysel olarak görüştüklerini gerekirse aileden ve rehber öğretmendende yardım aldıklarını hatta arkadaşlarıyla da görüştüklerini bildirmiştir. Bir yönetici son aşama olarak davranış yinede devam ederse cezaya başvurduğunu söylemiştir. Bu konudaki görüşler şunlardır:

- *… Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan bir öğrenci olunca öncelikle onu uyarıyorum eğer istenmeyen davranışı yapmaya devam ederse ailesiyle görüşüyorum (ÖĞR 10, K).*
- *… İstenmeyen bir davranış karşısında öğrenciyle birebir konuşuyorum ve yaptığı davranışın neden yanlış olduğunu ona anlatıyorum, bu yeterli olmazsa rehberlik servinden yardım alıyorum (ÖĞR 3, E).*
- *… Çocukla öncelikle yalnız görüşüyorum ve sorunu onunla birlikte çözmeye çalışıyorum. Eğer sorunlar devam ederse velisi ile görüşüyorum, gerekirse rehberlik servisine yönlendiriyorum. Ceza vermek bence en son başvurulacak şey bile değil, bizim amacımız çocuğu kazanmak onu okuldan soğutmak değil (YÖN 6, E).*
- *… İstenmeyen davranışlar gösteren çocuklarla önce bir daha yapmamaları hususunda konuşuyorum. Gerekirse çocuğun arkadaşları ile de görüşüyorum. Eğer yine düzelme olmazsa rehber öğretmenden yardım alıyorum (YÖN 3, E).*
- *… Öğretmen arkadaşlar sınıflarında sorun çıkaran öğrencileri bize gönderiyor. Aslında bizim de yapacağımız şeyler belli öğrenciyi uyarıyoruz ve bir daha yapmayacağına dair söz vermesini istiyoruz. Ancak tüm uyarılarımıza rağmen davranışlarında bir düzelme olmazsa rehberlik*

servisine yönlendiriyoruz ve velisini okula çağırıp durumu ona anlatıyoruz. Artık davranış bu aşamadan sonra da devam ederse gerekli cezayı kurul olarak vermek zorunda kalıyoruz (YÖN 4, E).

- *… Önce öğrenciyi uyarıyorum fakat çözemediğim istenmeyen davranışlar olursa veli ile görüşüyorum ve onunla birlikte iş birliği yaparak öğrencinin davranışını düzeltmeye çalışıyoruz (ÖĞR 13, E).*

Öğretmen ve yöneticiler öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında öncelikle öğrenciyle davranışın neden yanlış olduğu, kendisine ve çevresine zararlarının neler olduğu hakkında konuştuklarını eğer davranışta düzelme olmazsa veliden ve rehberlik servisinden yardım aldıklarını bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan 1 kadın öğretmen çok sık istenmeyen davranışlar gösteren öğrencileri istenilen davranışlarda bulunduklarında ödüllendirdiğini, 1 erkek öğretmen çok sık istenmeyen davranışlar gösteren öğrencilere sınıf içinde değişik görevler verdiğini böylece onlarda sorumluluk bilincinin gelişmesini sağlayarak istendik davranışlarında artma sağladığını bildirmiştir.

- *… Çok sık istenmeyen davranışlar sergileyen bir öğrencinin olumlu davranışlarını bazen ödüllendiriyorum ve böylece diğer istemediğim davranışlarını da düzeltirse ödül alabileceğini söylüyorum (ÖĞR 9, K).*
- *… Özellikle istenmeyen davranışları çok sık gösteren öğrencilere sınıfta belli görevler veriyorum mesela; dolap sorumlusu, kitaplık sorumlusu gibi. Böylece çocuklar hem onlara değer verildiğini hissediyor hem de sorumluluklarının farkına vararak daha olumlu davranışlar sergileyebiliyor (ÖĞR 11, E).*

Yöneticiler ve öğretmenler istenmeyen davranışlarda bulunan öğrencilerle çoğunlukla birebir olarak görüştüklerini, rehberlik servisinden ve öğrencinin velisinden yardım aldıklarını hatta sınıfta onlara görevler verdiklerini belirtmişlerdir. Bir yönetici istenmeyen davranışlarda bulunan öğrencilerin arkadaşlarıyla da görüştüğünü diğer bir yönetici ise ceza vermeyi uygun bulmadığını ancak zaman zaman son çare olarak başvurmak zorunda kaldığını belirtmiştir.

Araştırmada ilkokullarda çalışan öğretmenlere, yöneticilere ve ilkokullarda çocuğu okuyan öğrenci velilerine istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmen-veli işbirliğinin etkisine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki öğretmen, yönetici ve veli görüşleri "İstenmeyen Davranışları Önlemede Öğretmen-Veli İşbirliğinin Etkisi" teması altında 3 alt temada gruplandırılmıştır. Bu temalar Tablo 34'te yer almaktadır.

Tablo 34. Velilere, İlkokul Öğretmenlerine ve İlkokul Yöneticilerine Göre İstenmeyen Davranışları Önlemede Öğretmen-Veli İşbirliğinin Etkisi

Tema	Alt Temalar	f	%
İstenmeyen Davranışları Önlemede Öğretmen-Veli İşbirliğinin Etkisi	Olumlu etkiye sahip	16	80,0%
	Olumsuz etkiye sahip	2	10,0%
	Hem olumlu hem de olumsuz etkiye sahip	2	10,0%

Araştırmaya katılan 2 kadın, 1 erkek öğretmen ile 1 kadın, 4 erkek yönetici ve 4 kadın, 4 erkek veli istenmeyen davrnışları önlemede öğretmen-veli işbirliğinin olumlu bir etkiye sahip olduğunu bildirmiştir. Bu konudaki görüşler şunlardır:

- *… Öğrencilerde gördüğüm istenmeyen davranışları önce kendim halletmeye çalışıyorum. Ancak tüm uyarı ve konuşmalarıma rağmen yine sorun davranış devam ediyorsa çocuğun ana-babası ile görüşmeyi tercih ediyorum. Genelde veli ile iletişime geçince öğrencinin davranışlarında düzelme oluyor (ÖĞR 9, K).*
- *… Veli çocuğunu tanımıyor, çocuk evde farklı okulda farklı davranıyor veli bunu bilmiyor. İşte bu durumu ortadan kaldırmak için veli ile işbirliği yapmak bence önemli ve olumlu bir şey (ÖĞR 3, E).*
- *… İstenmeyen davranışları önlemede öğretmenin veli ile işbirliği yapmasının çok büyük etkisi var. Eğitimde öğretmenden sonra en etkili kişi çocuğun velisi (ÖĞR 4, K).*
- *… Veli ile işbirliği yaptığımızda öğrencinin davranışlarında düzelme oluyor ve çocuk kontrol altına alınabiliyor (YÖN 1, K).*
- *… Bu işin yarısı veli ile işbirliğinden geçiyor. Diğer yarısı okul yönetimi ile (YÖN 2, E).*

- *… İstenmeyen davranışı ortadan kaldırmak için velinin de desteğini almakta elbette fayda var. Zaman zaman bende veli ile iş birliği yapıyorum (YÖN 4, E).*
- *… Veli ile iş birliği yapmak doğru ve önemli bir şey ama bazı veliler okula bile uğramıyor, bırakın bizlerle iş birliği yapsın (YÖN 5, E).*
- *… Eğitimde velinin desteğini almazsanız yapacağınız şeylerde zorlanırsınız ve tam olarak istenilen verimi alamazsınız. Çünkü çocuk okul dışında vaktinin büyük bir kısmını ailesiyle geçiriyor. Bu sebeple aileyle birlikte hareket etmezseniz bir şeyler hep yarım kalır bence. İstenmeyen davranışlar karşısında da durum böyledir (YÖN 7, E).*
- *… Öğretmenin ile biz velilerle iş birliği yapması elbette çok etkili. Olumsuz bir şey olduğunda öğretmenin bana söylemesini isterim ve beraber ortak bir çözüm yolu ararız (VELİ 1, E).*
- *… Olumlu tarafları elbette var, yeterki bu iş birliği sürekli olsun. Öğrenciye uygun telkinler yapılarak istenmeyen davranışlar düzeltilebilir (VELİ 3, E).*
- *… Çocuğumun sınıftaki davranışları hakkında öğretmeni tarafından bilgilendirilmek isterim. Eğer yanlış davranışları varsa tabi ki üzerime düşeni yaparım ve öğretmenle birlikte hareket edersek daha etkili olur (VELİ 4, K).*
- *… Öğretmenin biz velilerle iş birliği yapması istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede elbette etkili. Öğretmen çocuğumun yanlış bir davranış içerisinde olduğunu bana bildirdiği takdirde evde onunla bu davranışı hakkında konuşur ve doğru yapmadığını anlatırım (VELİ 5, K).*
- *… Bence çok etkili en azından çocuğumun yanlış davranışlarıyla öğretmeni tek başına uğraşmamış olur (VELİ 6, E).*
- *… Çocuğumun istenmeyen davranışlarını düzeltmede öğretmenin benimle iş birliği yapmasının çok etkli olacağını düşünüyorum. Çocuğuma, yaptığı davranışın ona ne gibi zararlar getirebileceğini, böyle davranmaması gerektiğini anlatırım ve ona doğru davranışlar sergilemesinde yardımcı olurum (VELİ 7, K).*

- *… Öğretminin bizlerle iş birliği yapması çok olumlu bir şey. Bence istenmeyen davranışları önlemede çok etkili olur (VELİ 8, K).*
- *… Kesinlikle çok etkili oluyor. Ben durumu bizzat kendi çocuğumda yaşadım, öğretmeni ile birlikte onun da tavsiyeleri doğrultusunda çocuğumdaki bazı istemediğimiz davranışları düzelttik (VELİ 9, E).*

Yöneticilerin tamamı ve öğretmenler ile velilerin büyük bir kısmı öğrencilerin istenmeyen davranışlarını önlemede öğretmen-veli işbirliğinin etkili olduğunu bildirmiştir. Ayrıca velilerin büyük bir kısmı çocuklarının öğretmenlerinin onlarla iletişime geçerek işbirliği yapmasına olumlu bakmaktadır.

Araştırmaya katılan 2 erkek öğretmen istenmeyen davrnışları önlemede öğretmen-veli işbirliğinin olumlu bir etkiye sahip olmadığunu bildirmiştir. Bu konudaki görüşler şunlardır:

- *… Veli ile işbirliği yapmanın bence pek fazla etkisi olmuyor. Veli de evde aynı şekilde uyarıyor, 1-2 gün sonra çocuk yine eskiye dönüyor (ÖĞR 2, E).*
- *… Veli ile işbirliği yapmak bence kısa süreli bir çözüm, bazı veliler çağırdığımız halde okula bile gelmiyor, gelenlerde bir süre sonra çocuğunun bu durumu ile ilgilenmemeye başlıyor (ÖĞR 6, E).*

İki erkek öğretmen veli ile işbirliği yapmanın istenmeyen davranışları önlemede etkili olmadığını bildirmiştir. Bunun sebebi olarakta velilerinin ilgisizliğini yada öğretmenle yaptıkları işbirliğinin devamını sağlayamamaları olarak görmektedir.

Araştırmaya katılan 1 erkek öğretmen ile 1 erkek veli istenmeyen davranışları önlemede öğretmen-veli işbirliğinin hem olumlu hemde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu bildirmiştir. Bu konudaki görüşler şunlardır:

- *… Veli ile işbirliği olumlu da olabiliyor olumsuz da. Bazen veli çocuğunun okulda istenmeyen davranışlarda bulunduğunu kabul etmek istemiyor, evde çok uslu diyor. Bu sebeple önce velileri çocuk eğitimi konusunda eğitmek lazım. Evde çocuklarının her dediğini yaptıkları zaman çocuk okulda da aynı ilgiyi istiyor (ÖĞR 1, E).*

- *… Öğretmen veli iş birliğinin öğrenci davranışlarını düzenlemedeki etkisi öğrencinin yaş grubuna göre bence değişir. İlkokul çağında etkili olabilir ama ergenlik çağındaki öğrencilerde etkili olmayabilir (VELİ 2, E).*

Görüş bildiren öğretmen ve veli öğretmen-veli işbirliğinin bazen olumlu bazende olumsuz etkiye sahip olabileceğini, bunda çocuğunu yaşının ve velinin tutumunun da etkili olabileceğini söylemiştir.

Öğretmen, yönetici ve velilerin görüşleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılanların tamamına yakını istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesinde öğretmen veli işbirliğinin olumlu yönde etkili olduğunu bildirmiştir.

Araştırmada ilkokullarda çalışan öğretmenlere ve yöneticilere istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili ilkokullardaki yasal düzenlemelerin etkililiğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki öğretmen ve yönetici görüşleri "Yasal Düzenlemelerin Etkililiği" teması altında 2 alt temada gruplandırılmıştır. Bu temalar Tablo 35'te yer almaktadır.

Tablo 35. İstenmeyen Öğrenci Davranışları İle İlgili İlkokullardaki Yasal Düzenlemelerin Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri

Tema	Alt Temalar	f	%
Yasal Düzenlemelerin Etkililiği	Etkisiz	6	85,7%
	Etkili	1	14,3%

Araştırmaya katılan 4 erkek öğretmen ile 1 kadın, 2 erkek yönetici istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili ilkokullardaki yasal düzenlemelerin etkililiğine ilişkin görüşlerini bildirmiştir. Bu konudaki görüşler şunlardır:

- *… Mevcut yasal düzenlemelerin bence hiçbir etkisi yok (ÖĞR 1 E).*
- *… Etkisi yok, çünkü herhangi bir yaptırım ya da yol göstericiliği yok (YÖN 1, K).*
- *… Bence hiç o kadar da etkili değil (ÖĞR 2, E).*
- *… Yönetmelikler kağıt üzerinde iyi ama uygulamada olmuyor. Eskiden bu kurallar daha etkiliydi. Bizler disiplin kurulu deyince korkardık, kendimize bir çeki düzen veririrdir (ÖĞR 5, E).*

- *.. Yetersiz sadece kağıt üzerinde çözülebilecek şeyler değil bunlar (ÖĞR6, E).*
- *… Hiçbir etkisi yok, somut bir yaptırım yok. Uyarı cezasının o yaş grubu için bir anlamı yok (YÖN 2, E).*
- *… İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin şu an itibarıyla yaptırımlarını etkisiz görüyorum. Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu ve Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Üst Kurulu bu görevleri kendilerine artı bir yük olarak görmekte dolayısıyla işlevsel olmamaktadır. Ayrıca öğrenci ile yapılan sözleşmeler öğrencinin anlayabileceği türden değil (YÖN 5, E).*

Görüş bildiren yöneticilerin tamamı istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede yasal düzenlemelerin etkili olmadığı ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin de 1 tanesi dışında hepsi yasal düzenlemelerin etkisiz olduğunu belirtmiştir.

- *… Etkisi olabiliyor, çocuk olayın ciddiyetini anlıyor. Ben başvurdum ve bir tane öğrenciyi öğrenci davranışları değerlendirme kuruluna gönderdim. Öğrenci uyarı cezası aldı ve davranışları ondan sonra düzeldi (ÖĞR 4, K).*

İlköğretim kurumları yönetmeliğinin öğrencilerin olumsuz davranışları ve uygulanacak yaptırımlar başlıklı 108. maddesinde 21/07/2012 tarihinde yapılan değişiklikle “ortaokul ve imam-hatip ortaokulu öğrencilerine, gelişim özellikleri dışındaki olumsuz davranışlarının özelliğine göre uyarma, kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından biri uygulanır” ibaresi yer almaktadır. Yönetmelikte orta okul öğrencilerinin olumsuz davranışlarına yönelik yaptırımlardan söz edilmesine rağmen ilkokul öğrencilerinin olumsuz davranışlarına yönelik herhangi bir maddenin yer almadığı görülmektedir. Bu durum ilkokullarda öğrencilerin olumsuz davranışlarına karşı uygulanabilecek herhangi bir yaptırımın olmadığı anlamına gelmektedir. Bu konuda ayrıca bir ilkokul müdürüne danışılmış ve yasal boşluğun olup olmadığı hakkında görüşüne başvurulmuştur.

- *… Şu anda ilkokullar için herhangi bir yaptırım yok. Bizler bu çocukların olumsuz davranışları karşısında herhangi bir yasal yola başvuramıyoruz, çünkü bu konuda herhangi bir yönetmelik yok (YÖN 6, E).*

İlkokul müdürü bu yasal boşluğu doğrulamıştır ve öğrencilerin olumsuz davranışları karşısında herhangi yasal bir yola başvuramadıklarını bildirmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Nicel Araştırma İle İlgili Sonuçlar

Nicel araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1) Veli-okul iletişimi tutumu ile sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumu arasında pozitif bir ilişki vardır.

2) Veli-okul iletişimi tutumları anne-babalar arasında farklılık göstermektedir. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları anne-babalar arasında farklılık göstermemektedir.

3) Hem veli-okul iletişimi tutumları hem de sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir.

4) Veli-okul iletişimi tutumları çocukların okuduğu sınıfa göre farklılık göstermemektedir. Ancak, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları çocuğun okuduğu sınıfa göre farklılık göstermektedir.

5) Veli-okul iletişimi tutumları velilerin öğrenim durumuna göre farklılık göstermemektedir. Ancak, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin öğrenim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

6) Veli-okul iletişimi tutumları velilerin evlerindede çalışan kişi sayısına göre farklılık göstermemektedir. Ancak, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin evlerinde çalışan kişi sayısına göre farklılık göstermektedir.

7) Veli-okul iletişimi tutumları ile sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir.

8) Veli-okul iletişimi tutumları velilerin yaşlarına göre farklılık göstermemektedir. Ancak, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

9) Veli-okul iletişimi tutumları ile sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin çocuklarının öğretmenlerinin cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir.

10) Veli-okul iletişimi tutumları ile sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede veli-öğretmen iletişimi tutumları velilerin mesleklerine göre farklılık göstermemektedir.

6.2. Nitel Araştırma İle İlgili Sonuçlar

Nitel araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1) Sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları; küfür etme, kavga etme, temizlik kurallarına uymama, derste konu dışındaki şeylerle ilgili konuşma, saygısızlık, yalan söyleme, geç kalma, kılık kıyafetteki uygunsuzluk, madde kullanımı, tükürme, başkalarının eşyalarını izinsiz kullanma ve okulun malına zarar vermedir.

2) Öğretmenler ve yöneticiler istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini; karakter, özenme, kendini yeterince ifade edememe, aile, arkadaş çevresi ve sosyal-kültürel etkinliklerin eksikliği olarak görmektedirler.

3) Öğretmenler ve yöneticiler istenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğrenciyi uyarmayı, öğrenciyle birebir konuşmayı, öğrenciye sınıfta görev vermeyi, arkadaşlarıyla görüşmeyi, velisi ile işbirliği yapmayı ve rehberlik servisinden yardım almayı denemektedirler.

4) Öğretmenlerin önemli bir kısmı ile tüm yöneticiler ve veliler istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmen-veli işbirliğinin etkili olduğunu düşünmektedir.

5) Öğretmenler ve yöneticiler yasal düzenlemelerin kağıt üzerinde kaldığını ve uygulamaya geçirilemediğini ayrıca şu anki mevcut düzenlemelerde ilkokullarda herhangi bir yaptırımın da olmadığını bildirmişlerdir.

6.3. Öneriler

1) Öğretmen yetiştirmede ve öğretmenlere verilen hizmet içi eğitim programlarında iletişim teknikleri konularına yer verilmelidir.

2) Velilerle, okul ve öğretmenle işbirliğinin eğitimde ve özellikle istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesindeki olumlu etkisi hakkında bilinçlendirme eğitimleri yapılmalıdır.

3) Öğretmenler velilere etkili iletişim kurma konusunda özendirici, cesaretlendirici olmalı ve istenmeyen öğrenci davranışlarını engellemek için onların da desteğini almalıdır.

4) Bu araştırma diğer eğitim kademelerinde öğrencisi olan velilerle de yapılmalı ve farklı kademelerden elde edilecek sonuçlar karşılaştırılmalıdır.

5) Yapılan araştırma İstanbul ilinin bir ilçesi ile sınırlıdır. Daha geniş kapsamlı (bölgesel ya da ulusal) bir araştırma istenmeyen davranışları incelememizde daha ayrıntılı bilgiler verebilir.

KAYNAKÇA

Algozzine, K., Christian, C., Marr, M., Mn Clanahan, T., White, R. (2008). "Demography of Problem Behavior in Elementary Schools", **Excetionality**, 16, 93-104. http://www.tandfonline.com (Erişim Tarihi: 12.11.2012).

Arıcak, T. (2004). "Sınıf İçi Disiplin". **Sınıf Yönetimi**. (Ed: Musa Gürsel, Hakan Sarı, Bülent Dilmaç). Konya: Eğitim Yayıncılık.

Ataman, A. (2003). "Sınıfta İletişimde Karşılaşılan Davranış Problemleri", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt:1, Sayı:3, s: 251-263, Ankara. http://www.tebd.gazi.edu.tr/c1s3.html (Erişim Tarihi: 01.02.2013).

Atıcı, M. (2002). "Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Baş Etmede Türk ve İngiliz Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemlerin Karşılaştırılması", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi,** *Sayı:* 29, s: 9-26. http://egitim.cukurova.edu.tr/wp.asp?85 (Erişim Tarihi: 20.10.2012).

Aydemir, İ. (2008). **İlköğretimde Öğrenci ve Öğretmen Performansını Etkleyen Veli Etkinlikleri.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, A. (2010). **Sınıf Yönetimi.** Ankara: Pegema Yayıncılık.

Bacanlı, H. (2003). "Ana-Baba ile İlişkiler". **Sınıf Yönetimi**. Ed: Emin Karip, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Başar, H. (2005). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Biber, K. (2003). "İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin, Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Öğretmen Aile İletişimi", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**. Sayı: 35, S: 360-373. http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/727-20110705103441-biber.pdf (Erişim Tarihi: 28.01.2012).

Binicioğlu, G. (2010). **İlköğretimde Okul-Aile İletişim Etkinlikleri: Öğretmen ve Veli Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Celep, C. (2008). **Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Coşkun, S. (2010). **İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerinin Velilerle İletişim Kurma Yolları (Kocaeli İli Örneği)**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalık, T. (2007). "Sınıf Yönetimi ve Özellikleri". **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar.** Ed: Leyla Küçükahmet, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Çelik, N. (2005). **İlköğretim I. Kademe Yöneticilerinin, Öğretmenlerinin ve Ana-Babalarının Okul-Aile İlişkilerinde Yaşadıkları Sorunlar**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çetin, Y. (2002). **İlköğretim Birinci Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Disiplin Problemleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dağdelen, Ö. (1999). **İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf İçi Olumsuz Davranışlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Karşılaştırılması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dilmaç, B. (2004). "Sınıfta Etkili İletişim". **Sınıf Yönetimi**. Ed: Musa Gürsel, Hakan Sarı, Bülent Dilmaç. Konya: Eğitim Yayıncılık.

Dönmez, B ve Yıldırım, C. (2008). "Okul ve Aile İşbirliğine İlişkin Bir Araştırma", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 23, S: 98-115. http://egitim.cu.edu.tr/efdergi (ErişimTarihi: 30.01.2012)

Durukan, H. ve Öztürk, İ. (2005). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Ekşi, H. (2004). “Sınıfta Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilecek Önlemler”. **Sınıf Yönetimi**. Ed: Musa Gürsel, Hakan Sarı, Bülent Dilmaç. Konya: Eğitim Yayıncılık.

Elban, L. (2009). **İlköğretimdeki Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Karşılaşma ve Çözüm Bulma Durumlarının İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erden, M ve Akman, Y. (1995). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erdoğan, İ. (2000). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ergen, R. (2008). **İlköğretim Okulu 2. Kademe Öğrencilerinin Sınıf İçi Davranış Bozukluklarının Engellenmesinde Öğretmen-Veli İletişiminin Rolü**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eripek, S. (1980). **Ankara İl Merkezinde Bulunan Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları ve Bu Uygulamaların Öğrencilerin Uyum Sorunları Yönünden Değerlerdirilmesi.** Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökçe, E. (1998). "İlköğretimde Okul Aile İşbirliğinin Geliştirilmesi". **IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu.** Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/777564583_30-%c4%b0LK%c3%96%c4%9eRET%c4%b0MDE%20OKUL%20A%c4%b0LE%20%c4%b0%c5%9eB%c4%b0RL%c4%b0%c4%9e%c4%b0N%c4%b0N%20GEL%c4%b0%c5%9eT%c4%b0R%c4%b0LMES%c4%b0.pdf. (Erişim Tarihi:11.05.2013)

Gökduman, G. (2007). **Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Resmi ve Özel İlköğretim Okullarında Mukayeseli İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güçlü, N. (2007). “İletişim”. **Sınıf Yönetimi**. Ed: Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Gül, E. (2007). **Eğitimde Çocuk Başarısı İçin Okul-Aile İşbirliği**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hesapçıoğlu, M. (1988). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Beta Basımevi.

Hoşgörür, V. (2005). "İletişim". **Sınıf Yönetimi**. Ed: Zeki Kaya. Ankara: Pegem Yayıncılık.

MEB. (2013). **Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.** http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html (Erişim Tarihi: 11.02.2013).

Kaplan, S. (2002). **İlköğretim I. Kademe Okul Aile İşbirliği Mevcut Durum ve Bir Model Önerisi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karataş, B. (2005). **İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeyen davranışlar ve Öğretmenlerin Bunlarla Başa Çıkma Yöntemleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaşıkçı, M.(1996). **İlköğretimde Velilerle İşbirliği Kurmada Öğretmenlerin Kendi Yeterlilikleri İle İlgili Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keskin, M. A. (2002). **Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Baş Etme Yolları**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıranşal, N. (2007). **İlköğretim Okullarında Okul ve Aile Arasındaki Etkileşim Hangi Düzeyde Gerçekleşmektedir (Kars İli Örneği)**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kısaç, İ. (2003). **Öğretmen Öğrenci İletişimi**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Koçak, Y. (1991). "Okul-Aile İletişiminin Engelleri", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 6, S: 129-133.

Korkmaz, İ. (2005). "İstenmeyen Davranışların Önlenmesi". **Sınıf Yönetimi**. Ed: Zeki Kaya. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Lewis, R., Romi, S., Qui, X., Katz, Y. (2005). "Teacher's Classroom Disipline And Student Misbehavior İn Australia, China and Israel", **Teaching and Teacher Education***,* 21, 729-741. http://scindeks.ceon.rs/article (Erişim Tarihi: 12.01.2012).

Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). **Qualitative data analysis** *(*2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Mursal, E. (2005). **İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişikin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özden, E. (2003). **İlköğretim I. Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Disiliplinine İlişkin Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özel, A. ve Bayındır, N. (2008). **Yapılandırmacı Anlayışa Göre Sınıf Yönetimi***.* Ankara: Pegema Yayıncılık.

Özer, G. (2009). **Öğretmen Adaylarının Sınıf İçinde Gözlemledikleri İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılabilecek Stratejilere İlişkin Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, B. (2003). "Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi". **Sınıf Yönetim**i. Ed: Emin Karip. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Öztürk, N. (2001). **Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özyürek, M. (2008). **Problem Davranışların Değiştirilmesi**. Ankara: Kök Yayıncılık.

Sadık, F. (2000). **İlköğretim I. Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarıtaş, M. (2003). "Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme". **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**. Ed: Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sarıtaş, M. (2011). "Öğretmen-Veli Görüşmelerinin Yönetimi". **Sınıf Yönetimi**. Ed: Mehmet Şişman-Selahattin Turan. Ankara Pegem Yayıncılık.

Şahin, İ. (2006). "İlköğretim Müfredat Laboratuvar Okullarında Yönetim Süreci", **Ege Eğitim Dergisi**, Cilt:2, Sayı:7, S:1-25. http://www.pegem.net/akademi/3-47766-Ilkogretim-MufredatLaboratuvar-Okullarinda-Yonetim-Sureci-.aspx (Erişim Tarihi: 22.02.2013).

Şentürk, E. (2010). **İlköğretim Okullarında Sınıf İçinde Gözlenen İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk Dil Kurumu (TDK) internet sitesi http://www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 14.01.2013).

Tertemiz, N. (2007). "Sınıf Yönetimi ve Disiplin", **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**. Ed: Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tutar, H. (2003). **Örgütsel İletişim**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Varış, F. (1998). **Eğitim Bilimine Giriş**. İstanbul: Alkım Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.** Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, B. (2009). "Okul-Toplum İlişkileri ve Okula Toplumsal Katılım". **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**. Ed: Vehbi Çelik. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yiğit, B. (2011). “Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi”. **Sınıf Yönetimi**. Ed: Mehmet Şişman, Selahattin Turan. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yiğit, B. ve Bayrakdar, M. (2006). **Okul-Çevre İlişkileri**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yüksel, G. (2007). “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle ilgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”. **Sınıf Yönetimi**. Ed: Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayıncılık.

EK A

ANKET

Sayın Veli

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans programındaki "Öğretmen-Veli İşbirliği İle İlkokul Öğrencilerinin Sınıf İçindeki İstenmeyen Davranışları Arasındaki İlişki" başlıklı tez çalışmamın zorunlu bir aşaması olan bu araştırma için sizin görüşlerinize ihtiyaç duyulmuştur. Bu anket formu bireyleri veya kurumları tek tek değil genel bir değerlendirme yapmak için hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Elde edilen cevaplar gizli tutulacak ve bilimsel amaçlar için kullanılacağından tüm soruları içtenlikle yanıtlamanız beklenmektedir. Bu soruları yanıtlarken sizin durumunuz için en uygun olan seçeneğin karşısındaki □ içine + işareti koyunuz.

Göstereceğiniz ilgi ve tüm yardımlarınız için teşekkür ederim. Saygılarımla,

Semih ÇAYAK
Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM 1. KİŞİSEL BİLGİLER

1) Cinsiyetiniz?
   - □ a) Erkek
   - □ b) Kadın
2) Çocuğunuzun cinsiyeti?
   - □ a) Erkek
   - □ b) Kadın
3) Çocuğunuzun okuduğu sınıf?
   - □ a) 1. sınıf
   - □ b) 2. sınıf
   - □ c) 3. sınıf
   - □ d) 4. Sınıf
4) Öğrenim Durumunuz?
   - □ a) Okur – Yazar Değil
   - □ b) Okur – Yazar
   - □ c) İlkokul Mezunu
   - □ d) Ortaokul Mezunu
   - □ e) Lise Mezunu
   - □ f) Yüksek Okul Mezunu
   - □ g) Fakülte Mezunu
   - □ h) Diğer: ……
5) Evde çalışan kişi sayısı?
   - □ a) Anne-Baba
   - □ b) Baba
   - □ c) Anne
   - □ d) Anne- Baba- Çocuklar
   - □ e) Çalışan yok
6) Kaç çocuğunuz var?
   - □ a) Bir
   - □ b) İki
   - □ c) Üç
   - □ d) Dört ve daha fazla
7) Kaç yaşındasınız?
   - □ a) 30 ve altı
   - □ b) 31-35
   - □ c) 36-40
   - □ d) 41 ve üzeri
8) Çocuğunuzun öğretmeninin cinsiyeti?
   - □ a) Kadın
   - □ b) Erkek
9) Mesleğiniz?
   - □ a) İşsiz
   - □ b) İşçi
   - □ c) Serbest Meslek
   - □ d) Ticaret
   - □ e) Memur
   - □ f) Emekli
   - □ g) Diğer ……

EK B

VELİ-OKUL İLETİŞİMİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak, size uygunluk derecesine göre her ifadenin karşısında bulunan seçeneklerden yalnızca birinin içine ✕ koyarak içtenlikle cevaplayınız.

		Hiçbir zaman	Arasıra	Çoğu zaman	Her zaman
1)	Okulunuzda Veli - Öğretmen işbirliği yeterli düzeydedir	☐	☐	☐	☐
2)	Okul toplantılarına düzenli olarak katılırım	☐	☐	☐	☐
3)	Sıkça çocuğumun öğretmeni ile görüşmeye giderim	☐	☐	☐	☐
4)	Bir veli olarak okula gittiğimde kendimi rahat bir ortamda hissederim	☐	☐	☐	☐
5)	Okula gittiğimde kolaylıkla çocuğumun öğretmeni ile görüşme imkanı bulabiliyorum	☐	☐	☐	☐
6)	Çocuğumun dersine giren bütün öğretmenleri tanırım	☐	☐	☐	☐
7)	Veli toplantısı dışında da zaman zaman çocuğumun öğretmenleriyle görüşmeye giderim	☐	☐	☐	☐
8)	Sıkça çocuğumun okulunun müdürü ile konuşmaya giderim	☐	☐	☐	☐
9)	Gerektiğinde çocuğumun okulundaki faaliyetlerinde görev almak isterim	☐	☐	☐	☐
10)	Çocuğumun öğretmeniyle olan görüşmelerimizde öğretmenin tutumu, yaklaşımı iyidir	☐	☐	☐	☐

EK C

SINIF İÇİ İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI ÖNLEMEDE VELİ–ÖĞRETMEN İLETİŞİMİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak, size uygunluk derecesine göre her ifadenin karşısında bulunan seçeneklerden yalnızca birinin içine ✕ koyarak içtenlikle cevaplayınız.

		Hiçbir zaman	Arasıra	Çoğu zaman	Her zaman
1)	Çocuğumda gördüğüm problemleri çözmek için öğretmenine başvururum.	☐	☐	☐	☐
2)	Çocuğumun öğretmeniyle iletişimini öğrenmek için öğretmenle görüşürüm.	☐	☐	☐	☐
3)	Öğretmen çocuğum hakkında bir problem bildirdiğinde çocuğumu cezalandırırım.	☐	☐	☐	☐
4)	Öğretmenin çocuğumda gözlemlediği davranış bozuklukları hakkında veli olarak bizi bilgilendirmesini isterim.	☐	☐	☐	☐
5)	Çocuğumun özel ilgilerini , yeteneklerini öğretmene açıklayarak , bunları geliştirmesini isterim.	☐	☐	☐	☐
6)	Çocuğumu olumsuz davranışlardan vazgeçirmek amacıyla , öğretmen ile ortak hareket etmek isterim.	☐	☐	☐	☐
7)	Çocuğumda bir davranış problemi gördüğümde öğretmeni ile paylaşırım	☐	☐	☐	☐
8)	Öğretmen çocuğunuzla ilgili sınıf içinde sorunlarla karşılaştığında velisini çağırarak bu sorunlara çözüm aramaktadır.	☐	☐	☐	☐
9)	Öğretmen çocuğun başarısının veli – öğretmen işbirliğini gerektirdiğini sık sık vurgulamaktadır.	☐	☐	☐	☐
10)	Öğretmen, gördüğü davranış bozuklukları hakkında toplantı yaparak velileri bilgilendirir.	☐	☐	☐	☐
11)	Öğretmen velilerle ortak hareket edecekleri bir çalışma planı hazırlayarak davranış bozukluklarını çözmeye çalışır.	☐	☐	☐	☐
12)	Çocuğumun okul kurallarına uyup uymadığını takip ederim.	☐	☐	☐	☐
13)	Çocuğum eve geldiğinde o gün okulda neler yaptığını, derslerinin nasıl geçtiğini sorarım.	☐	☐	☐	☐
14)	Çocuğumun kişisel gelişimi, sorunları, eğitimi ile yeterince ilgilenemiyorum.	☐	☐	☐	☐
15)	Öğretmen çocuğunuzla ilgili olumsuzlukları düzeltebilmek için yeterince zaman ayırmaktadır.	☐	☐	☐	☐

EK D
ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, elinizdeki bu form "Öğretmen-Veli İşbirliği İle İlkokul Öğrencilerinin Sınıf İçindeki İstenmeyen Davranışları Arasındaki İlişkiyi" belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmaya katılan tüm katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır ve vereceğiniz bilgiler başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır. Veri kayıplarını en aza indirmek için de görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir. Katılımınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Cinsiyet: K E
Yaş:
Görevi:
Hizmet Yılı:

1) En çok karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışlar nelerdir?

2) Karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri sizce nelerdir?

3) İstenmeyen davranışları önlemeye yönelik olarak kullandığınız yöntemler nelerdir?

4) Veli ile işbirliği yapmanın istenmeyen davranışları önlemede sizce etkisi nedir?

5) Sizce, istenmeyen davranışları önlemede mevcut yasal düzenlemelerin etkililiği nedir?

EK E
VELİ GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, elinizdeki bu form “Öğretmen-Veli İşbirliği İle İlkokul Öğrencilerinin Sınıf İçindeki İstenmeyen Davranışları Arasındaki İlişkiyi” belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmaya katılan tüm katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır ve vereceğiniz bilgiler başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır. Veri kayıplarını en aza indirmek için de görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir. Katılımınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Cinsiyet: K E

Yaş:

Çocuğunun Okuduğu Sınıf:

Meslek:

1) Öğretmen-veli işbirliğinin istenmeyen davranışları önlemede sizce etkisi nedir?